

ISSN 2346-8416

აქტუალი

სამედიცინო ჟურნალი

გამოცემის სამ თვეში ერთხელ

1

იანვარი – თებერვალი – მარტი

თბილისი

2017

„არმატანი – შორით მოსულისაგან მოღებული
მის თემის ძღვენი“ (საბა).

ჟურნალი დაარსებულია 2016 წ.

მაგალი თოდუას

მიერ

რედაქტორი

მზია ბურჯანაძე

სწავლული მდივანი

ნანა ჯანაშია

დამკაბადონებელი
ნანა ყანდაშვილი

მომკაზმველი
ირაკლი უშვერიძე

არაბული ლიტერატურა

ალ-ჯაჰიზი (VII ს.)

ალ-ჯაჰიზის „ნიგნი ძუნნებზე“ ეს არის პატარ-პატარა არაბული საყოფაცხოვრებო მოთხრობები მომჭირნე ვაჭრებზე, სიძუნნით განსაკუთრებით გამორჩეულ ხორასნელებზე, ბასრელ მეჩეთელებზე – მოქალაქეებზე, რომელთა თავშეყრის ადგილია მეჩეთი, სადაც ისინი საუბრობენ, მსჯელობენ საერო თუ პირად საქმეებზე, კამათობენ და ბჭობენ ხელმომჭირნეობაზე. ავტორი ავგინერს იმდროინდელი (VII ს.) სახალიფოს კულტურულ და ეკონომიკურ აღმავლობას და მაშინდელი ყოფის ამსახველ სურათებს. მას წერის თავისებური მანერა აქვს, გამოირჩევა უბრალოებითა და ენამზეობით. არაბულ ლიტერატურაში იცნობენ, როგორც „მჭევრმეტყველების იმამს“. ფრიად მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ არაბულში გაჩნდა ზმნის ახალი ფორმა-„თაჯაჰაზა“ („ჯაჰიზით წერა“, „ჯაჰიზად ქცევა“).

წიგნი ძუნნებზე თავშესაქცევი ამბები

ალ-მაქისგან¹ გვსმენია:

ერთხელ ისმაილ იბნ ლაზვანთან² გავათიე ლამე. მან მხოლოდ იმიტომ დამტოვა, რომ მუვაისტან ახალი ნავახში ვიყავი და ერთი ტიკი ღვინოც თან მქონდა. შუალამისას ძილი მომერია, ნოხზე წამოვწექი და თავქვემ ხელი ამოვიდე. სახლში მხოლოდ სალოცავი ნოხი, ერთი დიდი და ერთი პატარა ბალიში ჰქონდა. მან ბალიში მესროლა, მე ვიუარე და უკან დავუბრუნე. თავის მხრივ, მანაც უარი თქვა. „დიდება ალაჰს, ნუთუ თავქვემ ხელს ამოიდე მაშინ, როცა სახლში ზედმეტი ბალიშია?“ – იკითხა მან. მაშინ გამოვართვი, თუმცა ახალ ადგილზე და, ამასთან, მაგარ სანოლზე არ დამეძინა. იმან კი იფიქრა, ჩაეძინაო, მომიახლოვდა და ბალიში ფრთხილად გამომაძრო. გამეცინა და ვუთხარი, შენ ხომ ეს ბალიში არ გჭირდება-მეთქი!

– მე მარტო ბალიშის შესწორება მინდოდა, – თქვა იბნ ლაზვანმა.

– კი მაგრამ, მე რომ გამოგელაპარაკე, ბალიში უკვე მიგქონდა, – ვუთხარი მე.

– წასაღებად ნამდვილად არ მოვსულვარ, მაგრამ, როდესაც ბალიში ჩემს ხელში აღმოჩნდა, სულ დამავინყდა, რისთვისაც შემოვედი, ხომ იცი, ღვინო მეხსიერებას აჩლუნგებს, – თავი იმართლა ისმაილ იბნ ლაზვანმა.

ალ-ჰიზამი, ალ-მაქი და ალ-არუდი იხსენებდნენ:

ერთხელ ისმაილმა თქვა: ნუთუ ვინმეს ეჭვი ეპარება, რომ ძუნნები გულუხვებზე ჭკვიანები არიან? აი, ყველანი აქა ვართ. ჩვენ შორის ისეთებიც არიან, რომელთაც ხალხი ძუნნებად თვლის, ისეთებიც, რომელნიც ხელგაშლილებად მიაჩნიათ. დაუკვირდი და მითხარი, ვინ უფრო ჭკვიანია? ერთ მხარეს ვარ მე, ჩემთან ერთად არიან: საჰლ იბნ ჰარუნი³, ჰაკან იბნ სუბაიჰი⁴, ალ-არუდი⁵, აბუ ისჰაკი⁶, აბუ იაკუბ ალ-ჰურაი-

¹ ალ-მაქი – ალ-ჯაჰიზის მეგობარი და თანამოაზრე.

² ისმაილ იბნ ლაზვანი – დოგმატური ღვთისმეტყველების ერთ-ერთი წარმომადგენელი.

³ საჰლ იბნ ჰარუნი – აბასიდთა ეპოქის ცნობილი მწერალი, სპარსული წარმოშობის.

⁴ ჰაკან იბნ სუბაიჰი – ავტორის, ალ-ჯაჰიზის მეგობარი.

⁵ ალ-არუდი – ბასრელი პოეტი და პროსოდის ხელოვანი.

⁶ აბუ ისჰაკი – სასაცილო თავგადასავლებისა და ანეკდოტების დიდოსტატი.

მი¹, ალ-ჰიზამი², ჯაფარ იბნ საიდი³. შენთან კი ვინ არის? მგონი, მარტო აბუ ისჰაკი.

ალ-მაჟი განაგრძობდა:

ისმაილისთვის მითქვამს: ჯერ არ შემხვედრია კაცი, რომელსაც თავისი ქონება მეგობრებზე დაეხარჯა და გაჭირვების ჟამს რომელიმე მათგანი გამოსდგომოდა-მეთქი. მან ასე მიპასუხა: „მათი საქციელი რომ ალაჰის სურვილს შეესაბამებოდეს ან რაიმე გამართლება ჰქონდეს, მაშინ იგი არ მოუვლენდა მათ მთელი ამ ქვეყნის სიმუხთლესა და ვერაგობას. ეს ხარჯები რომ საჭიროებისამებრ გაეღოთ, მაშინ ალაჰი – დიდებულმც არს ხსენება მისი – არ გამოარჩევდა მათ სხვა ქმნილებათა შორის და ასეთ გამოცდას არ მოუწყობდა“.

თამამ იბნ აბუ ნუაიმმა მოგვითხრო:

– ერთი მეზობელი გვყავდა. თავის ქორწილში ისეთი სუფრა გაშალა, სტუმრებს სულ ფალუზაჯით⁴ გაუმასპინძლდა. როდესაც უთხრეს, ეს რა დიდი ხარჯი გაგინევიაო, მან უპასუხა: „ასეთ დიდ ხარჯს იმიტომ ვენევი, რომ მალე მოვისვენო. ალაჰმა დასწყევლოს ქალები, თუმცა, ვინც ქალის ჭკუაზე დადის, ის ქალზე უარესია!“

აი, ამბავი, რომელმაც ჩვენამდე გადმოცემით მოაღწია:

ერთი კაცი ისე უსაზღვროდ ძუნწი იყო, რომ თავისი სიძუნწით იმამობას იმსახურებდა. როგორც კი დირჰამი ხელში ჩაუვარდებოდა, დაუნყებდა საუბარს, ჩურჩულს, თავს ევლებოდა და ეუბნებოდა: „ალბათ, რამდენი მიწა გადმოლახე, რამდენი ქისა მიატოვე, რამდენი მდაბალი აამალლე და ამაღლებული – დაამდაბლე. ჩემს ხელში არც შიშველი იქნები, არც მსხვერპლად შეენირობი“. შემდეგ ქისაში აგდებდა და თან დასძენდა: „ალაჰის სახელით, ისეთ ადგილზე მოისვენე, სადაც არც არავინ დაგამცირობს, არც შეურაცხგყოფს და არც

შეგანუხებს“. მართლაც, თუ ერთხელ ჩააგდებდა ქისაში, უკან აღარც ამოიღებდა.

ერთხელ ოჯახის წევრებმა დაჟინებით მოსთხოვეს დირჰამის დახარჯვა. იგი დიდახანს უნევედა წინააღმდეგობას, მაგრამ საბოლოოდ დანებდა და ქისიდან ამოიღო. გზად მიმავალმა თვალი მოჰკრა გველთ შემლოცველს, რომელიც ერთი დირჰამისთვის გველს კისერზე იხვევდა.

„ერთი დღის საჭმელ-სასმელის გამო ისეთი ნივთის მოსპობას ვაპირებ, რომლისთვისაც ხალხი სიცოცხლეს საფრთხეში იგდებს. ვფიცავ, ამაზე თვით ალაჰმა მიმითითა,“ – გაიფიქრა მან. მაშინვე სახლში დაბრუნდა და დირჰამი კვლავ ქისაში ჩააგდო.

ოჯახი დიდ გაჭირვებას განიცდიდა, მისგან თავის დაღწევას ნატრობდა და კაცს სიკვდილსაც კი უსურვებდა. როდესაც გარდაიცვალა, იფიქრეს, მოვისვენეთო, მაგრამ ჩამოვიდა მისი ვაჟი და, დაეპატრონა თუ არა სახლსა და ქონებას, უმაღვე იკითხა:

– რას ატანდა პურს მამაჩემი? ყველაზე დიდი მავნებლობა ხომ საკმაზს მოაქვს!

– პური და ყველი უყვარდა, – უპასუხეს.

– მაჩვენეთ ერთი ის ყველი, – მოითხოვა ვაჟმა.

როდესაც ყველი მოუტანეს, ზედ უმნიშვნელო ნაჭდევი შეამჩნია, პურის შეხებისაგან რომ გაჩენილიყო.

– ეს რა ჩაღრმავებაა? – იკითხა შვილმა.

– მამაშენი ყველს არ ჭრიდა, ზევიდან უხახუნებდა პურს და იმისგანაა, – აუხსნეს.

– აი, თურმე რამ დამღუპა და დამაქცია! ეს რომ ადრე მცოდნოდა, მისთვის არაფრით არ ვილოცებდი, – წამოიძახა შვილმა.

– შენ რას აპირებ? – შეეკითხნენ.

– მე ყველის ნაჭერს მოშორებით დავდებ და პურის ლუკმას მხოლოდ შორიდან ავუქნევ, – განაცხადა ვაჟმა.

ბოლო სიტყვები არ მომწონს, გაზვიადებამ ზღვარი არ იცის! ჩვენ მხოლოდ იმას გიამბობთ, რაც ნამდვილად მოხდა, ან რაც

¹ აბუ იაკუბ ალ-ჰურაიმი – სოლდიელი არაბი პოეტი.

² ალ-ჰიზამი – ერთ-ერთი ძუნწთა შორის, ალ-ჯაჰიზის ხშირი ადრესატი.

³ ჯაფარ იბნ საიდი – ას-საურის, იმხანად ცნობილი პიროვნების, მეგობარი.

⁴ ფალუზაჯი – ტკბილი კერძი, დამზადებული სახამებლის, წყლისა და თევზისაგან.

შეიძლება მომხდარიყო, ეს ნათქვამი აქ არ უნდა მოგვეყვანა. სხვა მხრივ კი, ამ კაცის ამბავი ნამდვილად აქ მოსატანია.

იბნ ჯუჰან ას-საკაფიას¹ უთქვამს:

– ძალიან მიკვირს, როდესაც კაცს ღვინოზე უარს ეუბნებიან. ღვინოს ხომ მხოლოდ სისხლის გამოშვების დღეს ითხოვენ, ან კიდევ მაშინ, როდესაც ნურბლებს იკიდებენ, ნამალს იღებენ, როცა სტუმარი ჰყავთ, ან ახალ თევზს მიირთმევენ. არ მეგულება ქვეყნად ადამიანი, რომელსაც საკუთარი ღვინო ჰქონდეს და სხვისგან მხოლოდ იმიტომ ითხოვდეს, რომ თავისი შეინახოს, დააგროვოს, მერე გაყიდოს და ფული მოიგოს. ღვინის თხოვნა სირცხვილი არ არის, გაცემა კარგია, მისი ზემოქმედება – სასიამოვნო. რა აზრი აქვს უარის თქმას? ღვინოზე უარს მხოლოდ ისეთი კაცი გეტყვის, რომელსაც იოტისოდენა კეთილშობილება არ გააჩნია.

– მე ღვინო არ მაკლია, მუდამ ბევრი მაქვს, რადგან, როდესაც სუფრაზე გამომაქვს, თვითონ ვიმალები, სტუმრები უჩემოდ არ სვამენ და ღვინოც ხელუხლებელი რჩება. ამგვარად, სტუმრებს კეთილი გულით ვმასპინძლობ და, თანაც, არ ვზარალობ. ვინც ხალხს უარს ეუბნება იმაზე, რაშიც ზარალს არ ნახულობს, რა თქმა უნდა, უარს ეტყვის იმაზედაც, რაც ზარალის მომტანია.

იბნ ჯუჰან ას-საკაფია სიამაყით ყვება ამას, კეთილშობილებასაც იჩენს, როდესაც სტუმრებს ღვინით უმასპინძლდება, მაგრამ იმაზე კი აღარაფერს ამბობს, რა სიმდაბლეს სჩადის, როცა იმალება.

ალ-ასმაი² (ან იქნებ სხვა) გვიამბობდა:

– მედინელმა ერთ კაცს ცხენი აჩუქა. მან ღამით იგი საჯინბოში, ბაგასთან დააბა. როდესაც გაიღვიძა, დაინახა, რომ ცხენი ჭამდა და მონას დაუძახა:

– ეს ცხენი ან გაყიდე, ან გააჩუქე, ან

დააბრუნე და ან დაკალი. როცა მე მძინავს, მას არ სძინავს და ჩემს ფულებს ანადგურებს. ნამდვილად ჩემი დალუპვა განუზრახავს!

აბუ-ლ ჰასან ალ-მადაინი³ ირწმუნება:

მედინაში ერთი ფინიკით მოვაჭრე კაცი ცხოვრობდა. მისი ახალგაზრდა მსახური ხანდახან დუქანში შეივლიდა ხოლმე. პატრონი დაეჭვდა, ალბათ ფინიკს ჭამსო და ერთხელ ჰკითხა კიდევაც, მაგრამ მსახურმა ცივად იუარა. მაშინ ვაჭარმა ბამბა მოატანინა და უბრძანა: „დალეჭე!“ მსახურმა ბამბა დალეჭა, როდესაც პირიდან გამოიღო, ვაჭარმა ზედ ყვითელი ლაქები შეამჩნია და უყვირა, შენ თურმე ყოველდღე ამ საქმეში ხარ, მე კი არაფერი ვიცი, ახლავე გაეთრიე ჩემი სახლიდანო.

ბანუ ასადის ტომიდან ერთ კაცს ვიცნობდი. როდესაც მის პალმაზე გლეხის ბიჭი ავიდოდა ფინიკის მოსაწყვეტად, პირს წყლით უფსებდა. ხალხი ამ კაცს დასცინოდა და ეუბნებოდა, ის წყალს ყლაპავს, ფინიკს ჭამს და, როდესაც პალმიდან ჩამოსვლას დააპირებს, პირს თავისივე შარდით ივსებსო.

ახალი ფინიკი გლეხის ბავშვებისათვის იმდენად ხელმისაწვდომია, არავინ ჩაიდენს ამ სისაძაგლეს! მიუხედავად ამისა, როგორც გადმოგვცემენ, ეს კაცი ბიჭს პალმაზე ასვლის წინ პირს მაინც ყვითლად, წითლად ან მწვანედ შეღებილი წყლით გაუფსებდა ხოლმე, რომ პალმის კენწეროზე არ ჩაედინა ის, რასაც ხალხი სწამებდა.

ად-დარდურიშის (ეს ად-დარდურიში უთვალავი ქონების პატრონი გახლდათ) მეზობელმა, ალ-მისრიმ გვიამბო:

ერთ დღეს ად-დარდურიშთან ვიყავი, მის სახლთან მათხოვარი გაჩერდა. ად-დარდურიშმა მათხოვარი გააგდო. შემდეგ მეორე მიადგა კარზე – ისიც გააგდო, ამჯერად უკვე გაბოროტებულმა და განრისხე-

¹ იბნ ჯუჰან ას-საკაფია – ალ-ჯაჰიზის თანამედროვე.

² ალ-ასმაი (აბუ საიდ) – უდიდესი არაბი ფილოლოგი, ალ-ჯაჰიზის მასწავლებელი.

³ ალ-მადაინი (აბუ-ლ-ჰასან) – ცნობილი არაბი ისტორიკოსი და ლიტერატორი, ისლამამდელი და ისლამის ადრეული საუკუნეების მკვლევარი.

ბულმა. მე მივუახლოვდი და ვკითხე, რატომ გეჯავრება მათხოვრები-მეთქი?

– მაგათ რომ უფლება მივცე, სახლს დამინგრევენ, სიცოცხლეს გამომასალმებენ, – მიპასუხა ად-დარდურიშმა, – რამდენჯერაც მთხოვენ, იმდენჯერვე რომ ვუნყალობო, ცოტა ხანში მათ დავემსგავსები. როგორ ფიქრობ, რა სიძულვილი უნდა მამოძრავებდეს იმ ადამიანისადმი, ვინც ამას მისურვებს?!

ძმა ყველაფერში მას ნააგავდა, რა თქმა უნდა, სიძუნეშიც. ერთხელ, პარასკევ დღეს, ად-დარდურიშის სახლის კარებთან ვისხედით. მისმა ძმამ წინ ახალი ფინიკით სავსე სინი დაგვიდგა. ბასრაში ისეთი ფინიკი ორი დანიკი¹ ღირდა.

უცბად ად-დარდურიში გამოჩნდა, ჩავვიარა და შინ უსალმოდ შევიდა. ჩვენ ძალიან გაგვიკვირდა, რადგან ყოველთვის ზედმეტ თავაზიანობას იჩენდა სტუმრებისადმი, თითქოს ამით სურდა თავისი სიმდიდრის დაცვა. ამასთან, კარგად იცოდა, რომ, წუნურაქობასთან ერთად თუ ამპარტავნობასაც შენიშნავდნენ, სიკვდილი არ ასცდებოდა.

რა იყო მისი ასეთი საქციელის მიზეზი, ვერც ერთმა ვერ ავხსენით. მეორე პარასკევს ძმამ ისევ გამოგვიტანა ფინიკი, ამ დროს ად-დარდურიში სახლიდან გამოვიდა და არც ამჯერად მოგვესალმა. კვლავ ვერაფერი გავიგეთ, ვერ მივხვდით, რა აზრი იყო ამაში ჩადებული. როდესაც ად-დარდურიშმა მესამე პარასკევსაც იმავე მდგომარეობაში მოგვისწრო, თავის ძმას წერილი მისწერა: „ძმაო, ჩვენ ერთმანეთს შევუკავშირდით და ქონება არ გავიყავით ჯერ კიდევ მაშინ, როდესაც რამდენიმე შვილი გვყავდა. ახლა კი შვილების მომრავლებამ შეიძლება განხეთქილება ჩამოაგდოს. მეშინია, ჩვენი შვილები ცუდ გზას არ დაადგნენ. ჩემს სახელზეა ქონება, რომლის ნახევარი შენია. შენს სახელზეც არის ქონება, რომლის ნახევარი ჩემია. მეც მაქვს ოქრო და შენც და არც ერთმა არ ვიცით, რომელს გვაქვს უფრო მეტი. თუ ალაჰის ნებით ჩვენს შვილებს შორის უთანხმოება არ შეწყდა, ჩვენი ქალების ჩხუბსა და ყვირილს

დასასრული აღარ ექნება. უმჯობესია, ამის მიზეზი დღესვე მოვსპოთ“.

როდესაც ძმამ წერილი წაიკითხა, მდგომარეობა ძალიან სახიფათოდ მიიჩნია და შეშინდა. მან ბევრი იფიქრა, ყველაფერი აწონ-დაწონა, მაგრამ წერილის დაწერის მიზეზს ვერ მიხვდა. მაშინ თავისი შვილები შეკრიბა და საკმაოდ მკაცრად იკითხა: „იქნებ, თქვენდა უნებურად, ცუდი რამ წამოგცდათ, ან იქნებ ქალები არიან ამაში დამნაშავე?“ როდესაც დარწმუნდა, რომ მისი სახლეული უდანაშაულო იყო, ფეხშიშველა წავიდა ძმასთან: რატომ გაგიჩნდა გამოყოფის სურვილიო? – ჰკითხა.

– მოიყვანე მორწმუნენი, მეჩეთის ხალხი და მათი თანდასწრებით გეტყვი, რომ შეგიძლია მენდო. ქონებიდან არაფერს დაგიკარგავ, ყველაფერი, რაც ჩემს სახლშია, შენს სახლში გადაიტანე, შეამონმე, დაითვალე და, თუ დაინახავ, რომ გატყუებ და ვთვალთმაქცობ, როგორც გინდა, ისე მოიქცი.

– გამარკვიე, რა დავაშავე.

– არავითარი დანაშაული არ მიგიძღვის, მაგრამ გამოყოფა მაინც აუცილებელია, – იყო პასუხი.

შუალამემდე დარჩა ძმასთან და ემუდარებოდა, აეხსნა, რაში ადანაშაულებდა. ბოლოს ად-დარდურიშმა შეიბრალა და უთხრა:

– რას მეტყვი იმ ფინიკით სავსე ლანგრებზე, სტუმრებს რომ მიართმევ ხოლმე, ხალიჩებზე, ქურჩაში რომ აგებ, ცივ წყალზე, რომელსაც მათ ასმევ? მითხარი, ვინ არის ის ხალხი, პარსკეობით ჩემი კარის წინ რომ უყრი თავს? შენ გგონია, ბრმა ვარ და ვერაფერს ვხედავ? დღეს მათ ფინიკ ბარიმას აჭმევ, ხვალ – ფინიკ სუქარით, ზეგ კი ფინიკ ჰილბასით გაუმასპინძლდები. გარდა პარასკევისა, ეს კვირის სხვა დღეებშიც განმეორდება, მერე ფინიკი სადილად იქცევა, სადილს ვახშამი მოჰყვება. ამის შემდეგ ტანსაცმელზე გადახვალ, იქიდან – თიკნებზე, ბატკნებზე, ბოლოს დასაჩუქრებას დაიწყებ. ვფიცავ ალაჰს, ამ უბედურებას არც ერთ სახელმწიფოს და არც ერთ ხაზინას არ ვუსურვებ, მით უმეტეს, ვაჭრის ქონებას,

¹ დანიკი – ა. წონის ერთეული ბ. ფულის ერთეული (მეექვსედი ღირჰამი).

რომელიც ჰაბებით¹, კირატებით² და დანიკებით არის შეგროვილი.

– დაე, ვიყო შენდა სანაცვლოდ, – უპასუხა ძმამ, – შენ არ გსურს, რომ ფინიკით გავეუმასპინძლდე? კეთილი, ვფიცავ ალაჰს, ხმასაც აღარ გავცემ მათ!

– იცოდე, ორი შეცდომა ერთად არ დაუშვა: ერთი – არ დააიმედო ხალხი, მეორე – არ გადაიმტერო. დაამთავრე ეს საქმე ისევე, როგორც დაიწყე, დამიჯერე. და მშვიდობა შენდა!

ამბავი აბუ-ლ ჰუზაილისა³

ერთხელ აბუ-ლ ჰუზაილმა მუვაისს ქათამი აჩუქა. ეს ქათამი გაცილებით უარესი იყო იმ ქათამებზე, რომლებიც მუვაისთან მოჰყავდათ ხოლმე. მუვაისი იმდენად კეთილშობილი გამოდგა, რომ არაფერი შეიმჩნია, მხოლოდ აღტაცება გამოთქვა ქათამის სიმსუქნისა და გემრიელი ხორცის გამო, რადგან კარგად უწყოდა ჰუზაილის სიძუნწე.

– ო, აბუ იმრან, როგორ მოგწონს ჩემი ქათამი? – ჰკითხა აბუ-ლ ჰუზაილმა.

– ნამდვილი სასწაულია! – უპასუხა მუვაისმა.

– იცი, რა ჯიშისაა, იცი რამდენი წლისაა? ეს ქათამი არ დაიწუნება არც ჯიშით, არც ასაკით. აბა, თუ იცი, რას ვაჭმევდით, რითი გავასუქეთ? – გაუთავებლდ ეკითხებოდა აბუ-ლ ჰუზაილი.

მუვაისს უღვაშებში ელიმებოდა. მართო ჩვენ გვესმოდა მისი, აბუ-ლ ჰუზაილი კი ვერაფერს ხვდებოდა, რადგან მეტად გულუბრყვილო და უეშმაკო იყო.

როგორც კი ვინმე სიტყვას ქათამზე ჩამოაგდებდა, ჰუზაილი უმაღვე იტყოდა:

– ო, აბუ იმრან, ეს იმ ქათამთან როგორ მოვა!

თუ იხვის, თიკნის, აქლემის ან ძროხის ხორცს ახსენებდნენ, მაშინვე ჩაურთავდა, ეს ხორცი იმ ქათამის ხორცს როგორ შეედრებაო.

მსუქან ფრინველს ან ცხოველს დაინახავდა თუ არა, აუცილებლად აღნიშნავდა, არა, ვფიცავ ალაჰს, იმ ქათამით მსუქანი არ არისო.

ლაპარაკი ქონზე თუ ჩამოვარდებოდა, ამბობდა, ძალიან გემრიელია ძროხის, იხვის, ქათმის და თევზის მუცლის ქონი. განსაკუთრებით კი – იმ ჯიშის ქათმებისაო.

როდესაც რაიმე ამბავს ყვებოდნენ ან მავანის ჩამოსვლას მოიგონებდნენ, აუცილებლად დასძენდა, ეს მოხდა ერთი წლის შემდეგ, რაც ქათამი გაჩუქეთ. ან კიდევ: მავანისა და მავანის ჩამოსვლის და იმ ქათამის გამოგზავნის მერე ერთი დღე გავიდაო. იგი ყველაფერში სანიმუშოდ ჰყავდა და დროსაც იმით საზღვრავდა.⁴

ერთხელ მუჰამად იბნ ალ-ჯაჰმისთან ვიყავით, აბუ-ლ ჰუზაილი მიუბრუნდა მას და ეუბნება:

– მე ის კაცი ვარ, ვისაც ხელისგულები დაჩხვლევითი აქვს და ხელში არაფერი უჩერდება. აი, ამ ხელმა შეძენა იცის, მაგრამ მფლანგველია. როგორ ფიქრობ, რამდენი ასეული დირჰამი დაურიგებია მეგობრებისათვის ნვეულების დროს? ამას აბუ ოსმანი გვეტყვის. გევედრები, აბუ ოსმან, ალაჰის გულისათვის, თქვი!

– აბუ-ლ ჰუზაილ, ეჭვი არ გვეპარება შენს სიმართლეში, – ვუპასუხე მე, მაგრამ იგი ჩემმა პასუხმა არ დააკმაყოფილა და მაიძულა, დამემოწმებინა, შემდეგ არც ამას დასჯერდა და მომთხოვა, დაიფიცეო.

აბუ საიდ ალ-მადაინი

აბუ საიდ ალ-მადაინი ცნობილი იყო ბასრაში პურძვირობით, მაგრამ, ამასთანავე, თავისი სიმდიდრითა და ენამჭევრობითაც გამოირჩეოდა. მუდამ მზად ჰქონდა დასაბუთებული პასუხი და ყველაფრის წინასწარ განჭვრეტა შეეძლო.

მე მიკვირდა, როგორ განმარტებდას აძლევდნენ ჩემი ამხანაგები არაბულ გამოთქმას: „ალ-ლაიმ არ-რადი“. ისინი ამბობ-

¹ ჰაბი – ა. მარცვალი; ბ. მცირე მონეტა.

² კირატი – წონის ერთეული (მისხლის მეოცედი).

³ აბუ-ლ ჰუზაილ ალ-ალაფი – ისლამში მუთაზილიზმის რაციონალისტური მიმართულების დამაარსებელთაგანი.

⁴ ამ ამბების შემდეგ გამოთქმაც კი დამკვიდრდა – აბუ-ლ ჰუზაილის ქათამი. რაც იმას გულისხმობდა, რომ უმნიშვნელო მოვლენას განადიდებდნენ.

დნენ: „ყველა ლაიმი ძუნწია, მაგრამ ყველა ძუნწი ლაიმი არ არის“. ლაიმი აერთიანებს სიძუნწეს, უმადურობას და სულის სიმდაბლეს. როდესაც კაცს ლაიმს უწოდებენ, ყველა ეს მანკიერება ოდითგანვე ძვალსა და რბილში უნდა ჰქონდეს გამჯდარი.

აბუ საიდი ამბობს: „არსებობს ლაიმი და მალამი. ლაიმი უკვე ავხსენი, რაც შეეხება მალამს, ეს ისეთი ადამიანია, ვინც ლაიმს ამართლებს. გამოთქმას „ალ-ლაიმ არ-რა-დი“ ხშირად იმის მიმართ იყენებენ, ვინც რძეს ჭურჭელში კი არ ჩანველის, პირდაპირ ჯიქნიდან წოვს, ერთი ნვეთიც რომ არ დაექცეს. ხანდახან, როცა ბედუინი თავის მეტოქეს წყევლა-კრულვას დაატეხს თავს, ეტყვის: „თუ ტყუი, დამჯდარს მოგენველოს“. ეს ნიშნავს, ალაჰიმც შეგიცვლის კეთილშობილ აქლემებს ცხვრებითო.

ჩვენ-ჩვენი წრე გვქონდა. აქ თავს იყრიდნენ ძუნწები და ჩარჩები. ისინი ცხოვრების ავ-კარგზე ბჭობდნენ და ერთად ირჩევდნენ მომჭირნეობის ახალ გზებს. ერთხელ ყური მოჰკრეს, აბუ საიდი ყოველდღე ალ-ჰურაიბის უბანში დადის ერთ კაცთან, რომელსაც მისი ხუთი დირჰამი მართებსო.

– ძალიან ცდება, – თქვეს მათ, – გონიერმა ადამიანმა თავისი უნდა გაიტანოს, მაგრამ ისე, რომ ზიანი არ მიადგეს. ჩვენს მეგობარს კი დიდ გასაჭირში ჩაუგდია თავი.

შემდეგ გარს შემოერტყნენ აბუ საიდს და უთხრეს:

– ვერ გაგვიგია, ასე რატომ იქცევი, სწორედ რომ საგონებელში ჩაგვაგდე. შენი შეცდომა უფრო თვალში საცემია, ვიდრე სხვისი. აგვიხსენი, რაშია საქმე! გაგვარკვიე, რად დადიხარ ყოველდღე ალ-ჰურაიბში ხუთი დირჰამის მისაღებად. ვერ დაგვარწმუნებ, რომ ამდენი სიარული არ გდლის. ხანში შესული კაცი ხარ, შეიძლება, ავად გახდე და ამ უმნიშვნელო თანხის მიზეზით დიდი თანხა დაკარგო; შეიძლება, დაღლილ-დაქანცულს ვახშამი მოგიხდეს, თუ, რასაკვირველია, იმათ რიცხვს ეკუთვნი, ვინც ვახშამობს. და, თუ არ ვახშამობ, იძულებული გახდები, ივახშმო. ხარჯებს თუ შევაჯამებთ, ხუთ დირჰამზე მეტი გამოგვივა. გარდა ამისა, ბაზარი უნდა გაიარო, იქ ბევრი ხალხი ირევა: აგერ, დატვირთული სახედარი მოინევს შენკენ, აქეთ ვი-

ლაც ხელს გკრავს, იქით ვილაც დაგეტაკება. შენ კარგად გაცვია, ამდენ ჯიკავში ტანსაცმელი დაგეხევა და ფლოსტებიც გაგიცვდება. ამ არეულობაში, შესაძლოა, ფეხი წამოჰკრა რამეს და ნაფლეთებადაც აქციო, შარვალიც გაგიჭუჭყიანდება. მცირედის დაბრუნების სურვილი თავს დაგატეხს უბედურებას და სანაცვლოდ ვერაფერს მიიღებ. შენ ჩვენ შორის ყველაზე ღირსეული კაცი ხარ, გაგვარკვიე, რა ხდება! დარწმუნებულნი ვართ, ვერ არის გონივრული საქციელი.

– თქვენ ამბობთ, ბევრი სიარული დაგდლისო? პირიქით, ჩემთვის ყველაზე საშიში მოსვენება და უძრობაა. მტვრთავებზე და მცველებზე ჯანმრთელი სხეული არავის აქვს. თუ ხალხი იხოცება, მხოლოდ იმიტომ, რომ ნაკლებად მოძრაობს. ამბობენ, ვფიცავ ალაჰს, ესა და ეს მცველზე უფრო ჯანმრთელიაო. ისინი იმ მცველებს გულისხმობენ, რომელთაც აქეთ-იქით სირბილი უხდებათ. ზოგჯერ, როდესაც ამა თუ იმ მიზეზით სახლში ვრჩები, რამდენჯერმე ავდივარ და ჩავდივარ კიბეზე, უმოძრაოდ რომ არ ვიყო. რაც შეეხება ზედმეტ საქმელს, ჩემმა სხეულმა იცის და გულიც შეგუებულია იმ ამბავს, რომ მხოლოდ იმას მიიღებს, რაც მისთვის განკუთვნილია. თუ სხეული დაღლილობის დღეების ანგარიშს წარმომიდგენს, მე დასვენების დღეების ანგარიშს წარვუდგენ და მაშინ იგი მიხვდება, რა განსხვავება ყოფილა „ჰურაიბისა“ და „ას-საკიფის“ დღეებს შორის. რაც შეეხება დატვირთულ სახედრებს, ხელის კვრასა და ჯიკავს, უნდა გითხრათ, რომ ბაზრის მოედანს მაშინ გადავჭრი, როდესაც ხალხი ლოცულობს. დაბრუნებით კი, ბაზრის უკანა მხრიდან ვბრუნდები; ახლა, რაც შეეხება შარვალსა და ფლოსტებს: სახლიდან გასვლისთანავე ფლოსტებს ხელში ვიჭერ, შარვალს კი სახელოში ვიდებ. მოვალეს მივუახლოვდები თუ არა, ვიცვამ. როდესაც სახლში ვბრუნდები, ისევ ვიხდი. ასე რომ, შარვალიც და ფლოსტებიც ამ დღეს ყველაზე მეტად მოვლილი და დაცულია. ხომ არაფერი გაინტერესებთ კიდევ?

– არაფერი!

– ერთი მოსაზრებაც მაქვს და ის ყველაფერში გაგარკვევთ: როდესაც გვერდით მცხოვრები მოვალე, რომელსაც ათასი დი-

ნარი მართებს, გაიგებს, რა სიმკაცრით ვითხოვ ჩემს რამდენიმე ფელსს მოშორებით მცხოვრებისგან, თავის დროზე გადაიხდის ვალს და სხვისი ქონების მითვისების სურვილი აღარ ექნება. ასე რომ, ბევრი სიარულით ფულს ვიბრუნებ და, ამავე დროს, სხეულისათვის ხანგრძლივ დასვენებას და სიმშვიდეს უზრუნველვყოფ.

კიდევ მაქვს ერთი მოსაზრება. ეს უმნიშვნელო ვალი დიდი ვალის ნაწილი რომ არ იყოს, უარს ვიტყვოდი მის აღებაზე. უყურადღებოდ არ უნდა დატოვო სულ მცირე ვალიც, რადგან ეს სხვა მოვალეებსაც გამორჩენის სურვილს აღუძრავს!

მაშინ მისი მეგობრები ნამოდგენ და ერთხმად შესძახეს:

– ვფიცავთ ალაჰს, ამის თაობაზე მეტს აღარაფერს გკითხავთ.

მუჰამედ ალ-მაჟის ძმამ, აჰმად ალ-მაჟიმ, რომელსაც აბუ საიდთან აღებ-მიცემობის საქმეები აკავშირებდა და ხშირად უსაუბრიათ ამის თაობაზე, გადმოგვცა:

ერთხელ აბუ საიდს ვუთხარი:

– შენ ძალიან მდიდარი ხარ, ვფიცავთ ალაჰს, ბევრი ისეთი რამ იცი, რაც ჩვენთვის მიუწვდომელია, პერანგი კი ჭუჭყიანი გაცვია. რატომ არ უბრძანებ, გაგირეცხო?

– საინტიერესოა, რას მეტყოდით, ღარიბი რომ ვიყო და ისიც არ ვიცოდე, რაც თქვენ იცით. უკვე ექვსი თვეა, სულ ამაზე ვფიქრობ და ვერ გადამიწყვეტია, როგორ მოვიქცე. ჩემს თავს ვეტყვი ხოლმე: ბინძური ტანსაცმელი ისე ჭამს სხეულს, როგორც რკინას – ჟანგი. როდესაც ტანსაცმელს ოფლი შეაშრება, ჭუჭყს იკრებს, ჭუჭყი კი ძაფს ჭამს და ქსოვილს ალპობს, ცუდ სუნსა და საზიზღარ შესახედაობაზე რომ არაფერი ვთქვათ-მეთქი. გარდა ამისა, ხშირად მიხდება მოვალეებთან სახლში სიარული, მათი მსახურები ნამდვილი გოლიათები არიან. როგორ ფიქრობთ, რას მიზამენ, უსუფთაო ჩვრებში რომ დამინახონ? რასაკვირველია, შეურაცხყოფას მომაყენებენ და კარებს ცხვირწინ მომიხურავენ. ეს ყველაფერი ზარალის მეტს არაფერს მომიტანს. მომჭირნე კაცმა თავი უნდა აარიდოს ისეთ

რამეს, რაც მოვალეს საშუალებას მისცემს, ვალის გადახდა დაუგვიანოს, რადგან ამ დროს შეიძლება თავი ველარ შეიკავოს და განრისხდეს. განრისხებას ყოველთვის თან სდევს უსიამოვნება. როგორც კი თავში ასეთი აზრები მომივა, უმაღვე გადავწყვეტ პერანგის გარეცხვას. მაგრამ, დავაპირებ თუ არა, მაშინვე წინააღმდეგობის გრძნობა მეუფლება, რომელიც თითქოს კეთილგონიერებისა და ჭკუის სახელით შთამაგონებს და მეჩურჩულება:

„წყალი და საპონი დაგეხარჯება. მხევალს უფრო მეტი მუშაობა მოუხდება და უფრო მეტსაც შეჭამს. საპონი ხომ ნურაა,¹ რომელიც ქსოვილს შლის“.

– ტანსაცმელი მუდამ საშიშროების ქვეშაა, ვიდრე გასათეთრებლად და გასაჯანდრავად მივცემდე. შემდეგ, როდესაც თოკზე გაიკიდება, ხომ გამუდმებით დაჭიმვასა და ბიძგებშია: ხან რას გამოედება, ხან – რას. სარეცხის დღეს სახლში უნდა ვიჯდე, ამას ხარჯი მოჰყვება. ტანსაცმლის გაჯანდვრა აუცილებელია. სახლის პირობებში დავხვეთ თუ სხვას მივცემთ – ხარჯები გვემატება, შესაძლებელია, რამე სხვა უბედურებაც შეგვემთხვეს.

– როცა სახლში ვზივარ, მოვალეები ჩემზე ცუდ ხმებს ავრცელებენ. ავადმყოფობასა და სხვა უბედურებას მისურვებენ, უფრო მეტად იღვიძებს მათში სიხარბეც. როდესაც ტანზე სუფთა, მშრალ, ლამაზ პერანგს ვიცვამ, თმისა და სხეულის ჭუჭყი უფრო თვალში საცემია. ამის გამო აბანოში წასვლა მიხდება, ეს კი დიდ ხარჯს მოითხოვს. მე ლამაზი ცოლი მყავს. როცა დამინახავს, რომ სხეულზე ჭუჭყი და თმა მოვიცილე, თავი დავიბანე და სუფთა ტანსაცმელი ჩავიცვი, ისიც, თავის მხრივ, გასუფთავდება, სუნამოს დაიპკურებს, კოხტად გამოენწყობა და ისე შემხვდება. ასეთი გამშვენიერებული იგი უფრო სასურველი გახდება ჩემთვის. მე მამალი ვარ. მამალი კი, როცა აღიგზნება, თავდავიწყებამდე მიდის. ცოლთან სიახლოვე მომინდება. იგი იგრძნობს ჩემს ვნებას და რაიმე სულელურ მოთხოვნას წამომიყენებს. ყველაზე დიდი საშინელება კი მაშინ მოხდება, თუ დაფეხმძიმდა. მაშინ გადია დაგვჭირდება, ამას კიდევ ბევ-

¹ ნურა – თმის მოსაცილებელი საშუალება.

რი სხვა უბედურებაც მოჰყვება და ხარჯებს საზღვარი აღარ ექნება.

კიდევ მოიმიზეზა რალაცები აბუ საიდმა, მაგრამ აჰმადსაც დაავინყდა და აღარც მე მახსოვს. სიძუნწესთან ერთად, აბუ საიდი ძალიან თავმოყვარე და ფიცხი კაცი იყო. თუ სადამდე მიდიოდა მისი ძუნწობა, მოგახსენებთ:

იგი ხშირად დადიოდა ერთ კაცთან, რომელიც საკიფის ტომს ეკუთვნოდა. ამ კაცს მისი ასი დინარი ემართა, ვალის გადახდის ვადა კი, დიდი ხანია, გასულიყო. მოვალესთან ხშირად სადილობამდე რჩებოდა, ისაღილებდა მასთან ერთად და თან ვალის დაბრუნებას სთხოვდა. როდესაც დაინახა, არაფერი გამოდისო, უთხრა:

– ამ ფულიდან ზაქათი¹ უკვე გადახდილია. როცა მას ხელიდან ვუშვებდი, წინასწარ ვგრძნობდი, რომ ზარალი არ ამცდებოდა, გაუთავებელ დავაში ვიქნებოდი და ეს ვალი ჩემს შვილთაშვილებს მემკვიდრეობით გადაეცემოდათ. შენი გულისთვის მცირე მოგებას დავჯერდი, მეგონა, ვალს წესიერად გადამიხდის-მეთქი. ეს რომ არა, ასე მცირე სარგებელზე არაფრით არ დავთანხმდებოდი. თუ ფული პირობის თანახმად ერთი წლის შემდეგ უნდა დაგებრუნებინა, მე, ჩემი კეთილი გულით, ერთ-ორ თვეს კიდევ გადროვებ. შენთვის რომ არ მესესხებინა, ვიდრე შენისთანა მოვალეს მოვძებნიდი, სახლში უნდა დებულყო უმოძრაოდ, ყოველგვარი ნამატის გარეშე და ეს ზარალი ჩემს კისერზე გადაივლიდა. შენნაირი კაცისათვის ერთი სიტყვაც საკმარისი უნდა იყოს, მე კი უკვე რამდენი ხანია, ვალს გთხოვ და შენც რამდენი ხანია, ჩემს თხოვნას უყურადღებოდ ტოვებ.

საუბრის დროს აბუ საიდს ერთი ნუთითაც არ შეუნყვევტია ჭამა. მას იქ მყოფი მეორე საკიფიტი² მიუბრუნდა და გადაკვრით უთხრა, თუ ვალის მიღება გსურს, მეჩეთში უნდა მოითხოვო, როგორც წესი და რიგია და არა სადილის დროსო. აბუ საიდმა ამის გაგონებისთანავე ჭამა შეწყვიტა, თავში სისხლი აუვარდა და საკიფიტს გამძვინვარებული აქლემის მზერა სტყორცნა.

– შენ გაუბედურდი! – უთხრა მან, – ჩე-

მი კეთილგონიერებით, ნახევრად მინაში ჩაფლული ჭურჭლიდან მანამდე ვიღებდი სანებლისთვის ძმარს, ვიდრე არ გაიხრწნა. რამდენადაც სიმდიდრე მიყვარს, იმდენად სიღარიბე მძულს. სიღარიბე იმიტომ მეჯავრება, რომ დამცირების ატანა არ შემიძლია. შენ დარჩი უდედოდ! ისე ლაპარაკობ, თითქოს მის საჭმელზე მეჭიროს თვალი! ვფიცავ ალაჰს, მასთან მხოლოდ იმიტომ ვსადილობდი, მეგონა, თანამესუფრეობის სინმინდისა მაინც შერცხვება და საქმეს დააჩქარებს-მეთქი.

ამ სიტყვების შემდეგ აბუ საიდი ადგა, ხელში ბეჭედდასმული თამასუქი ეჭირა. მან კედელზე დაიწყო მისი გაჭიმვა და იქამდე ჭიმა, სანამ არ გახია. მერე დააფურთხა გახეულ თამასუქს, ერთი ნახევარი მეორეს გაუსვა, ნაკუნებად აქცია და მინაზე დაყარა. შემდეგ მიუბრუნდა იქ მყოფთ და განუცხადა:

– აი, ათასი დინარი, რომელიც ჩემთვის მავანისა და მავანის მამას უნდა მოეცა. ყველამ დამიმონმეთ, რომ მივიღე ეს თანხა, იგი თავისუფალია და მისგან აღარაფერს ვითხოვ! – ესა თქვა და წავიდა.

მოვალე მიუბრუნდა თავის მეგობარს და უსაყვედურა:

– რატომ მოიქეცი ასე? რატომ მიმართე ამ სიტყვებით ადამიანს, რომელიც ჩემს სუფრას უჯდა? რატომ აწყენინე უცნობ კაცს, რატომ არ გაუწიე ანგარიში, როგორ მიიღებდა შენს სიტყვებს? ვფიცავ ალაჰს, ვალის გადახდა მხოლოდ იმიტომ გავაჭიანურე, რომ მინდოდა, ხილი დამნიფებულყო და მერე გამეყიდა. ახლა კი იძულებული ვარ, საჩქაროდ დავუბრუნო ვალი. იმას საქმე გაუკეთე, მე კი გამიფუჭე. მსახურო, ნაიღე ბაზარში ეს ხილი და, რამდენსაც მოგცემენ, იმდენად გაყიდე. აბუ საიდს ვალი უნდა დავუბრუნო, – თქვა მან, ცხენზე შეჯდა და მისკენ გასწია. აბუ საიდმა ჯერ უარი თქვა ფულის მიღებაზე, დიდი ხნის დავის შემდეგ კი უთხრა:

– შენი მეგობარი ალბათ იმიტომ ლაპარაკობდა ასე, რომ არაბია, მე კი გააზატებული³ ვარ. თუ შუამავლებად გააზატებულებს დამიყენებ, მაშინ მივიღებ ფულს, თუ არა და – არა.

¹ ზაქათი –სავალდებულო მონყალეა.

² საკიფიტი – ას-საკიფის ტომი. აქ: ბასრის უბანი, სადაც საკიფიტები ცხოვრობენ.

³ გააზატებული – აზატად ქცეული, გათავისუფლებული (მონა ან ყმა).

საკიფიტი ბასრის ყველა შუუბიტს¹ მოუყარა თავი და მათი თანდასწრებით სთხოვა, ფული მიიღო. მხოლოდ ამის მერე დათანხმდა აბუ საიდი ფულის მიღებას.

ეს ის აბუ საიდია, თავის მსახურს სახლიდან ნაგვის გატანის ნებას რომ არ რთავდა. პირიქით, მოითხოვდა, სხვა სახლებშიც შეაგროვე ნაგავი და ჩემსას მიუმატო. მერე მსახურ ქალს უბრძანებდა, ნაგავი შინ შემოეტანა. ისიც შემოიტანდა მთელ ნაგავს და წინ დაუყრიდა. აბუ საიდიც დაჯდებოდა და ქექავდა ნაგვის თითოეულ გროვას. თუ დირჰამს, დინარს ან ფულიან ქისას წაანყდებოდა, მათი ბედი გადაწყვეტილი იყო. თუ შალის ნაჭრებს ან ძონძებს იპოვიდა, შეაგროვებდა და მიჰყიდდა იმ ხელოსნებს, რომლებიც სასაპალნე ცხენებისათვის უნაგირს აკეთებდნენ. ტანსაცმლის ნაჭრებს ლანგრებისა და ჯამების ოსტატებს აძლევდა, ბროწეულის ქერქებს – მღებავებსა და მთრიმლავებს, ბოთლებს – მინით მოვაჭრეებს, ფინიკის კურკებს – ახალგაზრდა ღაზელების პატრონთ. ატმის კურკებს მეზალებს მიჰყიდდა, ლურსმნებსა და რკინის ნაჭრებს – მჭედლებს, პაპირუსს – საფეიქრო სახელოსნოს, ქალაღის ფურცლებს სურების საცობებად იყენებდა, ხის ნაჭრებს მეუნაგირებს უგროვებდა, ძვლებს სანვაგად ხმარობდა, თიხის ჭურჭლის ნატეხებს – ღუმლების გასამართავად. ზოგჯერ ნაგვის კალათას მანამდე ანჯღრევდნენ, სანამ შიგთავსი თავზე არ მოადგებოდა. ამას ღუმლისათვის გადადებდა. დარჩენილი სუფთა მინისაგან აგურებს ამზადებდა გასაყიდად. აგურების დასამზადებლად თავის წყალს არ ხარჯავდა, მდგმურებს უბრძანებდა, ხელ-პირი ამ მინაზე დაიბანეთო და, როდესაც მინა კარგად დასველდებოდა, აგურების კეთებას შეუდგებოდა. აბუ საიდი ხშირად იტყოდა, ვისაც მეურნეობის გაძლოა ჩემსავით მომჭირნედ არ შეუძლია, ნურც მოჰყიდებს ხელსო.

ერთხელ ერთ-ერთ მის მდგმურს დაეკარგა ნივთი, რომელსაც ყველაზე უფრო ხშირად იპარავენ ხოლმე.

– გადმომიყარეთ ნაგავი დღეს საღამოს, – თქვა აბუ საიდმა, – იქნებ სინდისის ქენჯნა იგრძნოს, ვინც ეს გააკეთა და მოპარული ნივთი ნაგავზე დაადოს. მისი მისვლა ნაგავთან ეჭვს არავის ალუძრავს, რადგან ნაგვის გროვასთან თითქმის ყველა მიდის.

მართლაც ასე მოხდა. დაკარგული ნივთი სწორედ იმ ნაგავზე იპოვეს დაგდებულნი, აბუ საიდის სანაგვეში რომ ჩაყარეს. აბუ საიდმა ეს ნივთი დაზარალებულზე უფრო ადრე დაინახა და მისი ნაგვის გამოყენებისათვის საფასური მოსთხოვა.

ალ-ასმაის ამბავი

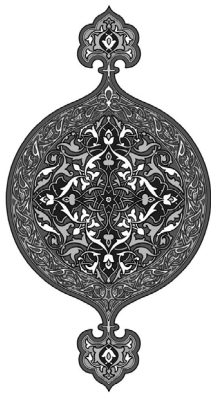
ერთხელ ალ-ასმაისთან რამდენიმე კაცი თანხლებით მივიდა ვაჭარი, რომელსაც მისგან ხილის ბალი ჰქონდა ნაქირავები. მათ სურდათ მოლაპარაკებოდნენ იმ ზარალზე, რაც ვაჭარმა განიცადა. ისინი ალ-ასმაის სთხოვდნენ საქმე განეხილა და, ამ დანაკლისის გამო, ფასიც დაეკლო.

– „უსამართლო განაწილების“² თაობაზე თუ რამე გსმენიათ? – იკითხა ალ-ასმაიმ. ვფიცავ ალაჰს, თქვენ სწორედ ამას მოითხოვთ თქვენი შეიხისაგან. მან ბალი, როგორც ჩანს, იმ პირობით დაიქირავა, რომ ზარალი ჩემი იყოს, მოგება კი – მისი. ვფიცავ მამა-პაპას, ეს ნამდვილი „აბუ-ლ ანბასის ვაჭრობაა“. მაშინ წადით და ამ პირობით ჩემთვის მთელი ერაყის სანოვაგე შეისყიდეთ. ალაჰს ვფიცავ, არ ვიცი, ეს კაცი მართლს ამბობს თუ ტყუილს, მაგრამ ერთი რამ კი ცხადია – თქვენ სარგებლობთ და არა – მე. მე თქვენ გამო ვზარალობ, თქვენ კი ჩემი მიზეზით არავითარ ზარალს არ განიცდით. ალაჰის მადლმა, მას ალბათ იმიტომ მოჰყევით, რომ მხარს უჭერთ და მისი მოთხოვნა სამართლიანად მიგაჩნიათ.

არაბულიდან თარგმნა
დარეჯან სვანმა

¹ შუუბიტი – მიმდინარეობა „შუუბია“ს წარმომადგენელი.

² უსამართლო განაწილება – „ეს, ამგვარად, შეურაცხყოფელი განაწილებაა“, ყურანი, სურა LIII, აია 22, გვ. 326 (თარგმნა გ. ლობჯანიძემ).

თურქული ლიტერატურა

ოქთაი რიფათი¹ (1914-1988)

წვიმის მოლოდინი (II მოქმედება)

(დეკორაცია არ იცვლება. პიესა გრძელდება ზუსტად იმ ადგილიდანვე, სადაც შეწყდა. მაყურებლისათვის იმის მისანიშნებლად, რომ, შესვენების მიუხედავად, დრო არ გასულა, მსახიობები II მოქმედებას I მოქმედების გაგრძელებასავით იწყებენ. ინჯი ნელ-ნელა სახიდან ხელებს იშორებს. არიფი მობრუნდება.)

არიფი – ერთად ინეჩით ხოლმე?

ინჯი – ვინეჩით.

არიფი – ბრავო! ხედავ, რომ არაფერს ვშვრები. მოვიფიქრებ. არა ვბრაზობ. გამნარებული და გულდაკოდილი არა ვარ. ჯერ, რაც მოხდა, დაწვრილებით მინდა ვიცოდე. თორემ მე თვითონ წარმოვიდგენ რაღაც-რაღაცებს. უმჯობესია, თვითონ მოყვე!

ინჯი (უსიცოცხლოდ) – მოსაყოლი არაფერია. ვედათი მიყვარდა. მილალატა.

არიფი – იმიტომ იყო, ყურები რომ გინუოდა?

ინჯი – ზარები რეკავდა, ხმები მესმოდა.

არიფი – ახლაც გესმის?

ინჯი – არა, კარგად ვარ, თითქოს მომეშვა.

არიფი – სიყვარულის გამო დაავადდი?

ინჯი – არა, შენ გამო დაავადდი.

არიფი – ჩემ გამო? ჩემზე კი არ ხარ შეყვარებული!

ინჯი – არ მინდა შენთან ერთად ცხოვრება. იმასაც ვერ ვიტან, რაც შენთან მიცხოვრია. რომ შემეძლოს შენთან გატარებული ოთხი წლის დავინწყება, რომ შემეძლოს იმის თქმა, რომ ის წლები არ მიცხოვრია, გადავრჩებოდი, ალბათ. მაგრამ ვიცხოვრე შენთან ერთად. ვიცხოვრე და გავისვარე.

არიფი – ჩემთან ცხოვრებამ გაგსვარა, ვედათთან წოლამ კი გაგბანა! ახლა გან-

წმენდილი ხარ, არა?!

ინჯი – ახლა გულნატკენი ვარ, ავად ვარ.

არიფი – ვისთან გილალატა?

ინჯი – სემრასთან.

არიფი – სემრასთან?! არა, შემოგველე! სემრა ვედათს არც შეხედავს.

ინჯი – სემრა კახპების ერთია.

არიფი – კი, სემრა კახპაა, მაგრამ კახპის ერთი არაა.

ინჯი – რა სხვაობაა?

არიფი – თავშეკავებულია. ლამაზია. ქალურია. ჩაცმა-დახურვა იცის. ფული აქვს. კიდევ ჩამოვთვალო? დიდი კახპაა სემრა, მაგრამ კახპის ერთი არ არის. ვედათი კი ცოლ-შვილის პატრონი, ერთი უმნიშვნელო, უფერული ვინმეა. სემრა ვედათისნაირებს არ უყურებს. თავს მოვიჭრი, რომ მაგნაირებს ზედაც არ შეხედავს. მაგნაირებს მხოლოდ შენ უყურებ.

ინჯი – ასე იყოს!

არიფი – ხელთ რაიმე სამხილი გაქვს?

ინჯი – კოცნისას წავასწარი.

არიფი – სად?

ინჯი – სემრას სახლში.

არიფი – სემრას სახლში რა გინდოდა?

ინჯი – სემრას სახლში ვხვდებოდი ერთმანეთს.

არიფი (ნელა) – როსკიპო!

ინჯი – უკვე დამთავრდა!

არიფი – არც დამთავრებულიყო?!

ინჯი – შენთვის კი არ ვამბობ, ვედათისთვის ვამბობ.

არიფი (ივინება) – უჯიშო!

ინჯი – ორი დღის წინ ისევ შეხვდით ერთმანეთს. კარამდე გამაცილა. ყოველთვის ჩემ შემდეგ გამოდიოდა. ხელთათმანი დამრჩენია. ორი წუთის მერე მივბრუნდი. ჩემი გასაღებით გავაღე კარი. შევედი. ვე-

¹ ოქთაი რიფათის „წვიმის მოლოდინის“ პირველი მოქმედება დაიბეჭდა „არმაღანის“ 2016 წლის №5-ში.

დათი არ იყო. გამიკვირდა. რომელიღაცა კარი შევალე. დავინახე, გადახვეულები როგორ კოცნიდნენ ერთმანეთს. ჩემი დანახვა არ გაჰკვირვებიათ. არც მოშორდნენ ერთმანეთს. ქალმა არ დაანება. გიჟივით გავვარდი ქუჩაში. მანქანაში გული წამივიდა. სახლში როგორ დავბრუნდი, აღარ მახსოვს.

არიფი – მოყევი! როგორ დაინყო ეს ისტორია ვედათთან?

ინჯი – რა მნიშვნელობა აქვს, ასე დაინყო, თუ ისე!

არიფი (*ხმაბალლა*) – როგორ დაინყომეთქი, გელოდები!

ინჯი – დეტალები გაინტერესებს?

არიფი – ყველაფერი მაინტერესებს. ყველაფერი წვრილ-წვრილად მინდა გავიგო. რა მოხდა, როგორ დაინყო, მოყევი!

ინჯი – აღარ მახსოვს.

არიფი – ტყუი. ახლა თქვენი ერთად წოლა კინოფილმის კადრებივით თვალწინ გიდგას.

ინჯი – თავი მიზუის.

არიფი – არ მოყვები და უარესი დაგემართება! უარესს გიზამ! სიცოცხლეს განანება!

ინჯი – წელან მაგას ფიქრობდი, როგორ ვუქციო ამ ქალს სიცოცხლე ჯოჯოხეთადო, როგორ შეურაცხვეყო. მაგრამ ნუ წუხხარ, როგორღაც მოახერხებ, მიაგნებ!

არიფი – მოყევი!

ინჯი – რომ მოვყვე, ვერც კი გაიგებ!

არიფი – იმედია, ჩინურად არ ილაპარაკებ!

ინჯი – გაგიჭირდება.

არიფი (*ყვირის*) – მოყევი-მეთქი!

ინჯი – ჩვენი დღე ერთ ოთახში იწყებოდა. კარის წინ მწვანე სავარძელში ჩამჯდარი ველოდებოდი ხოლმე. კარს თვალს ვერ ვწყვეტდი. ათასნაირი მოლოდინი მომდიოდა თავში, ვოცნებობდი. უცებ თეთრხალათიანი ექთანი შემოდიოდა, ვეკითხებოდი: „როგორ არის ჩემი ავადმყოფი?“ „თქვენი ავადმყოფი გარდაიცვალა!“ „გარდაიცვალა?“ ხელ-ფეხი მეყინებოდა. კარი იცვლებოდა. ჩოფურა, კაცივით გოგო გამოდიოდა, მეტყოდა: „მობრძანდით, პატრონი თქვენ გელოდებოდა“. კარი იცვლებოდა.

არიფი – ყველა დანაშაულებრივ ისტორიაში არსებობს ასეთი კარი.

ინჯი – მოულოდნელად შენ შემოდიოდი. უკან ვედათი მოგყვებოდა. იღებდი ჯიბიდან დამბაჩას, ესროდი. ვედათი კვდებოდა. მერე ყველაფერი იშლებოდა. კარის წინ მარტო ვრჩებოდი. ველოდებოდი, მის მოსვლას ველოდებოდი. რომ შეგეძლოს იმ განსხვავების გაგება, რაც არსებობს იმ კარებს შორის, რომელსაც ჩვენთან ვიღაცა მოჰყავს და რომელსაც ჩვენგან ვინმე მიჰყავს, მაშინ მიხვდებოდი ჩემი მღელვარების მიზეზს. ვედათი ამ კარიდან კიდევ მოდიოდა და კიდევ მიდიოდა. ჯერ თავს შემოყოფდა და შემოიხედავდა, რომ დამინახავდა, ვზივარ და ვუცდი, გამილიმებდა. „გალოდინე?“ – მკითხავდა.

არიფი – და მაშინვე ლოგინს ეცემოდით.

ინჯი – ცდები.

არიფი – ყველაფერი კარგად მომეხსენება.

ინჯი – თუ არ მაცლი, კი ვერ მოვყვები.

არიფი – ნუ ჩერდები, მოყევი!

ინჯი – სხვებთან ერთად მოდიოდა ვედათი. თავიდან მისი კატა შემოვიდა, შემდეგ სხვებიც მოჰყვენ.

არიფი – იქნებ კიდევ დაგცინოდა!

ინჯი – მისი და საქმროსთან ერთად, დედამისი, მათი კოჭლი მოსამსახურე, შეყვარებული რომ გერმანიაში გაექცა. მერე ვედათის კატა – მირნიე.

არიფი – კატისათვის დასარქმევი სახელი სხვა ვერ ნახა მაგ კოხტაპრუნამ!

ინჯი – მე მირნიე სულ არ მინახავს, მაგრამ მის შესახებ იმდენი მომისმენია, ისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს ათასჯერ მჭერია ხელში. ფუმფულა კატაა, თანაც ტყვიასავით მძიმე.

არიფი – ჩვენც გვყავს კატა.

ინჯი – ჩვენი კატა ცოცხალი კი არ არის.

არიფი – ნუხელ არ იყო, რომ ფეხებში მედებოდა.

ინჯი – ვედათის კატას სიყვარული, გაბრაზება, ეჭვიანობა შეუძლია. ვედათი თუ სხვა კატას ხელს გადაუსვამს, მაშინვე კბენს, ფხაჭნის. რაღაცა სხვანაირი კატაა. დიდი არეული კატააო, ამბობდა ვედათი.

არიფი (*ტუჩს გამობერავს*) – რა საინტერესოა!

ინჯი – ეს კატა ადამიანივითაა. მხოლოდ არ ლაპარაკობს. ზოგი უყვარს, ზოგიც – არა. ვედათი დის დანიშნულის მიმართ ვერა და ვერ გათბა. არც მე მომეწონა ის ბიჭი.

არიფი – შეხვედრიხარ?

ინჯი – არაა! ვედათმა მიაძხო. თხელი, სარივით ბიჭია. ინგლისურ ფილოლოგიურზე სწავლობს. თავბრუ დახვევია ამდენი ჩარჩენით. თანამედროვე ახალგაზრდაა, გრუზათმიანი, წითელი წვეტიანი ცხვირით. თანაც – მკერდამდე წვერით.

არიფი – რა მშვენიერია!

ინჯი – თან ჭუჭყიანი, თანაც – აჩაჩული და უთავბოლო.

არიფი – სხვა?

ინჯი – ვედათის და გასულ წელს მათემატიკაში ჩაიჭრა და საშემოდგომო გამოცდა დარჩა. ვედათმა ამეცადინა. კოჭლი მოსამსახურის შეყვარებული გერმანიაში წავიდა. გოგოს წერილებს ვედათი უწერდა. უფრო სწორად, შეყვარებული კი არ წავიდა, გაიქცა. ვედათს ასე ჰგონია. არადა, მშვენიერი გოგოა. მხოლოდ ერთი ფეხი მეორეზე ხუთი სანტიმეტრით მოკლე აქვს. პატარაობისას აკვნიდან გადმოვარდნილა. კოჭლი რომ არ ყოფილიყო, შეყვარებული გერმანიაში არ გაიქცევოდაო, ამბობს ვედათი... რა სირცხვილია, არა?

არიფი – სირცხვილი ყოფილა!

ინჯი – მერე ვედათის დედა, ანგელოზივით ქალია. მაგრამ უბედურია. ვედათს საერთოდ არ უყვარს მამამისი. ყომარბაზი, ლოთი, შფოთის ერთი! თხუთმეტი წლის წინათ უპატრონოდ მიატოვა დედამისი. წავიდა და წავიდა! კიდევ კარგი, ერთი-ორი ყურუში ჰქონდა დედამისს. ერენქოიში ბაბუისგან დარჩენილი ხის სახლი აქვთ. ოცი წელია, იმ ხის სახლს საღებავი არ გაჰკარებია. სულ ოთახ-ოთახ აქვს ჩემთვის მოყოლილი. ვედათს არ უნდა იმ სახლის ხელის ხლება. ზედ დაჰკანკალებს.

არიფი – უყურე მაგ მატყუარა ძალღს! ჯერ კიდევ ერთი თვის წინ ამბობდა, ნეტავ დამაყოფინა და ნაწილ-ნაწილ გამაყიდინაო.

ინჯი – შენთან სალაპარაკო სხვა თემა ვერ უნახავს და ასე უთქვამს. ყიდვა-გაყიდვის გარდა შენთან რაზე შეიძლება საუბარი?!

არიფი – შენ რა გგონია ვედათი?!

ინჯი – დედა-წულიანად იქ ცხოვრობენ, როგორ დაკარგავენ?!

არიფი – მერე რა ხდებოდა?

ინჯი – ისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს ჩემი ხელით დამელაგებინოს ის სახლი. თითქოს ყველა ნივთისთვის შემეველოს ხელი. ოდნავი გადანაცვლებაც კი...

არიფი – ოოჰ!

ინჯი – სასტუმრო ოთახში ზოლიანი ფარდები ჩამოვხსენით. ძალიან ძველი იყო ის ფარდები. დედაჩემმა ყვითელი ყვავილებით მოჩითული საფარდე იყიდაო, მიყვებოდა ვედათი.

არიფი – კაცი გადაირევა!

ინჯი – მოყვიო, მეუბნები და გიყვები. აი, ასე გვიყვარდა ერთმანეთი.

არიფი – ეს რანაირი სიყვარულია?!

ინჯი – ყოველდღიური მოვლენებით ვხარობდით. სასიყვარულო სიტყვის უთქმელად ვესიყვარულეობდით ერთმანეთს. როდესაც ვედათი მიყვებოდა მათ კოჭლ შვილობილზე, მირნიეზე, დედამისზე, დაზე, რომელსაც მათემატიკაში საშემოდგომო გამოცდა დარჩა, მის დანიშნულზე, ვგრძნობდი, რომ ვუყვარდი. ასე მივინებდი სიყვარულს.

არიფი – დასაბრმავებელი!

ინჯი – ფანჯრიდან თვალი ბაღში მდგარი ფიჭვებისკენ გამირბოდა. როცა სიყვარულში ხარ ჩაფლული, ფიჭვებიც სხვანაირი გეჩვენება.

არიფი – ესე იგი, ფარდებს არც კი აფარებდით.

ინჯი – ფარდების გადაწევა კი არა, ლამის იყო, კედლების ჩამოქცევის სურვილი გვექონდა.

არიფი – გამოდის, რომ შირმასავით ჩამომაფარეთ ცხვირწინ აჰმედი, რომ ჩემს ეჭვქვეშ ჩუმ-ჩუმად შეგძლებოდათ სიყვარულობანა?!

ინჯი – გითხარი, ჩემს და აჰმედს შორის არაფერი არ არის-მეთქი, მაგრამ ვერ შეგასმინე.

არიფი – რა ვიცით, რომ აჰმედთანაც არ წოლილხარ?!

ინჯი – ვინ გითხრა, რომ ყველა შემხვედრთან ვწვები?!

არიფი – აი, დანოლილხარ.

ინჯი – ვედათი ყველა შემხვედრი არ არის.

არიფი – არც აჰმედია.

ინჯი – რაც არ ყოფილა, იმაზე, იყო-მეთქი, ხომ ვერ ვიტყვი!

არიფი – ქალმა ერთხელ თუ გაინია, იმას რაღა დააკავებს.

ინჯი – ქალმა ერთხელ თუ თვალი გაახილა, ამის თქმა გინდა?

არიფი – შენ, დიდი ხანია, თვალი ახელილი გქონია და არ მცოდნია. სხვა ვინ დგას რიგში?

ინჯი – ვინ გითხრა, რომ ჩათლახი ვარ?

არიფი – თქვი, აჰმედთანაც ინექი?

ინჯი – რომ მცოდნოდა, რომ შენ ეს ასე გაგტანჯავდა, შენს ჯიბრზე, დაწვებოდი მასთან. მაინც რა გგონია ეს აჰმედი, რა ძალიან აზვიადებ!

არიფი – მე არავისაც არ ვაზვიადებ.

ინჯი – აჰმედი რასაც წარმოადგენს, მაშინვე მივხვდი. ყოველთვის ასეთად დარჩა. რაც არის, ეგ არის. მაგრამ შენ ისე გაბერე ეს აჰმედი, რამდენადაც შენ მას განადიდებ, იმდენად ჩემს თვალში დამცირდეს, გინდა. აჰმედი არც ისე დიდია, როგორც შენ გეჩვენება და არც ისე პატარა, როგორც გინდა, რომ წარმოაჩინო. ეს დაპირისპირება ბადებს შენს გასაჭირს. ერთხელ დაიყენე წინ ეს აჰმედი და ველარ დაარეგულირე ლინზები. იმიტომ გაქვს ბუნდოვანი შთაბეჭდილებები.

არიფი – ფოტოს კი არ ვიღებთ.

ინჯი – გეხმარები.

არიფი – ნურც ვილაცებთან დანვები და ნურც დამეხმარები! მეძავობის გამო ანგარიშის ჩაბარება თუ დახმარებაა, მიმიფურთხებია მაგნაირი დახმარებისთვის.

ინჯი – შენთან შეუძლებელია ლაპარაკი.

არიფი – იმან შეგაცდინა?

ინჯი – იმანო, რომ ამბობ, იმას გულისხმობ?

არიფი (*ყვირის*) – იმას!

ინჯი – მის სახელს ვერასდროს ვერ წარმოვთქვამ ადვილად.

არიფი – რა, მხოლოდ ლოცვით შეგიძლია მისი ხსენება? რომელმა რომელი შეაცდინეთ?

ინჯი – აქედან ჩანს, რა უცხოა შენთვის

სიყვარული.

არიფი – შენსავით მიჩვეული არ ვარ ამნაირ საქმეებს.

ინჯი – ქალის ამგვარ შეხედულებას რაცა სახელი უნდა ჰქონდეს.

არიფი – ნუ გადადიხარ სხვა თემაზე! მიპასუხე!

ინჯი – არავის არავინ არ შეუცდენია. შეგვიყვარდა ერთმანეთი.

არიფი – იცავ იმ თახსირს, ხელს აფარებ.

ინჯი – სხვა კუთხით რომ მივუდგეთ, როგორც შენ უყურებ აჰმედს, მეც ისე დავინახე „იგი“. გავაზვიადე. უფრო სწორად, მეტისმეტად განვადიდე საკუთარ თავში. მაგრამ ვედათი ხელდასაფარებელი არაა.

არიფი – თითქოს სამარცხვინო კი არა, სასახელო საქმე ჩაედინოს! თითქოს კახობას კი არ დაუმცირებხარ, არამედ ალუმაღლებიხარ!

ინჯი – შენი საპირისპირო აზრის ქონა განწმენდს ადამიანს.

არიფი – მორჩი ლაყობას!

ინჯი – მეძავობასა და გარყვნილებაზე შენი შეხედულების მიხედვით რომ ვიმსჯელოთ, პიროვნება ადამიანობას კარგავს.

არიფი – ნადი შენი!

ინჯი – აბსტრაქტული ქალი გყავს თავში ჩადებული, სექსის გარდა არაფერი რომ არ იცის, ისეთი ქალი. ის ქალი რომ შეიძლება, ადამიანი იყოს, ამდენს ველარ ფიქრობ.

არიფი – შენ ადამიანი ხარ?

ინჯი – ვედათის შეყვარებამ ადამიანობისკენ მომაბრუნა.

არიფი – თუ ასეა, მანამდე არ ყოფილხარ ადამიანი!

ინჯი – ცოტაც და შენთან ცხოვრებით ვკარგავდი ადამიანობას.

არიფი – რატომ აირჩიე ვედათი?

ინჯი – იმიტომ, რომ შენ არ გგავდა.

არიფი – აუცილებლად კაცი იყო საჭირო?

ინჯი – მთლად მარტო ვიყავი, ძალიან უბედური.

არიფი – ენზე ბედნიერებას?

ინჯი – გადავაჭარბე კიდევც.

არიფი – ო, რა სიტყვამოსწრებული ხარ!

ინჯი – მასში არის რაღაც ადამიანური, ადამიანისთვის მახლობელი. მისკენ წავე-

დი, როგორც წყვდიადში მოკიაფე სხივისკენ.

არიფი – აქედან ჩანს, რომ ქალი არა ხარ.

ინჯი – შენ ჩემს ქალობას ნუ ეხები!

არიფი – შენ ქალი არა ხარ.

ინჯი – იქნებ არც ვარ!

არიფი – კაცისკენ, როგორც სხივისკენ კი არა, როგორც კაცისკენ, ისე უნდა მიდიოდე.

ინჯი (*ნალვლიანად*) – მდედრი არა ვარ მე.

არიფი – ვედათი რაღაა, რო?!

ინჯი – შენ ამას ვერ გაიგებ.

არიფი – უცბად დაიწყო ყველაფერი?

ინჯი – არ დანყებულა. თითქოს დიდი ხნის წინათ არსებობდა და ისევ განახლდა. ერთმანეთისკენ რაღაცა უძლეველმა ძალამ გვიბიძგა. ვედათთან ჩემი ბავშვობა მაერთიანებდა.

არიფი – ვედათი ახალი გაცნობილი გყავს, შენი ბავშვობა არ ეცოდინებოდა.

ინჯი – ჩვენი ბავშვობა მოვუყევეთ ერთმანეთს. თითქოს ერთად გავიზარდეთ.

არიფი – და ლოგინში იპოვეთ ერთმანეთი, არა?

ინჯი – არა, ლოგინში კი არა, სხვაგან.

არიფი (*დამცირებით*) – თქვენი ლოგინიც, ალბათ, ლოგინს არ ჰგავს.

ინჯი – ურთიერთსიყვარულს ჰგავს.

არიფი – და მაინც ინექით ერთად.

ინჯი – სხვა გზა არ გვქონდა.

არიფი – ტყუი!

ინჯი – რატომ ვტყუი! კი არ წაგვასწარი. მე თვითონ გიყვები.

არიფი – არ წამისწრია. არ წაგასწარით. ვერ წაგასწარით. ვინ იცის, იქნებ წამესწრო კიდევ!

ინჯი – რას შეცვლიდა?

არიფი – თქვენი დანაშაულზე წასწრება ფრიად სასიამოვნო იქნებოდა. ვინ იცის, როგორ დაიბნეოდით, როგორ დამცირდებოდით!

ინჯი – სულ ერთია.

არიფი – გამოდის, მოვლენებს, თავის დროზე რომ მნიშვნელობა არ მიმინიჭებია, ახლა სათითაოდ ეფინება ნათელი. მართლაც, ერთი კვირის წინ ბეიოლღუზე რომ შეგხვდი, ასე ხუთის ნახევარზე, თუ ხუთ-

ზე...

ინჯი – შენზე არ ვფიქრობდი, უცბად რომ გამომეცხადე...

არიფი – ნახდი ხომ? საქციელი დაგეკარგა?

ინჯი – განვცვიფრდი. რაც უცნაურია, შენი დანახვა გამიხარდა.

არიფი – გაგიხარდა?

ინჯი – საკუთარ თავს არ ჰგავდი. ასე ქუჩაში ვილაც კაცი...

არიფი – ასე მითხარი, კაფეში შევიარე და ჩაი დავლიეო.

ინჯი – მართალია, ჩაი დავლიე.

არიფი – საყვარელთან ერთად?

ინჯი – მარტო ვიყავი.

არიფი – აშკარა იყო, სიხარულისგან მეშვიდე ცაზე ფრენდი. კარგად იყავი. ესე იგი, საყვარელთან შესახვედრად მიდიოდი?

ინჯი – იმ დღესაც ხომ გითხარი, სუჰეილასთან მივდიოდი.

არიფი – და სუჰეილასთან არ წახვედი.

ინჯი – სუჰეილასთან წავედი.

არიფი – ტყუილია, მტკნარი სიცრუე!

ინჯი – იმ დღეს ის სულ არ მინახავს.

არიფი – სალამოობით გვიან ბრუნდებოდი შინ.

ინჯი – სალამოობით ჩემი დაგვიანების გამო აურზაურს რომ ტეხდი, ან კინოდან ვბრუნდებოდი, ან დავხეტილებდი. დავხეტილებდი, საათობით ქუჩაში დავდიოდი. ვიტრინებს ვათვალიერებდი.

არიფი – ერთად?

ინჯი – ის დღეები შეყვარებული ვიყავი. უმეტესად მარტოობას ველტვოდი.

არიფი – ჰო, ჰო, რაებს ჩმახავ!

ინჯი – ვერ გაიგებ.

არიფი – ესე იგი, ჩამძინებია! მე კი თავი ფხიზელი კაცი მეგონა. აგერ, ჩემ თვალწინ ერთი დანოლაღა დაგრჩენიათ და ვერაფერი გამიგია! თქვენ ხომ გამჩერებლები არ ხართ, არა? ალბათ, ჩემ გვერდითაც, სხვათა გვერდითაც ერთმანეთს შესციცინებდით, თვალ-წარბით ანიშნებდით რაღაცებს, ესიყვარულეობით ერთმანეთს. ჩემი მიამიტობის გამო გულში სიცილით კვდებოდით!

ინჯი – ვერაფრით ვერ სცდები არშიყობის საზღვრებს. ცოლ-ქმარი და საყვარელი – ცნობილი სამკუთხედი. რქიანი და რქების

დამდგმელები. ვინ ვის ადგამს რქებსო, ცნობისმოყვარეობით მოდარაჯებული მეზობელი და ახლობელ-მეგობართა წრე. აი, შენი შაბლონური შეხედულება სიყვარულსა და შეყვარებაზე.

არიფი – კარგი, ეს შეხედულება გვერდზე რომ გადავდოთ, რა იცვლება?

ინჯი – სხვა დონე, სხვა წყობა იწყება.

არიფი – არ მჯერა ასეთი რამეების. მაგრამ, დავუშვათ, რომ მართალია. თქვენ მიერ აგებული წყობა ზუსტად რომ სათქვენოა. აბა, სხვები? ხალხი? ისინი ხომ ამ სისტემაში არ გაგითვალისწინებიათ!

ინჯი – სხვებს ვერ ვამჩნევდით.

არიფი – მაგრამ ისინი გამჩნევდნენ.

ინჯი – ყველა ღონე ვიხმარეთ, რათა მათ თვალში არ მოვხვედროდით.

არიფი – ხალხში გამოჭენებისა შეგეშინდათ?

ინჯი – იმას, რომ ამაზე შენზე მეტი მაინც მიფიქრია, ახლა იარაღად იყენებ ჩემ წინააღმდეგ.

არიფი – რაც არ უნდა შეაღამაზო, რაც არ უნდა მიჩქმალვას ეცადო, შენი ნამოქმედარის ნამდვილი სახე მაინც ნათელია.

ინჯი – რა ყოფილა ჩემი ნამოქმედარის ნამდვილი სახე?

არიფი – მეძავობა.

ინჯი – როდესაც შენს პატრონებს ფეშქაშად მთავაზობდი, მართლაც ფეხი რომ წამეკრა, მაშინ როგორ შეაფასებდი ჩემს ნამოქმედარს?

არიფი – ბოდავ! არ ყოფილა მაგდაგვარი რამ.

ინჯი – როგორც კი გაგიჭირდება, როგორც კი მძიმე დღეში ვარდები, ათასნაირ ფანდს შორის, საკუთარი ცოლის ქალობის გამოყენებაც მოგდის თავში.

არიფი – ტყუილია! ცილისწამებაა!

ინჯი – იმ დღეს არ იყო, რომ მეუბნებოდით, სერვეთ ბათმაზს კარგად მოეპყარო! რაღაცა კარგი საქმე აქვს დაწყებული სერვეთ ბათმაზს. თუ შევახუჭუჭეთ, კაი ფული დაგვრჩება. თვალი გაახილე, ეს ცხოვრება ბრძოლაა და ბრძოლაში მხოლოდ ძლიერები და ეშმაკები იმარჯვებენო. ასე არ მითხარი, განა?

არიფი – მერე, აქედან რა გამოდის?

ინჯი – მერე, მე რა შემიძლია-მეთქი,

გკითხე. შენ კი მიპასუხე, ბევრი რამ შეგიძლია. ქალი თავისი ქმრის ყველაზე დიდი თანაშემწეაო. თანაშემწეებად სხვები არ გყოფნის-მეთქი? გკითხე. შენ მიპასუხე, ისინი შენი ფეხის ფრჩხილადაც არ ღირანო. მაინც, სადამდე გინდა, რომ გავიხსნა-მეთქი? ეგ ქალმა ქმარზე ბევრად უკეთესად იცისო, მიპასუხე. იცი, რას ეძახიან ქმრებს, თავიანთი საქმეების მოსაგვარებლად ცოლების ქალობას რომ იყენებენ? თუ გინდა, უცებ მოგახლი პირში!

არიფი (*შკაცრად*) – არა!

ინჯი – შეყვარება, ყოველგვარი ანგარების გარეშე, კახპობაა, მაგრამ პატრონების ლოგინში კოტრიალს ქმრის დახმარება ჰქვია. ჩემი ჩადენილი საქციელი თუ კახპობაა, თუ გსურს, დავსხდეთ და ერთად ვიფიქროთ იმ მიზეზებზე, რამაც მეძავობისკენ მიბიძგა.

არიფი – შეფასებისათვის დასაკარგი დრო არ მაქვს.

ინჯი – რაც შემიძლია, ვცდილობ, რომ ყველაფერი მოგიყვე. ამ სახლმა, ამ ნივთებმა, აქ დატრიალებულმა მოვლენებმა, ხრიკებმა, გაიძვერობამ, ყოველმა მომსვლელ-ნამსვლელმა, შენმა საქციელმა, ყველაფერმა, ყველაფერმა უფრო დაგვაახლოვა ჩვენ.

არიფი – ეს ქალური შეფასებაა. ასეთი საქმეები ასე არ ხდება.

ინჯი – ჩვენი ასე მოხდა.

არიფი – ჩემზე არ იფიქრე? საკუთარ თავზე არ იფიქრე?

ინჯი – მასზე ფიქრი, შენზე და საკუთარ თავზე ფიქრზე მეტად, სიმშვიდესა და რწმენას მანიჭებდა.

არიფი – აი, ხომ ხედავ, შემცდარხარ.

ინჯი – რატომ?

არიფი – უღალატია. მიზეზი ჰქონდა?

ინჯი – ეგ სხვაა.

არიფი – ნუ გადამრიე!

ინჯი – პირველ ხანებში რომ მოენდომებინა, ვერ მიღალატებდა. მაგრამ ახლა... (*ტირის*)

არიფი – ნუ ტირი, ნერვები მეშლება!

ინჯი – არ ვტირი.

არიფი – რა ხანია, რაც წევხართ ერთმანეთთან?

ინჯი – ერთი წელი.

არიფი – როგორ ესიყვარულეობდით ერთმანეთს?

ინჯი – ალბათ, თქვენნაირად არა.
 არიფი – რა, ჩიტს ისვამდით?
 ინჯი – ვცდილობდით, ჩვენი სიყვარულისთვის ადამიანურად რამე მნიშვნელობა მიგვენიჭებინა. ცხოვრება გვინდოდა.
 არიფი – ჩვენ არ ვცხოვრობთ?
 ინჯი – ცხოვრების ხსენებაზე.. ფულის გამოძალვა, გამოთრობა, სკანდალის მოწყობა ცხოვრება გგონიათ?
 არიფი – შენი ნახსენები ის თუ ეს ადგილები, ეგენი სტამბოლის საუკეთესო რესტორნებია, საუკეთესო დროის სატარებელი ადგილები.
 ინჯი – დილამდე პოკერი, მაგიდებიდან ძირს ცვენა, იატაკზე ფორთხვა, ზარის თამაში ცხოვრებას არ ნიშნავს.
 არიფი – ათასობით ღირა ტრიალებს მაგნაირ ადგილებში.
 ინჯი – რა იყო ის ერთი კვირის წინანდელი თავყრილობა. ზიზღისმომგვრელი. იატაკზე ფეხმორთხმული, ის გოიმი ირანელი ჯაზმენი ბიჭი.
 არიფი – ვუთხრათ და შენი ხათრით გაიპარსოს წვერი.
 ინჯი – კაბანამობდილი, საფეთქლებამდე შეღებილი ის ქალი! ვინ იყვნენ ისინი?
 არიფი – იმ ქალის გულისათვის ხალხი სახლებს აგირავენს.
 ინჯი – რა იყო ის – კარის გასასვლელში, კარადის ქვეშ... სიყვარულია ეგ?
 არიფი – სიყვარულობანა თქვენია, რომ უნდა ისეთი.
 ინჯი – მაგნაირს დანყვილებასაც ვერ დაარქმევ.
 არიფი – სიყვარული თქვენშია, დანყვილება – ჩვენში.
 ინჯი – არც ერთი თქვენგანი არ მომწონს, არც ერთი თქვენგანისა არ მჯერა.
 არიფი – რა იქნება, დაიჯერე!
 ინჯი – თქვენი სიყვარული სიყვარულს ჰგავს, მაგრამ სიყვარული არ არის. თქვენი მეგობრობა მეგობრობას გახსენებს, მაგრამ მეგობრობა არ არის.
 არიფი – შენ ან იპოვი გულისსწორსა და გულისფერს.
 ინჯი – აი, ქალაქელი ქალები რომ სოფლურ ტანსაცმელს ჩაიცვამენ და სურათს

გადაიღებენ. პრინციპში, როგორც ეს ქალები არ არიან სოფლები, ისევე არ ხართ თქვენ ცოცხლები. ცხოვრებას ჰბაძავთ.

არიფი – მოგინევს უსახსროდ გდება და ნახავ!

ინჯი – მე ცხოვრება მინდა. მინდა, კაცს რომ ხელს გავუწვდი, მის ადამიანობას ვენდობოდე.

არიფი – აი, საყვარელი გყავს, იმას მიენდე!

ინჯი – ჩვენი ქორწინების პირველ დღეებში ბლომად ფულები ხარჯე, მასეირნე, თვალის ასახვევად უამრავი დიდებული სიტყვა მითხარი.

არიფი – შხამად და არმად!

ინჯი – ოთხი წელი გახდა, რაც დავქორწინდით. ამ ოთხი წლის ყოველი დღე, ყოველი საათი უარყოფითად წარმოგაჩენდა. რად მითხარი ამდენი ტყუილი? არ იფიქრე, რომ ხანგრძლივად ერთად მოგვინევდა ცხოვრება?!

არიფი – თურმე რა მელოდა!

ინჯი – კაცი თავის ცოლს კი არა, ერთსაათიან კახპასაც კი არ ეტყვის ამდენ ტყუილს.

არიფი – მატყუარა შენ ხარ!

ინჯი – ჰარუნივით¹ მდიდრად გამაცანი თავი.

არიფი – თვითონაც არ დავიჯერებ, რომ მდიდარი არ ვარ.

ინჯი – მე შენი მუშტარი კი არა, ცოლი უნდა გავმხდარიყავი.

არიფი – ნეტავ, მუშტარი ყოფილიყავი.

ინჯი – თვალთმაქცობა საჭირო იყო?

არიფი – შენი სიყვარული არ თვალთმაქცობს?

ინჯი – სულ თუ არაფერი, ის მაინც იცის, რომ არ უნდა ითვალთმაქცოს? ვილაც-ვიდაცების დამცირებით თავის გამოჩენას არ ცდილობს.

არიფი – მტკნარი სიცრუეა და მოჩვენებითობა! მასაც ასეთი გზა აურჩევია. კატი, დედამისით, ცრუპენტელა ზღაპრებით ცდილობს ფეხზე დგომას. ადამიანები თავის გამოსაჩენად ან „ზემზემის“² ჭაში შარდავენ³, ან ერთმანეთს სუსტ მხარეებს უძებნიან. ადამიანის ბუნებაა ეს!

¹ ჰარუნი – აღმოსავლურ მითოლოგიაში ძალიან მდიდარი კაცი.

² მექაში, ქაბის მახლობლად მდებარე ჭა.

³ ცუდი საქმით სახელის მოხვეჭა.

ინჯი – ვედათს არ სჭირდება ეს. ფულით, სახელით, ღამის კლუბებში ნაცნობებით არ ტრაბახობს.

არიფი – აბა, რით ტრაბახობს ბატონიშვილი?!

ინჯი – სულიერებით, ადამინობით, მეგობრობით.

არიფი – ერთგულებითაც ტრაბახობს?

ინჯი – თუ ბოლომდე ვერ მიერთგულა, მისი ბრალია?

არიფი – ალბათ, შენი ბრალია.

ინჯი – ვინ იცის, შეიძლება.

არიფი – შენს აქილევსის ქუსლს ჩავავლე.

ინჯი – ეჭვიანი გგონია თავი, ეჭვიანი არ ხარ, მაგრამ, აი, ეჭვიანობ. გგონია, რომ შეყვარება შეგიძლია, მაგრამ არ შეგიძლია. სიყვარული არ არის შენში. დამტოვე პირისპირ ჩემს ტკივილებთან.

არიფი – შეგვიყვარდა ერთმანეთი და დავქორწინდი შენზე.

ინჯი – არ შემყვარებისხარ. მაცდუნე. შემაცდინე. შენ გამო მივატოვე სამსახური, სანათესაო. მათი ცუდი თვალთ დანახვა მასწავლე. უსქუდარში, ფაშაქაფიში¹ – ის ჩვენი სახლი, რომლის გაყიდვაც გინდოდა! კიბეებს ქვეშ რიყე! პატარა დივანი, მოჩითული ფარდები, ბალახისფერი მინდერები², დღის სინათლე, ფარდაგს გვერდითა ფანჯრიდან რომ ეცემა! ბედნიერება უბედურებად მიქციე. დედა მყავდა. ერთად ვიყავით, თავი გაჭირვებით გაგვექონდა. ჩემი ხელფასიდან გადანარჩუნებულ იმ ორ-სამ ყურუშს მაშინ ფასი ჰქონდა. ყველი და პური, ფეხზე დამდგარს რომ მიჭამია და ერთი ჭიქა აირანი, იქნება შიმშილს არც მიკლავდა, მაგრამ ის გემო დღესაც მახსოვს. კვირაობით კინოში წასვლა ჩემთვის დღესასწაული იყო. მაშინ ვცხოვრობდი, გესმის, ვცხოვრობდი! ცხოვრება შხამად მიქციე. თავიდან ვერ გაგიგე, ვერ შეგიცანი. ერთი მხრივ, ეჭვიანობდი, მეორე მხრივ, საქმეში გამოყენება გინდოდა ჩემი. ეჭვიანობა შენთვის შეცდომის ან შეუცდომლობის პრობლემა იყო მხოლოდ. იქნებ? განა მათ შორის რამე არის? ნუთუ მღალატობს? თორემ ამა თუ იმ კაცთან ჩემს დაახლოებას, ლოგინს შენთვის

მნიშვნელობაც არ ჰქონდა. ყელამდე ბინძურ საქმეებში ჩამოვალდი... ოჰ, თავი!... ისევე მიგუგუნებს. თავი ერთი ფუთი მაქვს!

არიფი – რა სულელი ვყოფილვარ!

ინჯი – სულელი არ ხარ. შენ სხვა რამე ხარ. შენს ერთ მხარეს მეორე მხარე ჩამოურეცხ-გადაუყლაპავს. ხეიბარი მათხოვრები რომ არიან, ნელს ქვემოთ უსხეულონი, ქუჩებში პატარა ეტლებში რომ სხედან. აი, იმათ ჰგავხარ. შენ ცალი მხარე ცარიელი გაქვს. ხეიბარი ხარ.

არიფი – როგორ შევმცდარვარ.

ინჯი – შენში გრძნობები ალკოჰოლს, ყომარს, ფულს გადაუგვარებია.

არიფი (*ყვირის*) – კმარა!

ინჯი – თან მეუბნები, მოყევით! გიყვები და ვერც კი იგებ!

არიფი (*მკლავში სტაცებს ხელს*) – ჩმახვა არ მჭირდება. სიმართლე მომიყევი! რაც მოხდა, ის მოყევი!

ინჯი – აი, ესაა, რაც მოხდა.

არიფი – ყველა კითხვა ჰაერში გამოეკიდა.

ინჯი – ყველა კითხვას პასუხს ვცემ.

არიფი – სნორ გზაზე მდგარი ქალი მრუდე გზაზე გადაუხვევს? რადგანაც ინექით ერთად, განშორებაც გაგითვლიათ. გაყრა არ მოგსვლია აზრად?

ინჯი – შენთან პატიოსნად მოქცევა შეუძლებელია. ის, ვინც შენ წინაშე პატიოსნად იქცევა, ცხვირ-პირს იმტვრევს. აგერ, ახლა არ იყო, იმას ფიქრობდი, როგორ ჩაგეგდე უბედურ დღეში. რა მალე დაგავინყდა! სიმართლის წილ შენგან სიმართლე არ არის მოსალოდნელი. შენთან შენივე იარაღითაა საჭირო ბრძოლა.

არიფი – ესე იგი, ყაბულსა ხარ, რომ პატიოსნად არ მექცეოდი!

ინჯი – ვედათი მიყვარს, თავი დამანებე-მეთქი, რომ მეთქვა შენთვის, ვინ იცის, რაებს დამიტრიალებდი! უწინარეს ყოვლისა, ვედათსა და ჩემ შორის გააფუჭებდი ურთიერთობას. ენითუთქმელ ჭორებს გაგვივრცელებდი. დაგვაშორებდი, დაგვაშორებდი, ალბათ, და ხავსმოჭიდებულებს არ დაგვტოვებდი. ჩაგვიშლიდი, ჩირქს მოსცხებდი ჩვენს სიყვარულს.

¹ უსქუდარი, ფაშაქაფი – სტამბოლის უბნები.

² იატაკზე დასაჯდომი ვინრო ბალიში.

არიფი – შენზე დაქორწინება არ ისურვას. სანამ ანყობდი, გიხმარა და მერე ამოგკრა პანლური. შენზე დაქორწინება რომ მოენდომებინა, რა დაგაკავებდათ?! მის მიმართ ისეთივე ნდობა რომ გქონოდა, როგორიც – ჩემ მიმართ უნდობლობა, განა მოგაფიქრდებოდა, რომ თქვენი სიყვარულის ჩაშლას შევძლებდი?! ამას ვერ მაჭმევ! აშკარაა, რომ ჭიტლაყი ამოურტყამს.

ინჯი – მე არ ვაპირებ შენთან კამათს იმაზე, რაზედაც ვედათთან მისაუბრია.

არიფი – კაი, კაი, შენც კარგად მოგეხსენება, რომ მოგიშორა.

ინჯი – ვედათს ჩემზე დაქორწინება სურდა. შენთან ამ საკითხზე დალაპარაკება უნდოდა. რამდენჯერ წინ გადავუდექი. აუცილებლად გაეყარეო, მეუბნებოდა. მეშინოდა. შესაფერის დროს ვუცდიდი.

არიფი – კაცად წოდებული ქმნილება არნახულ ფანდებს მიმართავს იმისთვის, რომ ქალთან დანოლა მოახერხოს. არ უყვარს და სიყვარულის ცრემლებს ღვრის. ას ქალთან დანვება-ადგება და, შენს მეტი არავინ მყავსო, დაგიფიცებს. ათასი წყაროდან უკვდავების წყლის ჩამოტანას დაგპირდება, მაგრამ კაცის ერთადერთი საფიქრალი ლოგინია! მას მხოლოდ ეს სურს. მხოლოდ შენისთანა ბრიყვები ყლაპავენ ამას. ნუ მაკავებ, მივდივარ, შენს ქმარს უნდა დაველაპარაკოო, გეტყვის. კი, ბატონო, წადითქო, ეტყვი. რომ წავიდე, შემომაკვდება ის კაციო, და პირს იბრუნებს. კაცს მხოლოდ ლოგინი აინტერესებს, ლოგინი! რომ მოიყირჭებს, მოისვრის და მოიშორებს ქალს. (მზაკერულად იცინის) ასე იაფად გაყიდვა ქალისა, რომელთანაც ოთხი წელია ვწევარ, უფრო მიშლის ნერვებს, ვიდრე ის, რომ მოტყუებული ვარ.

ინჯი – ვედათს ვუყვარდი.

არიფი – დაგისწავლია ეგ ერთი სიტყვა „სიყვარული“ და დილის ლოცვასავით ერთსა და იმავეს ატრიალებ. მაშინ უყვარდი, ახლა სემრას ჰყვარობს, ასეა განა?!

ინჯი – აი, სწორედ ეგ ვერ გამიგია! (ტირის) ამხელა სიყვარულის მერე...

არიფი – გამძღარა შენით! ახლა ხელს ახალს უწვდის!

ინჯი (მღელვარედ) – ვედათს ვუყვარდი, გესმის, ვუყვარდი. ყველაფრით მაგ-

რძნობინებდა ამას. გგონია, ქალი ვერ ხვდება?! შეხებაში, საუბარში, გამოხედვაში განა სიყვარულს ქალი ვერ ხვდება?! შეყვარებული კაცის თვალები, ხელები, ხმა და ჩვეულებრივი კაცის თვალები, ხელები, ხმა ერთია განა?! ვედათი თავიდან ფეხებამდე სიყვარული იყო! სამი დღე რომ არ ვენახე, გიყს ჰგავდა. სიყვარულით სავსე წერილები...

არიფი – ერთსა და იმავე ქალაქში მიმონერის გამართვა აზრადაც არ მომივიდოდა. სად არის ის წერილები?

ინჯი (უცბად დაფრთხება და შეშინდება) – წერილები? ყველა დავხიე და გადავყარე.

არიფი – მეც თუ შენისთანა შტერი გგონივარ, ცდები. სასიყვარულო წერილებს არ ხევენ. სასიყვარულო წერილებს ინახავენ. (მკაცრად) გამოიღე წერილები!

ინჯი – გეუბნები, დავხიე.

არიფი (ნელ-ნელა უახლოვდება) – ძალას ნუ მახმარინებ! გამოიღე წერილები!

ინჯი – რა, ცემას მიპირებ?

არიფი – წერილები მინდა! არ მომცემ და უარესი გელის! თუ საჭიროა... (ინჯის მკლავში სტაცებს ხელს).

ინჯი – გამიშვი!

არიფი – წერილები მომეცი, გეუბნები! თუ გინდა, მკლავი სალი შეგრჩეს, გამოიღე წერილები!

ინჯი (მკლავის განთავისუფლებას ცდილობს) – გამიშვი! გამიშვი!

არიფი – მომეცი წერილები!

ინჯი – იქ, ბუფეტშია. ქვედა თაროზე, მარჯვნივ, გადასაფარებლის ქვეშ.

არიფი (ერთ-ორ კონვერტს გამოიღებს) – ჰო, აი, ასე! ნელ-ნელა ვსწორდებით!

ინჯი – მომეცი ჩემი წერილები! (უიმედოდ განევ-გამონევა) დამიბრუნე წერილები!

არიფი – თუ გგონია, რომ ამათ გამოვიყენებ, ცდები. ესენი არაფერში გამოდგება.

ინჯი (წერილების გამორთმევას გადაიფიქრებს) – რომც გამოდგეს, უკვე აღარ მენალვლება!

არიფი (ერთ-ერთ წერილს ხსნის, თვალს გადაავლებს) – გუშინ კაფეში, ტერასის ზემოთ რომაა, უშენოდ წავედი... სად არის ეს კაფე?

ინჯი – ჩემი თანდასწრებით მაინც ნუ წაიკითხავ!

არიფი (*მკაცრად*) – სად არის ეს კაფე?
ინჯი – კანდილიზე.

არიფი – იქ, ტერასის ზემოთ, კაფე არ არის.

ინჯი – კანდილისა და ქუჩუქსუს შორის.

არიფი – ნასასვლელი სხვა ადგილი ვერ მონახეთ?

ინჯი – ციხესიმაგრე მოჩანს იქიდან, ბოსფორი მთლიანად...

არიფი – რა პოეტურია!

ინჯი – დამიბრუნე ჩემი წერილები!

არიფი (*იციინის*) – კაცი რომ არანორმალურთან გამართავს სიყვარულობანას, ასე დაემართება. ციხესიმაგრეს გადახედავს, ბოსფორით დატკბება... კანდილიზე ყოფილა!... იმ ტიპს ოდნავ ჭკუა მაინც რომ ჰქონოდა... (*წერილებს ათვალიერებს, კითხულობს*) არიფი ამ საქმეში უდანაშაულოა. იგი საკუთარ თავზე მეტად უნდა დავიცვათ.

ინჯი – დამიბრუნე ჩემი წერილები!

არიფი (*წერილებს ჯიბეში იტენის*) – შენი საყვარლის ყველა აღიარება ჯიბეში მიდევს.

ინჯი – ვერ გაიგებ, ვერ გაგვიგებ.

არიფი – შენ რომ გკითხოს კაცმა, მე არ ვიცი, ხომ, სიყვარული რა არის და ერთად წოლა რა არის?!

ინჯი – იცი?!

არიფი – ერთი მომიყვები, რა არის!

ინჯი – თავი გამანებე.

არიფი – თუ მომიყვები, იქნებ გამეგო.

ინჯი – ნუ დამცინი!

არიფი – შენ ხელისგულივით პატარა სამყარო გაქვს. აი, ხომ გახსოვს, ამბობდი, კუნძულზე, ზღვისა და ქვიშის შეერთების ზოლზე დავდიოდი და ნაფეხურებს ვტოვებდიო! მოჯადოებულ წრეში ტრიალებ და ფართხალებ. შენი თვალები შენი ნაფეხურების იქით ვერაფერს ამჩნევს.

ინჯი – რა უცხოა შენთვის ადამიანობა!

არიფი – სხვადასხვანაირი ურთიერთობა, სხვადასხვანაირი ვნება არსებობს.

ინჯი – სიყვარული ვნება არ არის.

არიფი – აბა, რა არის?

ინჯი – გამრავლება.

არიფი – ისევ სისულელეებს როშავ.

ინჯი – თოვლის რამდენიმე მოფარფატე ფანტელისგან უცბად წარმოქმნილი ზვავი

– ეს სიყვარულია. მთიდან დაბლობში დამვებისას ზვავი როგორც მატულობს, ისეთი.

არიფი – ეგ შაბლონია და იაფი ლიტერატურა. ეგეთები უამრავი მოგვისმენია.

ინჯი – ურთიერთობის პატარა მარცვლის გარშემო არსებული უზარმაზარი გროვა.

არიფი – თავი საზამთროს ბაღში გგონია?! (*იციინის*) შეიძლება გკითხო, თქვენში რომელი მარცვლის გარშემო იმატებს გროვა?

ინჯი – გასულ წელს, ზუსტად ერთი წელი ხდება, ჩვენთან წვეულება გვექონდა. მე ფანჯრის გვერდით სავარძელში ვიჯექი. შენ მოშორებით სერვეთ ბათმაზთან ფულსა და ინტრიგებზე საუბრობდი. ვედათი ცოტათი წინ, ფეხზე იდგა. ერთი ნაბიჯი გადმოდგა, ჩემკენ გადმოიხარა. მარჯვენა ხელი ჯიბეში ჰქონდა, მარცხენაში სიგარეტი ეჭირა. რატომ უჭირავს სიგარეტი მარცხენა ხელში-მეთქი, გავიფიქრე. „რამეს დალევ?“ – მკითხა. ამ კითხვის დასასმელად საჭირო მანძილზე ოდნავ უფრო მეტად გადმოიხარა. მის ქცევაში რალაც ძლივს მისახვედრი ზედმეტობა იკვეთებოდა. თვალებით ჩემს თვალებს ეძებდა. „კარგი იქნებოდა, დამისხი, სასმელი“, ან „გმადლობთ, არ მინდა“... აშკარა იყო, ამგვარი პასუხებისაგან ბევრად განსხვავებულ რამეს ელოდა. უფრო სწორად, არაფერი უკითხავს. შემომხედა. მუხტისათვის საჭირო მარცვალს ეძებდა.

არიფი – უჩვენე მარცვალი?

ინჯი – მისი შემოხედვა იყო ექო, იყო ხმა, რომელსაც თოვლის ფანტელები მოძრაობაში მოჰყავს.

არიფი – ვაი, ძაღლისშვილი!

ინჯი – მერე სიყვარული ზვავივით გაიზარდა.

არიფი – ეს არის სიყვარული?!

ინჯი – წარმოიდგინე მგლების ხროვა, ნამატივით მთიდან დაბლობში რომ ჩამოდის! წარმოიდგინე ცეცხლზე დადგმული რძე, რაც უფრო ცხელდება, რომ ფუვდება და გადმოსვლას ლამობს! წარმოიდგინე გაზაფხულზე ხეებში დატრიალებული წყალი, ფესვებიდან ფოთლებამდე რომ დაუვლის! მერე ადამიანში წარმოშობილი ძალა წარმოიდგინე, ფეხის წვერებიდან მთელ სხე-

ულს რომ მოიცავს და ნაპირებიდან გადმოვა, გადმოვა და მთლად შეეცვლის.

არიფი – რა შეცვლა?

ინჯი – სიყვარული შეეცვლას ნიშნავს.

არიფი – აკი გამრავლება იყო! ახლა შეცვლა გახდა!

ინჯი – ეს ის ძალაა, ადამიანის გარემოს, დროსა და სიმაღლეს რომ ცვლის.

არიფი – მოყევი, მოყევი, ვსწავლობთ!

ინჯი – შეყვარებული კაცის დრო და სინათლე სხვაა.

არიფი (*ირონია*) – კარგი ერთი!

ინჯი – შეყვარებული ადამიანის დრო სხვაგვარად გადის.

არიფი – აბა, სინათლე?

ინჯი – ისეთი რამ არის, რომლის მოყოლა შეუძლებელია. შეხედე! (*განათება გაცისფრდება*) როგორ გრძნობ?

არიფი – გათენდა. მამლები ყვირიან.

ინჯი – ეს სიყვარულის სინათლეა. მიუშვი შენი თავი, ფრთხილად, თითქოს ცურავ, მიუშვი!

არიფი – მე ფეხებს იატაკს ვერ მოვაშორებ.

ინჯი – ამ ყოველდღიურობაში ახალი ცხოვრება წარმოიდგინე, სიზმრებს შორის – სხვა სიზმარი! მიანდე დროს თავი, წარმოიდგინე, თითქოს მიცურავ! აირეკლე სიყვარულისგან გადმოღვრილი სინათლე! (*ხელით უჩვენებს*) სავარძელში ჩაძინებულ კატას შეხედე! წელანდელი კატაა ეს? ქუჩაში მიმავალ ბავშვს შეხედე! განა წელანდელი ბავშვია ეს? იგრძენი სიახლოვე ქუჩების, დუქნების, მანქანების, ადამიანების! ხელი-ხელ და მარტო! მუდმივი გათენება და დაღამება! ქვიშნარში ხრაშუნის ხმა! მეთევზე ღმერთივით რომ შემოგხედავს! მერე მოლივლივე გემი თუ იალქნიანი ნავი! დაბლა ჩამოსული ღრუბლები, წვიმა, ქარი, ფრთების ფართხუნი, თოლიების ყვილი! (*უცბად ისევ ძველი განათება ბრუნდება*)

არიფი – ეს რაღაა?

ინჯი – ყოველდღიურობაში დაბრუნება, საღამოობით სახლში და ქმართან დაბრუნება.

არიფი – ახლა უკეთესად ვხვდები, საგიჟეთის კანდიდატი რომ ხარ.

ინჯი – შენთვის ძალიან გვიანია! მე ბავშვობისას სხვა სიყვარულებით დავინწყე.

არიფი (*ირონით*) – მართლა?!

ინჯი – შოკოლადის ვერცხლისფერ ტკაცუნა ფურცლებს აგროვებდი ბავშვობაში?

არიფი – არა.

ინჯი – ყვავილი თუ ჩაგიტოვებია ნიგნის ფურცლებს შორის გასახმოობად?

არიფი – არა.

ინჯი – ბალს რომ ჭამდი, წითელი კუნწულა ბლებისაგან საყურეს იკეთებდი?

არიფი – პატარაობისას ბალს კურკებიანად ვყლაპავდი. ახლაც საზამთროს ჭამისას კურკებს არ ვაცლი.

ინჯი – ფანქრების ყუთი გქონდა, ზემოდან რომ იღებოდა?

არიფი – საიდან! გამოცდებზეც კი უკალმისტროდ მივდიოდი და ვინმესგან ვნათხოვრობდი. ერთხელ უკალმისტრობის გამო კინალამ ჩამჭრეს გამოცდაზე. ბოლოს მასწავლებელს შევეცოდე და კალმისტარი მომცა.

ინჯი – ამხანაგები თუ გყავდა, რომლებიც ძალიან გიყვარდა და მერე დაშორდით?

არიფი – ბავშვები ყველა ერთი იყო ჩემთვის.

ინჯი – მოჩხუბარი იყავი?

არიფი – არა.

ინჯი – წყნარი იყავი?

არიფი – აი, ასეთი, ახლა რომ ვარ.

ინჯი – შენ ბავშვი არ ყოფილხარ.

არიფი – არ ვყოფილვარ. ბავშვობისასაც დიდი კაცივით ვიყავი.

ინჯი – განსაცვიფრებელია!

არიფი – სკოლაში დუქნის გახსნა მოვიწოდებ. რალაც-რალაცები მივიტანე გასაყიდად. ბავშვებმა სულ დაიტაცეს ჩემი საქონელი. კაპიტალი სხვას შევანერე.

ინჯი – როგორც ახლა.

არიფი – როგორც ახლა.

ინჯი – კატა გყავდა?

არიფი – ცხოველები არ მიყვარს.

ინჯი – სუფთად იცვამდი, არა?

არიფი – ტანსაცმელს სულ ლაპლაპი გაჰქონდა.

ინჯი – ქვედა საცვლები?

არიფი – როგორც ახლა.

ინჯი – ფეხის თითებს უკუღმა იბრუნებდი, როგორც ახლა?

არიფი – ბავშვობაში დედაჩემი მჭრიდა ფრჩხილებს. ისე ღრმად მჭრიდა, მასისხლიანებდა.

ინჯი – ეჭვიანი იყავი?

არიფი – როგორც ახლა.

ინჯი – ეჭვიანობა შენ რომ იცი, იმისთანა უნდა.

არიფი – აღარ ვეჭვიანობ, უკვე ვიცი. რამდენადაც შესაძლებელია, რომ ვიცოდე, იმდენად ვიცი. როცა ადამიანი თავის დანაშაულს აღიარებს, ამით სხვა დანაშაულებს მალავს. სიტყვები, უმთავრესად, უთქმელის დასაფარავად ითქმება.

ინჯი – უყურე შენ!

არიფი – ამიტომაც შენი არ მჯერა. რასაც ამბობ, იმასთან ერთად, იმაზე ვფიქრობ, თუ რას მალავ. ვედათიო, ამბობ. ერთი ცენახოთ, მართლა ვედათია?!

ინჯი – ალბათ, აჰმედი გგონია, არა?

არიფი – ერთი ცენახოთ და ეს პირველია?!

ინჯი – შენ ხარ კაცი, რომელსაც მხოლოდ უნდა, რომ არ შეცდეს. თორემ ეჭვიანი არ ხარ.

არიფი – სხვაგვარად შესაძლებელია?!

ინჯი – მე მკითხე, ეჭვისაგან როგორ ვიტანჯები! დიდი ხელები აქვს ვედათს. გრძელ-გრძელი თითები. მსხვილი ძარღვები მოემართება ორივე მკლავიდან ხელებისკენ.

არიფი *(დამცირებით)* – კარგი ერთი, რა მითხარი?

ინჯი *(ხელებით სახეს იფარავს)* – ახლა სხვას ეხვევა!

არიფი – კარგი ერთი!

ინჯი – ყველაფერი, რაც მე მიძღვნა, ახლა სხვისია!

არიფი – ეჭვი ოდნავადაც არ გაივლო გულში. ახლა იმასაც კოჭლ მოსამსახურეზე, მირნიეზე, მათემატიკაში საშემოდგომო გამოცოლილ თავის დაზე, ჭიაყელა საქმროზე, დედამისზე უყვება!

ინჯი – შენს პირში სუფთა – ჭუჭყიანად, ლამაზი კი მახინჯად გადიქცევა.

არიფი – სინამდვილეში ყველაფერი ეს ორი ადამიანის, ერთმანეთთან პირისპირ დარჩენის რომ ეშინიათ, მარტობის განსაქარვებლად მოგონილი ზღაპრებია. მორიელეების დაწყვილება გინახავს? მდედრი – მამრს, მამრი მდედრს შეუღლების დაწყებამდე მარწუხებით იჭერს. ეს უსაფრთხოების ზომია. იმიტომ, რომ დაგესვლა, შხამის

დანთხევა შეუღლებამდე ხდება. მორიელი – მორიელს, ადამიანი ადამიანს გესლავს. ყველა ეგ ზღაპარი შიშის გამოა მოგონილი. ზუსტად ისევე, როგორც ბავშვი, სიბნელის რომ ეშინია და მღერის.

ინჯი – შენ ხარ ეგ! შენი უნდა ეშინოდეს კაცს.

არიფი – ჩემზე ადრე, უკეთესს იზამდი, საყვარლისა რომ შეგშინებოდა.

ინჯი – ვედათი სიყვარულით მოსავს ადამიანს, სიყვარულით ეხება.

არიფი – ესე იგი, უძლური მარწუხები აქვს.

ინჯი – ვედათი ახლობელია ადამიანისათვის.

არიფი – არავინ არავისი ახლობელი არ არის.

ინჯი – ისე გვქონდა ყველაფერი აწყობილი, თითქოს განუშორებლად ვცხოვრობდით, დღის ნებისმიერ საათს ერთმანეთის ყველა ნაბიჯი ვიცოდით, დილას ისე ვდგებოდით სანოლიდან, თითქოს ერთმანეთის გვერდი-გვერდ გვძინებოდეს. „წუხელ ხომ კარგად გეძინა?“ – ვეკითხებოდი. გამიღიმებდა ან თავს მოიფხანდა. მისი სანოლიდან წამოდგომა მე მეკუთვნოდა. ფლოსტებში ფეხს რომ უყრიდა, ვიცოდი, ჩემზე ფიქრობდა. ჩემი პირველი ფიქრიც ის იყო. იქ ის ყავას სვამდა, მე აქ ჩაის წყალს ვაღამედი. ჩემ უკან, მხრების ზემოდან ჩაიდანს შესცქეროდა. მერე პირს ვიბანდი, კბილებს ვიხეხავდი. ის წვერს იპარსავდა. პირს რომ ვიმშრალებდი, ჩემს პირსახოცში მის სახეს ვხედავდი. სარკეში თმას რომ ვივარცხნიდი, მის საპნით აქაფებულ სახეს ვხედავდი. თვალს მიკრავდა.

არიფი – ისე ჰყვები, თითქოს მე საერთოდ არ ვყოფილვარ.

ინჯი – შენ არ გაქცევდი ყურადღებას. შენ რომ ჭიქას მიწვდიდი ჩაის დასასხმელად, მე მას ვუსხამდი ჩაის. პურზე კარაქს რომ ვუსვამდი, ეს შენ კი არა, მას ეკუთვნოდა. გაზეთის უკან ის იჯდა, შენ კი არა. საათს დახედავდა, დამაგვიანდაო, იტყოდა. სახლიდან გადიოდა. მას კარამდე არ ვაცილებდი, თვალს არ ვაყოლებდი, მაგრამ რასაც აკეთებდა, ვიცოდი. ქუჩაში გავიდოდა თუ არა, მოპირდაპირე მეთუთუნისაგან სიგარეტს ყიდულობდა. მერე სამარშრუტო

ტაქსიში ჯდებოდა. ქუჩაში მისი სიარული მე მეკუთვნოდა.

არიფი – აჰ, რა დიდი რამაა!

ინჯი – მისი სანოლიდან წამოდგომა, ჩაცმა მე აღარ მეკუთვნის. ქუჩაში მისი სიარული ჩემი აღარ არის. სარკეშიც სახეს სხვა ქალისაკენ აბრუნებს.

არიფი – არასოდეს მიყვარდი. არ მიყვარდი და რა უნდა მეექვინა!

ინჯი – სხვა ვინმე გიყვარდა?

არიფი – ყოველთვის ვხედავდი შენში ერთ ნაკლს. ნაკლი არ არის ეს, ზედმეტობაა. დედაშენს ჰგავხარ.

ინჯი – მე უფრო მამაჩემს ვგავარ.

არიფი – შენთან წოლისას სულ ისეთი შთაბეჭდილება მრჩებოდა, თითქოს დედაშენთან ვწოლილიყავი. უფრო მამას ვგავარო, ამბობ. კიდევ კარგი, მამაშენი არ მინახავს, თორემ ეს საქმე მამაშენთან უფრო უგემური იქნებოდა. აიღე სარკე და ჩაიხედე! ეგ ცხვირის ნესტოები, ეგ ტუჩის მონახაზი, ზედა ტუჩზე ეგ ღინღი. იცი, რა ძნელია, როცა ქმარი ცოლის ტუჩების ნაცვლად ბებრის უღვაშიან და უკბილო პირს კოცნის! კისერი, მხრები, თეძოები, მკლავები ზუსტად დედაშენს გიგავს. პირველად ნახვისას რაც არ მომეწონა შენში, მერე დედაშენში აღმოვაჩინე უცებ ყველაფერი. გამოდის, რომ შენში დედაშენი არ მომწონებია. თავიდან ყურადღება არ მივაქციე. არ გამომივიდა! დავინყებას შევეცადე, არ გამომივიდა! გამოხდა ხანი და მთლიანად დედაშენს დაემსგავსე. ვერ გავიგე, რა იყო ეს, რანაირი კიბო იყო! ნელ-ნელა მთელ შენს პიროვნებაზე გავრცელდა. შენში დედაშენი ლაპარაკობდა, დედაშენი იცქირებოდა, დედაშენი ჭამდა საჭმელს. 26 წლის ქალზე დავქორწინდი და 60 წლის ბებერთან ვინექიოთხი წელი. ეს რომ მცოდნოდა, პირდაპირ დედაშენს ვითხოვდი. ვინ იცის, იქნებ მასში ბებია შემყვარებოდა!

ინჯი – დედაჩემი ახალგაზრდობაში ლამაზი ქალი იყო.

არიფი – მე მისი მოხუცებულობა მერგო. მართლაც, დილ-დილობით შენ მიერ ვედათისათვის განვდილ კარაქიან პურსა და ერთ ფინჯან ჩაის მე დედაშენი მანვდიდა. თავს ვაბრუნებდი, რომ არ დამენახა. შენ რომ იხდიდი ხოლმე, ფეხის ცერა თითის

გვერდით გამოსული კოჭისთვის თვალი რომ არ მომეკრა, სხვა რალაცებზე ვფიქრობდი. დედაშენსაც ჰქონდა ფეხზე ეგეთი კოჭი. ფეხსაცმელს ვერ შოულობდა. ყოველთვის ცერა თითს ტკენდა ფეხსაცმელში. დედაშენი რომ ცნობოდა, ვეღარ შეაცდენდი ვედათს.

ინჯი – მე ვისურვებდი, რომ დედაჩემი სცნობოდა ვედათს. იგი იმას, რასაც შენ ჩემში ვერ იტანდი, დედაჩემში რომ აღმოაჩენდა, შეიყვარებდა დედაჩემს. ჰაჰ, თურმე, ჩემში რომ დედაჩემი არ დაგენახა, თავს აბრუნებდი! აბა, მე მკითხე, მე კი იმიტომ დავხუჭე თვალები, რომ შენში შენ არ დამენახე! შენ, კომისიონერი არიფივით დგები და წვები, ჭამ, მასავით დადიხარ. შენ ადამიანს საბაჟოდან დაბრუნებული საქონელივით, ანდა, საქმეში როგორ გამოვიყენო, მუშტრის თვალთ უყურებ. შენთან ცხოვრება შეუძლებელია. შენთან მხოლოდ საქმეში თუ შეიძლება შეამხანაგება. ისიც – პარტნიორს თუ ძირს არ გამოუთხრი! კომისიონერობა, მძაფრი სუნის ვარდის ზეთით რომ ჩაკიდულა შენს ყველა ქცევაში და მოქმედებაში, ცხვირის ნესტოს მწვავს, მანუხებს.

არიფი – შენ რომ განუხებს, იმ სუნის ყნოსვისათვის სხვა ქალები სიამოვნებით ბერავენ ნესტოებს. საკომისიო თანხის ამოღება და ფული, კაცს რომ ყველაზე მეტად შევენის, ის სუნია. თუ არა გჯერა და სემრას ჰკითხე!

ინჯი – რისი თქმა გინდა?

არიფი – დაახლოებით ორი თვის წინათ სემრას მიმართ ინტერესი მქონდა.

ინჯი – მატყუარა, სულმდაბალო მატყუარავ!

არიფი – რაში მჭირდება ტყუილი?

ინჯი – იგონებ.

არიფი – ნაჯობნი რომ არ გამოჩნდე?

ინჯი – შენი ხომ კაცს არ დაეჯერება, შენი ნდობა შეუძლებელია.

არიფი – სამწუხაროა, მაგრამ ჩვენ თქვენსავით მიმოწერა არ გაგვიმართავს. ხელთ არავითარი საბუთი არ შემრჩა იმის დასამტკიცებლად, რომ სემრასთან რომანი მქონდა. მხოლოდ წვრილ-წვრილი საჩუქრები დამრჩა. ისიც – სამახსოვრო წარწერის გარეშე.

ინჯი – კარგი ერთი!
 არიფი – სიტყვამ მოიტანა და აი, კარგად რომ ვხმარობ, პერანგის სამაჯურის საკინძეები.
 ინჯი – აბა, ბედესთენში¹ მთლად მუქთად, 25 ლირად დავითრიეო. თანაც, 25 ლირაზე მეტი არც ღირს.
 არიფი – სულ მცირე, 500 ლირა ღირს. სუფთა ოქროა, ძველი ნამუშევარი, უფრო ნაკლებად ვინ მოგცემს?
 ინჯი – ესე იგი, მომატყუე. სემრას ნაჩუქარი იყო და, ბედესთენში ვიყიდეო, მაჭამე განა?!
 არიფი – სხვა გზა არ მქონდა.
 ინჯი – შეგეძლო, უფრო ღირსეულად მოქცეულიყავი.
 არიფი – როგორ?
 ინჯი – შეგეძლო, გაჩუმებულიყავი. ხომ არ მიკითხავს! სულმდაბლობად მიმაჩნია ამდენი ტყუილი.
 არიფი – ტყუილის გარეშე არ გამოდის ასეთი საქმეები.
 ინჯი – ნამდვილი საყვარელი იყო?
 არიფი – შენ და ვედათის მსგავსად.
 ინჯი – ლოგინი გქონდათ?
 არიფი – გვექონდა.
 ინჯი – თახსირი ქუჩის კახპაა ეგ ქალი, ყველა კაცს უწვება.
 არიფი – რა სამწუხაროა და ასე ყოფილა! ვედათთან დანოლით გამოჩნდა მისი ნამდვილი სახე.
 ინჯი – ვედათი ყველა არაა.
 არიფი – მართალია, დეგენერატია, საცოდავი კაცია.
 ინჯი – ნუ შეწუხდები შეცოდებით! ცოლი და საყვარელიც კი აგართვა ხელიდან!
 არიფი – საყვარელი მე მივატოვე. ცოლი კი უჯიშო თუა, რა ჩემი ბრალია?!
 ინჯი – ოოჰ, თავი!
 არიფი – გაგისკდება ეგ თავი.
 ინჯი – გგონია, მენყინება?!
 არიფი – რა ვიცი!
 ინჯი – სხვა რამეს ვფიქრობ.
 არიფი – აწი იფიქრე, რამდენიც შეგიძლია!
 ინჯი – სად ხვდებოდით ერთმანეთს?

არიფი – ჩემს გარსონიერკაში.²
 ინჯი – მე აქ აქანდაზის საყიდელ ფულს ვერ ვპოულობდი და შენ ამ დროს გარსონიერკაში ქალებში დროს ატარებდი!
 არიფი – დაახლოებით ეგრეა.
 ინჯი – სემრას გარდა სხვაც გყავს?
 არიფი – შენთვის ეგეც საკმარისია.
 ინჯი – მიპასუხე, როცა გეკითხები. სხვა ქალებთანაც კოტრიალობდი?
 არიფი – არა ვარ ვალდებული, ანგარიში გაბარო.
 ინჯი – სად არის ეგ გარსონიერკა?
 არიფი – შენ ვინ გეკითხება?!
 ინჯი – აჰ, მე ვინ მეკითხება?!
 არიფი – ახლა როგორ ხარ, პატარა ქალბატონო?!
 ინჯი – საცოდავი ადამიანები!
 არიფი – საცოდავი შენ ხარ.
 ინჯი – ყველანი საცოდავები ვართ. სხვას რა ადვილად შეუძლია ჩაეხუტოს კაცს, რომელთან დანოლა მე ასე ძლიერ მაფრთხობდა.
 არიფი – კაცი, რომელთანაც დანოლა გაფრთხობდა, მე ვარ?
 ინჯი – მერე ასეთი ზნედაცემული ქალი ჩემს შეყვარებულს აცდუნებს და მართმევს. ჩემი შეყვარებულიც მტოვებს და მასთან მიდის!
 არიფი – შენ ქალი არ ხარ.
 ინჯი – რომ წარმოვიდგენ, ისევ შიში მიპყრობს.
 არიფი – შენთან სხვაგვარად შეუძლებელია.
 ინჯი – ყოველთვის სიზმრისეული, უცხო ქალი ან კაცი არსებობდა ჩვენ შორის.
 არიფი – არ მყოფნიდა და იმიტომ.
 ინჯი – სამნი ერთად ერთ საწოლში!
 არიფი – ეს სალაპარაკო არაა.
 ინჯი – ეს ხომ შეუძლებელია! მიკვირს, აქამდე როგორ არ დავიცალე, როგორ არ გავგიჟდი. სინამდვილეში შენ კაცი არ ხარ, ანდა წმინდა წყლის ავადმყოფი ხარ.
 არიფი – ყველა ქალს თავისი ქმარი ასეთი ჰგონია.
 ინჯი – შენს საყვარელს რომ ვკითხოთ, ისიც იმავეს იტყვის.

¹ სტამბოლში ბაზრის ის ნაწილი, სადაც ძვირფასეულობა იყიდება.
² იღუმალი შეხვედრებისათვის ნაქირავები ბინა.

არიფი – ჩემი საყვარელი, მე რომ მივატოვე, ავად გახდა.

ინჯი – რამდენ ხანს გაგრძელდა თქვენი სიყვარული?

არიფი – დაახლოებით ექვს თვეს.

ინჯი – და უცხოები არ აგიყვანიათ, არ გყოლიათ?

არიფი – უცხოები და ჩვენ; აი, ასე ვიმშვიდებდით თავს, ვპოვებდით ნუგეშს!

ინჯი – თუ ნუგეშს პოვებდით, რაღაღ მიატოვე შენი საყვარელი?

არიფი – გბზრდება, ყველა ქალი გყირჭდება. არადა, მშვენიერი დრო ვატარეთ ერთად. ჩვენც ვხვდებოდით ერთმანეთს კაფეში. ოღონდ ტერასის ზემოთ კანდილიზე არა, ქალაქის ყველაზე უფრო ჟრიაშულით სავსე ადგილას. უზარმაზარ ფანჯრებში ავტომობილები და ხალხმრავლობა მოჩანდა. როცა თოვს, დღისით-მზისით არყის წრუპვა გიყვარს? სემრას უყვარს. თოვდა, ბარდნიდა, თბილ კაფეში ვისხედით ხოლმე და ლიმონიან არაყს წრუპავდა. თანდათან თბებოდა, ლოყები და თვალეები უწითლდებოდა. როცა ის ვიტრინებიდან ხალხს შესცქეროდა, მე მას მივჩერებოდი. მსმელ და მერე სმით აღგზნებულ ქალებს ორთქლი ასდით. ეს რაღაც სუნია, პირველყოფილი სუნი, კაცს რომ კაცობისკენ მოგატრიალებს.

ინჯი – შენი ცხვირი, ფულის სუნის გარდა, სხვა სუნს ვერ გრძნობს.

არიფი – გამოდის, რომ მდედრის სუნსაც გრძნობს.

ინჯი – სემრაა ეგ?

არიფი – რატომაც არა?

ინჯი – ძალზე მარტო ვარ.

არიფი – შენ ყველაფერი იღონე, რომ მარტო დარჩენილიყავი.

ინჯი – კიდევ ერთი რამ, ვერ გეკითხები. მაგრამ მაინც გკითხავ. ძალიან ქალური იყო?

არიფი – ვედათზე ფიქრობ, არა?

ინჯი – შენ უკეთ იცი.

არიფი – გითხარი მე შენ, დიდი კახპაა სემრა.

ინჯი – რატომ არ გინდა, რომ ადვილად მოვკვდე?

არიფი – ყველაფერს თავისი დრო აქვს... კაფეზე გიყვებოდი. ერთ ეგეთ კაფეში ვი-

სურვებდი ახლა წასვლას. მე სახლის კაცი არ ვარ. ქუჩები, კაფეები, ოტელები, ბარები სახლზე უფრო მიყვარს.

ინჯი – მე შემეძლო, სახლი უფრო მყვარებოდა.

არიფი – უკვე ძალზე გვიანაა.

ინჯი – ვერ გამოვასწორებ?

არიფი – ვერ გამოასწორებ, ჩადენილი კიდევ უნდა ზლო!

ინჯი – მე უკვე ვინწინე საწვინევი!

არიფი – ჯერ არ დამთავრებულა.

ინჯი – მართლა?

არიფი – დიდსა თუ პატარას მოვუყვები თქვენი სიყვარულის დიდ ისტორიას, ყველაფერს – რაც გიქნია და რაც არ გიქნია, ძველსა და ახალს. იმიტომ რომ, რაც არ გაგიკეთებია, შეგეძლო, რომ გაგეკეთებინა. მინდა, რომ კარზე მომდგარმა მუშტარმა იცოდეს, რა ჩიტიცა ხარ. დამადასტურებელ საბუთსაც მივაყოლებ..

ინჯი – რა საბუთს?

არიფი – წერილებს. გავამრავლებ წერილებს. ნახავ, ქვეყნის როგორი სასაცილოები გახდებით.

ინჯი – პირიქით, ყველა შეიტყობს, რა არამზადაც ხარ.

არიფი – გარეთ გამოსაჩენი პირი აღარ გექნება.

ინჯი – მაგით რას მოიგებ?!

არიფი – ეგ მე ვიცი.

ინჯი – დამიბრუნე ჩემი წერილები.

არიფი – მაგ წერილების ფასი 70 ათასი ლირაა. 70 ათასი ლირა ახლა კრიჭაში მაქვს მოქცეული. შენ მეუბნები, მოუშვი ყბის ძვლები, რომ ფულები დაიფანტოსო. რას ამბობ, არც იოცნებო.

ინჯი – დამიბრუნე ჩემი წერილები!

არიფი – უსქუდარის სახლს ვითხოვ საწვლოდ.

ინჯი – აზრადაც არ მომივიდოდა, რომ ამხელა უბედურების ფულად ქცევას მოინდომებდი.

არიფი – კარგი თუ ცუდი, რაც კი რამ არსებობს, ყველაფრის ფულად ქცევა შეიძლება ამქვეყნად. საკმარისია, რომ...

ინჯი – საკმარისია, ადამიანი აგრერიგად უსინდისო იყოს!

არიფი – შენ სინდისს როგორ ახსენებ?

ინჯი – ჩემს სახლს არ დაგანებებ.

არიფი – ყბის ძვლები წნეხივით მაგარი მაქვს, ერთხელ თუ შევკარი, აღარ გაიხსნება.

ინჯი – თუ საჭირო შეიქნება, რკინის სოლით ავაშვებინებ მაგ კბილებს.

არიფი – სახლი მაინც გაიყიდება, დაგირავებულია.

ინჯი – ვინ თქვა?

არიფი – მე ვამბობ.

ინჯი – არაფერი ვიცი, შეუძლებელია.

არიფი – გაყიდი და დამთვარდება.

ინჯი – ტყუი, ჩემი სახლი როგორ დაგირავებოდა, მე არაფერი გამიგია!

არიფი – ჩვენი ქორწინების დღეებში ჩემთვის გადმოცემული მინდობილობა გავინწყდება.

ინჯი – პროკურატურას გადაგცემ.

არიფი – (იციინის) სულელი ხარ. შენი სახლის დაგირავებით დანაშაული კი არ ჩამიდენია, პროკურატურაში რომ გარბიხარ! მინდობილობით ჩემთვის მონიჭებული უფლებამოსილება გამოვიყენე.

ინჯი – მე შენთვის ეგ მინდობილობა ჩემი სახლის დასაგირავებლად არ მომიცია.

არიფი – სისულელეს თავი დაანებე! დაგცინებენ პროკურატურაში. თანაც წერილები იმის დამადასტურებელია, რა გაქანებული კახპაცა ხარ! გაყრის სასამართლო პროცესზეც თავი მოგეჭრება. მეტს ველარც გათხოვდები! ეგრე ეთრევი.

ინჯი – ჩემს სახლს არ დაგანებებ. რკინის ქალამნებს ჩავიცვამ! ყველა კარზე დავაკაკუნებ, ყველას მოვუყვები, ვინცა ხარ და როგორი არამზადაც ხარ.

არიფი – ჯოჯოხეთამდეც გზა გქონია, მაგრამ უსქუდარის სახლზე აღარც იოცნებო! (ჯიბიდან წერილებს იღებს) სიტყვა მომეცი, რომ ხვალ ნოტარიუსთან წახვალ!.. (ინჯი არიფს ეცემა, წერილების წართმევა უნდა. პატარა განევ-გამონევის შემდეგ გულამოვარდნილი ისევ თავის ადგილს უბრუნდება.)

ინჯი – გველივით შხამიანი ხარ!

არიფი – ხვალ, როცა ნოტარიუსთან საჭირო ქალაღებზე ხელს მოაწერ, ჩათვალე, რომ წერილები ჯიბეში გექნება.

ინჯი – მეყრები?

არიფი – დიას!

ინჯი – ჩვენი გაყრის დრო დადგა?

არიფი – დიას!

ინჯი – არ მჯერა!

არიფი – ვერ ხედავ, ჩენჩოს დაემსგავსე!

ინჯი – ჩენჩოს დავემსგავსე.

(მუსიკა მსუბუქად პირველი მოქმედების თემებს იმეორებს. ინჯი თავს ხელებში ჩარგავს. ძალაგამოცლილია. აშკარაა, რომ უიმედობამ მოიცვა. ამას იქით მის თამაშში სრული სასონარკვეთილება ჩანს. არიფი გადის და ხელში შარვლით ბრუნდება)

არიფი – (შარვალს ესვრის) გამიუთოვე ეს!

ინჯი – ახლა?

არიფი – ახლავე, ამ საღამოს ამ შარვალს ვიცვამ.

ინჯი – (მკლავზე ხელს გადაისვამს) ოჰ, მარცხენა მკლავი.

არიფი – მარჯვენათი დააუთოვე!

ინჯი – არაქათგამოცლილი ვარ!

არიფი – საღამოსთვის სხვა ჩასაცმელი შარვალი არ მაქვს.

ინჯი – ქვეყნის ტანსაცმელი გაქვს!

არიფი – მე ამის ჩაცმა მინდა.

ინჯი – უსულო ტომარასავით ვარ!

არიფი – არ მოგისმენ, ეს შარვალი უნდა გაუთოვდე!

(ინჯი კარადიდან უთოს და საუთოო ქსოვილს იღებს. საუზმის მაგიდას საუთოოდ აწყობს. უთოს შეაერთებს. სკამზე დაეშვება. მუსიკა ჩქარდება.)

ინჯი – ძალზე უბედური ვარ. ძალიან სწრაფად დავიცალე!

არიფი – შენ დაცალე, მაგრამ მე ვერ გავძეხი. რაც გამიკეთე, ჯერ იმისი სამაგიეროც არ მიგიღია.

ინჯი – მოსაცემი რალა დამრჩა?!

არიფი – ხვალ წამოხვალ ნოტარიუსთან, სახლს გადმომცემ, გავიყრებით. იქნება კიდევ მოიკეთო, თავიდან დაიწყო ცხოვრება. ცოტაა, ცოტა! ეს შენთვის ცოტაა!

ინჯი – შენი გაძლომა ძნელია! (ინყებს უთოობას) თავი მიზუის. თავი თავში აღარ მეტევა,

არიფი – ეგ არა კმარა. (არიფი ტელეფონისაკენ მიდის, მუსიკა გრძელდება. არიფი ტელეფონში) ალო! ქალბატონი სემრა მინდოდა. სემრა, შენ ხარ?!.. არიფი ვარ... არ ვარ კარგად... არა, არ ვარ... მერე მოგიყ-

ვები... სამწუხაროა, მაგრამ საღამოს ვერ ვიკრიბებით... ინჯი გაციებულა, ავად არის... შენ ყველას დაურეკე, შეატყობინე! მე ვერ ვრეკავ... იმიტომ, რომ ვერ ვრეკავ... დიახ, შენ დაურეკავ... სერვეთ ბათმაზის ოფისში დარეკე, ჩემი სახელით უთხარი, მოგვიტევეს! ცოტა მოეპირფერე!.. კარგი, ვინც უნდა მოსულიყო ამ საღამოს, ხომ იცი... კარგი. ახლო მომავალში. არა, არა... მნიშვნელოვანი არაფერია. (ინჯისთან ბრუნდება. მუსიკა ჩერდება)

ინჯი – ვის დაურეკე?

არიფი – ვერ გაიგონე?

ინჯი – ვერ გავიგონე, ჭკუა აღარ შემეძრია.

არიფი – ვედათს დავურეკე.

ინჯი – რა გინდა ვედათისგან?

არიფი – ვუთხარი, რომ აქ მოსულიყო.

ინჯი – მგონია, ახალი ეტაპის ზღურბლზე ვდგავართ.

არიფი – დიახ.

ინჯი – სახიფათოა?

არიფი – დიახ.

ინჯი – ვედათთან შეხვედრა არ მინდა.

არიფი – მე კი ზუსტად მაგისტვის დავიბარე.

ინჯი – ამას არ იზამ!

არიფი – უკვე ვქენი!

ინჯი – რას ფიქრობ?

არიფი – ეს შენი საქმე არ არის!

ინჯი – შეუძლებელია.

არიფი – მე ვთქვი, შესაძლებელია-მეთქი, ესე იგი, შესაძლებელია.

ინჯი – მე მივდივარ, პირისპირ ვერ შევხვდები ვედათს.

არიფი – (წინ გადაუდგება) ვერსად ვერ წახვალ!

ინჯი – ვინ იცის, რა გაქვს ჩაფიქრებული.

არიფი – ეს მე ვიცი.

ინჯი – ნუ მათამაშებ! რასაც აპირებ, შეასრულე და დამთავრდეს.

არიფი – ქუჩაში ველარ გახვალ! ხალხში თავს ველარ გამოყოფ!

ინჯი – ამით რას მოიგებ? თავი გამანებე! (დამფრთხალი) მართლა მოვა?

არიფი – ახლა არ დავურეკე?!

ინჯი – ვედათმა ყველაფერი იცის.

არიფი – არ იცის. რა ჩიტიც ბრძანდები, ჯერ არ იცის. შენს საყვარელს მოვუყვები უსქუდარში შენი ცხოვრების უცნობ წვრილმანებს.

ინჯი – ეს ჩემზე არ იმოქმედებს.

არიფი – მე შენ წუმპიდან ამოგიყვანე.

ინჯი – შენ მე სილარიბიდან ამომიყვანე. მაგრამ დოვლათი არ დამხვედრია. ტრაბახის ჭაობში ჩამაგდე.

არიფი – არ დაგავინყდეს, შემწვარი ხორცის ძვლებს რომ ხრავდით! სუფრაზე ხორცი რომ შემოჰქონდათ, თვალები გიელმდებოდა!

ინჯი – სირცხვილო!

არიფი – უსქუდარში ორი ნაწნავითა და სანდლებით დარბოდი, დღესაც ახსოვს ხალხს.

ინჯი – სანდლებით სიარული სირცხვილი არ არის.

არიფი – ბაყლის ხელის ბიჭებს რომ ეკეკლუცებოდი, იმაზე რას იტყვი?

ინჯი – ბაყლის ხელის ბიჭებს?!

არიფი – რა მალე დაგავინყდა ის მაღალი, მსუქანი დახლიდარი!

ინჯი – იგონებ!

არიფი – მაჰმუდი არ ერქვა?

ინჯი – იტყუები! იგონებ!

არიფი – ვიგონებ. რა, გამოგონება აკრძალულია?!

ინჯი – ხელებს ვწევ!

არიფი – გახსოვს, წვინტილიანის ერთი იყო მაჰმუდა, რომ ეხვეოდი, ცხვირში ქაშაურის ყველის სუნი გიღიტინებდა. მაგრამ ყურადღებას არ აქცევდი, იმიტომ, რომ გიყვარდა.

ინჯი – სულმდაბალო!

არიფი – არ გახსოვს, კისიკლიში¹ ტერასის ზემოთ კაფეში ხვდებოდით ერთმანეთს!

ინჯი – საზიზლარო, თაღლითო!

არიფი – მაჰმუდის უცოლო ამხანაგის ბინაში ხვდებოდით ერთმანეთს. იქ კოტრი-ალობდით, ტყუილია? დედაშენმა, უსქუდარის ბებიაქალმა მემნუნემ, არ წაგასწროთ ლოგინში? თმებით გათრია ტრამვაის ხაზზე.

¹ კისიკლი – სტამბოლის უბანი

ინჯი – ამას მე ვერ გავუძლებ.

არიფი – ქოში იყო თუ მაჰმუდ ფაშას ნახელავი ფეხსაცმელი, რელსსა და ასფალტს შორის გაგეჩხირა და გადაიხარე იმის ამოსაძრობად. ჩამოფასებულში ნაყიდი ნეილონის ნიფხავი და მაქმანიანი ქვედაბოლოს...

ინჯი – (აღმოხდა) მე ამას ვერ გადავიტან.

არიფი – უნამუსო! ვინ იცის, კიდევ რამდენთან ინეჩი! ვინ იცის, კიდევ რამდენი შოფერი, რამდენი ყასბის ხელზე მოსამსახურე ბიჭი გყავს დავთარში! იცოდეს ეს ყველაფერი ბატონმა ვედათმა.

ინჯი – (უხუსურად) ამას არ იზამ! ცილს ვერ დამწამებ!

არიფი – ჰაი გიდი, უსქუდარელი ბებიაქალის მემნუნეს ქალიშვილო. ჰაი გიდი, კვარტლის ლამაზმანო!

ინიჯ – (იმავენიარად) დავურეკავ ვედათს, არ მოვიდეს!

არიფი – (წინ გადაუდგება) ისე იქნება, როგორც მე ვთქვი!

ინჯი – (თანდათან უფრო ძალაგამოცლილი) თავს მოვიკლავ! (ჯიბიდან ძილის წამალს ამოიღებს)

არიფი – ეგენი მაგიდაზე დატოვე! (უთოს გამორთავს)

ინჯი (ძილის აბებს მაგიდაზე ტოვებს) – დაურეკე ვედათს, არ მოვიდეს.

არიფი – (სილას გაანწის) ავად ხარ შენ!

ინიჯ – (რეაქცია არ აქვს, სკამზე ჩაჯდება) შენ გამო დავავადდი.

არიფი – სიყვარულმა გადაგრია!

ინჯი – შეიძლება!

არიფი – მოკვდები!

ინჯი – ნეტავ, მოვკვდე!

არიფი – შენს სიკვდილს მოვესწრები!

ინჯი – მე ძალა აღარ შემრჩა. შენ ჯერ ვერ გაძეხი.

არიფი – ვერ გავძეხი!

ინჯი – დალიე ჩემი სისხლი და დაამთავრე!

არიფი – საინტერესო აზრია.

ინჯი – რას მოიგებ?

არიფი – შენი ნოტარიუსთან წაყვანით ყველაფერს ვიგებ. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, უსქუდარის იმ მინგრეულ-მონგრეულ ხის სახლს. არ დაგავინყდეს, ერთადერთი მემკვიდრე მე ვარ.

ინიჯი – სულ ეს არის?

არიფი – გგონია, შენი ჩაძაღლება სულ არ იმოქმედებს ჩემზე?! (მუსიკა)

ინჯი – სიკვდილზე გულს ნუ ამაყრევენებ!

არიფი – რისი თქმა გინდა?

ინჯი – შენ რომ ვერც გაიგო, მაინც მოხდება. (ტელეფონი რეკავს, არიფი ტელეფონისკენ წავა)

არიფი – (ტელეფონში) მე ვარ... რა გნებავთ?.. რა ბრძანეთ, ვინ?.. ბაირამ გუნდუზის მეუღლე?.. გიცანით... დიას... რა მომხდარა... თურმე უნდა დააპატიმრონ?!.. ვინ?.. მე?.. ასე ადვილი არ არის!.. ვიცი, ცხიმის საქმე, ჰაჯი ნეზირის ზეთები... მე არ ვარ დამნაშავე... მე სიყალბე არ ჩამიდენია... ბაირამ გუნდუზი სად არის?.. დაიძალა?... კარგი, ეგ თუ დაიძალა, საქმეები ვინ გამოასწოროს?... აა, ეგ სხვა საქმეა... კარგი... კარგი... ესე იგი, მეც ერთი კვირა, ასე ათი დღე არ გამოვჩნდე, დავიძალა. გასაგებია... ჩვენც არ გამოვჩნდებით ამ არემარეზე... (ყურმილს კიდებს)

ინჯი – (უკვე სულ სხვა სამყაროშია) ვედათს დაურეკე?

არიფი – დავურეკე!

ინჯი – რას ამბობს?

არიფი – შენი სახის დანახვა აღარ უნდა.

ინჯი – ეს უკეთესია!

არიფი – გიჟი! (არიფი ოთახებში გადიგამოდის, იცვამს. მუსიკა ჩერდება)

ინჯი – რამდენიმე დღეა, წამლები არ დამიღვია.

არიფი – წამლები წინ გიდევეს.

ინჯი – ესენი საძილე აბებია!

არიფი – დალიე ეგენი!

ინჯი – ეს ჩემი წამლები არ არის, ჩემი წამლები კარადაშია.

არიფი – ეგენი უკეთესია. ეგენი დალიე! დალიე და ჩაძაღლდი!

ინჯი – ვედათი რომ მოვიდეს?

არიფი – ვედათი არ მოვა.

ინჯი – შენ დაურეკე, არა? ერთ ჭიქა წყალს მომიტან? ადგომის თავი აღარ მაქვს!

არიფი – როგორც იქნა, ბოლოში ხარ გასული. ეს წამლები დალიე და კარგად გახდები! მთლიანად, მთლიანად, სულ!

ინჯი – რა მალე! როგორ მოხდა და ასე

მალე! (არიფს ჩაცმა დაუმთავრებია. გასასვლელად მზად არის. გამოპრანჭულია.)

არიფი – ტერასის ზემოთ კაფე ისევ თვალწინ გიდგას?!

ინჯი – ნაბლის ხეების ქვეშ ვზივარ. (არიფი გასვლის წინ ინჯის ხელის გულს გააშლევინებს, ორ შუშა საძილე აბებს ხელში ჩაუცლის)

არიფი – სულ დალიე! თუ სულ არ დალიე, არ გიშველის. თუ სულ არ დალიე, ცუდად იქნები. (გადის. ისმის გასასვლელი კარის დაკეტვის ხმა. ინჯი კერპივით გახევებულია. მუსიკა ახალ თემაზე გადადის. საკმაოდ ხანგრძლივი პაუზა.)

ინჯი – ეს წვიმის სევდაა. წვიმის მოლოდინი.

კაცის ხმა – რომ განვიმდეს, გადავრჩებით! გადარჩები!

ინჯი – სინამდვილეში, შენი გულისთვის, შენ გამო...

კაცის ხმა – ყველა ზღაპარს თავისი დასასრული აქვს.

ინჯი – ნანყენი ვარ შენზე! (წყალს აიღებს და ფეხზე წამოდგება. გაივლის. უკან მობრუნდება. მთელ აბებს გადაყლაპავს. ოთახის კართან მივა) იქნებ განვიმდეს და გულზე მომეშვას! განვიმდება!

თურქულიდან თარგმნა
ნანა კაჭარავამ

აბდულაჰ ჩელებიოღლუ (ჩელებაძე) (დაიბ. 1958 წ.)

აბდულაჰ ჩელებიოღლუ (ჩელებაძე) დაიბადა გირესუნის ვილაიეთის სოფელ ანბარა-ლანში. მის წინაპრებს ქედის რაიონის სოფ. წონიარიდან მოუხდათ ოსმალეთში გადასახლება რუსეთ-თურქეთის 1877-1878 წლების ომის დროს. პროფესიით ისტორიის მასწავლებელია. მისი ლექსები, წერილები თუ ინტერვიუები წლების მანძილზე იბეჭდებოდა სხვადასხვა გაზეთებსა და ჟურნალებში.

შენ იცი, რაა მუჰაჯირობა?

შენ იცი, რაა მუჰაჯირობა?
კლდის ჩამოშლათ,
წყლის დენა აღმა,
გაოგნებაა,
დაღონებაა,
მიტოვებაა ყველაფრის,

მწუხარებაა, უსაზღვრო
ნატვრა,
ბებოს სითბოა, ძალა ბაბუის,
დედაშვილობის გვერდის
ვერავლა.

შენ იცი, რაა მუჰაჯირობა?
გაციებული კერის ტირილი,
უბედურების თავი და ბოლო,
დაბნეულობა და სიმძიმე,
როცა არ იცი – სად მოხნა,
თესო,
როგორ მოთიბო, გალენო
როგორ,
წინაპრის წყაროს ვით
დაენაფო,
ვით შეელო მამულის
მომგონს?!

შენ იცი, რაა მუჰაჯირობა?
ტვირთია, ყველა საზიდზე
მძიმე,
ყინულზე ფორთხვის განცდაა,
მნარედ
რომ შემოგიტევს და
შეგაციებს.

დაღონებაა, უმწეობაა, დაბრუნებაზე ნატვრაა,
 როცა იცი, ეს მხოლოდ ნატვრადვე
 რჩება,
 როცა იმედებს არა აქვს
 მოცლა.
 როცა მარტო ხარ, ვით
 შემოქმედი,
 როცა მშობლიურს ნელ-ნელა
 კარგავ,
 ველარ იხსენებ ცეკვა-
 სიმღერას
 წინაპრის ენის ღვთაებრივ
 ქარგას.

და რაც შორდები, მეტია შიში უსასოობის,
 წარსულის
 ნაშლის,
 ვერმიგნებაა მუჰაჯირობა
 ოდესღაც შენში მცხოვრები
 ბავშვის.
 ეს იგივეა, გემს მინდობილი დაიხრჩო,
 დარჩე მიწას
 ჭრილობად,
 ჩანაცრებაა, მინავლებაა,
 არად ყოფნაა მუჰაჯირობა.

შენ იცი, რაა მუჰაჯირობა?
 ეს ბათუმია, აჭარის მთები,
 ჭირთათმენაა, სიძნელის
 ძლევა,
 ეცემი, მაგრამ კვლავ ფეხზე
 დგები.
 გრძნობ წინაპრების ხელების
 სითბოს,
 ბებუის, ბაბუს, დედის
 ხატებას
 ეთაყვანები, ვერ ეგუები მოდგმის და სისხლის გარდაცვალებას.
 სული იქ გრჩება, სადაც
 სხეული
 კვლავ მიბრუნების დებდა
 პირობას,
 რარიგ ძნელია,
 რარიგ მწველია,
 ჰო, სიკვდილია მუჰაჯირობა!

თურქულიდან თარგმნეს
 ნანა კაჭარავამ და ხათუნა როგავამ

სომხური ლიტერატურა

სომხური ხალხური ზღაპრები, გადამუშავებული ჰოვანეს თუმანიანის მიერ

ჰოვანეს თუმანიანი (1869-1923)

ჰოვანეს თუმანიანი დაიბადა ლორეს მაზრის სოფელ დსელში. სოფელში პირველ-დანწყებითი განათლების მიღების შემდეგ ჯერ ჯალალოლის ოთხკლასიან სასწავლებელში სწავლობდა, შემდგომ კი – თბილისის ნერსესის სემინარიაში, რომელიც უსახსრობის გამო ვერ დაამთავრა.

თუმანიანი წერდა ლექსებს, პოემებს, მოთხრობებს, ზღაპრებს, იგავეს, ბალადებს. ფართოდაა ცნობილი მის მიერ სომხური და აღმოსავლური ლეგენდების სიუჟეტებზე შექმნილი ბალადები და ზღაპრები. მან ქართველი და სომეხი ხალხების მეგობრობის თემას მრავალი ლექსი მიუძღვნა: „შერიგება“, „საქართველოს შესახებ“, „საქართველოს სული“, „საქართველოს პოეტებს“...

ჰოვანეს თუმანიანი გარდაიცვალა მოსკოვში.

უჭკუო კაცი

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ღარიბი კაცი. რაც არ უნდა ემუშავა, რაც არ უნდა ეწვალა, მაინც ღარიბი იყო და ღარიბი.

იმედი რომ გადაეწურა, ერთ დღეს თქვა: „ღმერთი უნდა მოვძებნო, მივიდე და ვკითხო, როდის დავიხსნი თავს ამ გაჭირვებიდან. რამე უნდა ვთხოვო“.

გაუდგა გზას. შეხვდა მგელი.

– გამარჯობა, ძმაო, საით გაგინევია? – ჰკითხა მგელმა.

– ღმერთთან, – უპასუხა ღარიბმა, – ჩემი დარდი უნდა გავუმხილო.

– ღმერთთან რომ მიხვალ, ჰკითხე, ერთი მშვიერი მგელი ტყე-ღრეში დაეხეტება და საკბილო ვერ უშოვია. როდემდე უნდა იაროს ასე, თუკი გააჩინე, საჭმელს რატომ არ აშოვნინებ-თქო?

– კარგი, ვკითხავ, – დაჰპირდა კაცი და გზა განაგრძო.

ბევრი იარა თუ ცოტა იარა, გზაზე ერთი ლამაზი გოგონა შემოხვდა.

– სად მიდიხარ, ძმაო? – ჰკითხა გოგონამ.

– ღმერთთან მივდივარ.

– როცა ღმერთს შეხვდები, უთხარი,

ერთი გოგონა, ახალგაზრდა, ჯანმრთელი და მდიდარი, მაგრამ მხიარული და ბედნიერი არ არის, რა საშველი აქვს-თქო? – შეეხვეწა გოგონა.

ვეტყვიო, დაჰპირდა კაცი და გზა განაგრძო. მალე ერთი ხე დაინახა, თუმცა წყლის პირას იდგა, ერთიანად გამხმარიყო.

– საით გაგინევია, მგზავრო? – ჰკითხა გამხმარმა ხემ.

ღმერთთანო, მიუგო კაცმა.

– მაშ, მომისმინე, ორი სიტყვა მინდა, დაგაბარო, – სთხოვა ხემ, – ღმერთს უთხარი, რომ ანკარა წყლის პირას ვდგავარ, მაგრამ ზამთარ-ზაფხულ ხმელი ვარ. ჰკითხე, როდის მეღირსება ამწვანება?

მოუსმინა კაცმა ხესაც და გზა განაგრძო. იარა, იარა და ღმერთს მიადგა. ერთი დიდი კლდის ძირას ქალარა ადამიანივით იჯდა ღმერთი, კლდეს ზურგით მიყრდნობოდა.

– შუადღე მშვიდობისა, – მიესალმა ღარიბი და ღმერთს წინ დაუდგა.

– კეთილი იყოს შენი მობრძანება, რა გაგჭირვებიაო? – ჰკითხა ღმერთმა.

– მინდა გთხოვო, რომ ყველა ადამიანს ერთნაირად მოექცე. რატომ აძლევ ერთს

ყველაფერს და მეორეს – არაფერს? მე დღედაღამ ვმუშაობ და ვწვალვობ, მაგრამ მუცელი ვერ გამომიძლია. სხვა კი არაფერს აკეთებს და ქონებაც აქვს და მშვიდი ცხოვრებაც.

– მაშ, ნადი, – უთხრა ღმერთმა, – ნურაფერზე იდარდებ, ბედ-იღბალი მოგეცი, ნადი და დატკბი.

– კიდევ მაქვს სათქმელი, – უთხრა ღმერთმა და მშვიდი მგლის, ლამაზი გოგონასა და გამხმარი ხის დანაბარები გადასცა.

ღმერთი ყველაფერს დაჰპირდა. ღარიბმა მადლობა გადაუხადა და გაშორდა. უკანა გზაზე გამხმარ ხეს შეხვდა. ხემ ჰკითხა:

– ღმერთმა ჩემთან რა დაგაბარა?

– დამაბარა, რომ შენს ძირში ოქროს ჩაფლული და, სანამ იმ ოქროს არ ამოთხრიან, შენი ფესვები მიწას ვერ მიაღწევენ და ვერ ამწვანდები.

– მაშ, ამოთხარე ოქრო, შენც სარგებელს ნახავ და მეც მეშველება. შენც გამდიდრდები და მეც ავმწვანდები.

– არა, არ მცალია, მეჩქარება, ღმერთმა ბედ-იღბალი მომცა, დროზე უნდა ვიპოვო და დავტკბე, – უთხრა კაცმა და გაეცალა ხეს.

მალე ლამაზმა გოგონამ გადაუჭრა გზა:

– აბა, რა ამბავი მომიტანე?

– ღმერთმა შემოგიტვალა, რომ ცხოვრების ერთგული მეგობარი უნდა იპოვო, აღარ მოგწყინდება და მხიარულად და ბედნიერად იცხოვრებო.

– თუ ეგრეა, შენ გახდი ჩემი ცხოვრების ერთგული მეგობარი, – შეეხვეწა გოგონა.

– არა, სად მცალია შენთან სამეგობროდ, ღმერთმა ბედ-იღბალი მომცა, უნდა ვიპოვო და დავტკბე, – უთხრა ღარიბმა და გაშორდა.

გზად მშვიდი მგელი ელოდა. როგორც კი შორიდან მოჰკრა მგზავრს თვალი, გამოიქცა და გზა გადაუჭრა:

– აბა, რა თქვა ღმერთმა?

– ღმერთთან რომ მივდიოდი, შენ შემდეგ ერთი ლამაზი გოგო და ერთიც გამხმარი ხე შემხვდნენ. გოგოს უნდოდა გაეგო, რატომ არ არის ბედნიერი, ხეს კი – რატომაა ზამთარ-ზაფხულ ხმელი. ღმერთს გადავეცი ეს ყველაფერი. მითხრა, გოგომ ცხოვრების მეგობარი იპოვოს და გაბედნიერდება, ხემ კი, მის ძირას რომ ოქრო მარხია, ის ამოთხრევის ვინმეს, მისი ფესვები მიწას მიაღწევენ და ხეც ამწვანდება. რომ მოვბრუნდი, ღმერთის დანაბარები გადავეცი ხეს. მითხრა, ამოთხარე ოქრო და შენი იყოსო. გოგომ მითხრა, შენ იყავი ჩემი ცხოვრების მეგობარიო. მე ვუთხარი, არ შემიძლია, მე ღმერთმა ჩემი ბედ-იღბალი მომცა, ის უნდა მოვძებნო და იმით დავტკბე-მეთქი.

– ჩემთან კი რა დაგაბარა ღმერთმა? – ჰკითხა მგელმა.

– შენთან დამაბარა, ასე მშვიდი ივლი, სანამ ერთ უჭკუო კაცს არ გადაეყრები და იმას არ შეჭამო.

– შენზე უჭკუო კაცს სადღა უნდა გადავეყარო, – უთხრა მგელმა და გადასანსლა უჭკუო ღარიბი.

ბარეკენდანი¹

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ერთმანეთით უკმაყოფილო ცოლ-ქმარი. ქმარი ცოლს ეძახდა სულელს, ცოლი – ქმარს და ასე დაუსრულებლად ჩხუბობდნენ.

ერთ დღეს ქმარმა ერთი ფუთი ერბო და ბრინჯი იყიდა, მუშას ზურგზე აჰკიდა და სახლში მოატანინა.

ცოლი გაბრაზდა:

– ხომ გეუბნები, სულელი ხარ-მეთქი და არ გჯერა. ამდენი ერბო და ბრინჯი რომ

მოიტანე, მამის ქელები გაქვს თუ შვილის ქორწილი?

– რა ქელები, რის ქორწილი, ქალო, რას მიედ-მოედები. ნაილე და შეინახე, ბარეკენდანისთვისაა.

ცოლი დამშვიდდა და ყველაფერი შეინახა.

გავიდა ხანი. ქალი ელოდება და ელოდება, ბარეკენდანი კი არა და არ ჩანს. ერთ დღეს სახლის წინ იჯდა. დაინახა, ვიღაც კა-

¹ ბარეკენდანი – რელიგიური დღესასწაული, რომელიც დიდმარხვის წინა კვირას აღინიშნება.

ცი აჩქარებით გადადის ქუჩაზე. შუბლი ხელით მოიჩრდილა და დაუძახა:

– ძმაო, ძმაო, ერთი წამით შეჩერდი.

კაცი შეჩერდა.

– ბარეკენდანი შენ ხომ არა ხარ?

კაცი მიხვდა, ქალი ცოტა ალაოდ არის. თავისთვის თქვა, ერთი ვნახავ, რა უნდაო და უპასუხა:

– კი, დაიკო, ბარეკენდანი ვარ, რატომ მეკითხები?

– იმიტომ გეკითხები, რომ შენი მოსამსახურეები ხომ არ გგონივართ, ბრინჯი და ერბო შეგინახოთ. გეყო, რაც გინახეთ. აღარ კმარა? არა გრცხვენია? რატომ აღარ მიგაქვს შენი საქონელი?

– რატომ ბრაზობ, დაიკო? მეც სწორედ მაგისტვის ვარ მოსული. თქვენს სახლს ვეძებდი და ვერ ვპოულობდი.

– ჰოდა, მოდი, ნაილე.

შევიდა კაცი, ამათი ერბო და ბრინჯი აიკიდა და თავისი სოფლისკენ ქნა პირი.

ქმარი რომ დაბრუნდა, ცოლმა უთხრა:

– ის ბარეკენდანი იყო მოსული. თავისი რაღაცები მივუყარე და ნაილო.

– რა ბარეკენდანი, რა რაღაცები?

– აი, ის ერბო და ბრინჯი. დავინახე, რომ ჩვენს სახლს ეძებდა. დავუძახე, ერთი კარგად შევარცხვინე, ზურგზე ავკიდე და გავატანე.

– ვაი, შენ დაგექცეს სახლ-კარი, შე უტვინო! ხომ გეუბნები, სულელი ხარ-მეთქი. საით წავიდა?

– აი, იქით!

კაცი ცხენზე შეჯდა და ბარეკენდანს დაედევნა.

გზაში ბარეკენდანმა უკან მიიხედა. დანახა, მისკენ მხედარი მოდის. მიხვდა, რომ იმ ქალის ქმარია.

მოვიდა და მიესალმა:

– შუადღე მშვიდობისა!

– გაგიმარჯოს.

– ამ გზაზე კაცს ხომ არ ჩაუვლია?

– ჩაიარა.

– ზურგზე რა ეკიდა?

– ერბო და ბრინჯი.

– ჰო, სწორედ მაგას ვეძებ. რამდენი ხანი იქნება?

– საკმაოდ დიდი ხანია.

– ცხენით რომ დავედევნო, დავენევი?

– აბა, რას დაენევი, შენ ცხენით ხარ, ის – ფეხით. სანამ შენი ცხენი ოთხ ფეხს გადადგამს – ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ის ორი ფეხით – ერთი, ორი – ჩქარ-ჩქარა წავა და გაგასწრებს.

– მაშ, რა ვქნა?

– როგორ თუ რა ქნა? გინდა, ცხენი მე დამიტოვე, შენ კი მასავით ფეხით გაიქეცი, იქნებ დაენიო.

– ჰო, მართალი ხარ.

ადგა კაცი, ცხენი დატოვა, თვითონ კი ფეხით დაადგა გზას. როგორც კი კაცი გაიგულა, ბარეკენდანმა ტვირთი ცხენს აჰკიდა, გზიდან გადაუხვია და წავიდა.

იარა კაცმა ფეხით, იარა და ვერაფერს ენია. დაბრუნდა უკან და აღარც ცხენი დახვდა. წავიდა შინ. ისევ ჩხუბი დაინყეს. ქმარმა – ერბოსთვის და ბრინჯისთვის, ცოლმა – ცხენისთვის.

დღემდე ჩხუბობენ. ცოლი ქმარს ეძახის უტვინოს, ქმარი – ცოლს. ბარეკენდანი კი ისმენს და იცინის.

მოლაპარაკე თევზი

1

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ღარიბი კაცი. წავიდა და ერთ მეთევზეს მტვირთავად დაუდგა. ყოველდღიურად რამდენიმე თევზს იღებდა საზღაურად, სახლში მოჰქონდა და ცოლ-ქმარს ამით გაჰქონდა თავი.

ერთ დღეს მეთევზემ ლამაზი თევზი დაიჭირა, მტვირთავს მიაბარა და თვითონ ისევ წყალში შევიდა.

ზის მდინარის პირას მტვირთავი, უყუ-

რებს ლამაზ თევზს და ფიქრობს: „ღმერთო, ესეც ხომ ჩვენსავით სულიერია. ნეტა ჩვენსავით თუ ჰყავს მშობლები, მეგობრები? ამ სამყაროსი რამე თუ ესმის, ტკივილს და სიხარულს გრძნობს თუ არა?“

ამ დროს თევზი ალაპარაკდა:

– მისმინე, ძმაო, ადამიანო, მეგობრებთან ერთად მდინარის ტალღებში ვთამაშობდი. სიხარულმა დამათრო, ყურადღება მომიდუნდა და მეთევზის ბადეში ჩავვარ-

დი. ვინ იცის, ჩემი მშობლები ტირიან და მეძებენ, მეგობრებმა კი მოინწყინეს უჩემოდ. მეც, ხედავ, როგორ ვიტანჯები? უწყლოდ სუნთქვა მიჭირს. უკან დაბრუნება მინდა, მათთან ერთად ნავარდი იმ ცივ და ანკარა წყალში. ისე მინდა, ისე... მოდი, საწყალო კაცო, გამათავისუფლე. გამიშვი, ნავიდე, გამიშვი, – ამბობდა თევზი ჩუმად, ძალიან ჩუმად. ძლივს აღებდა გამშრალ პირს.

შეეცოდა მტვირთავს თევზი, ადგა და წყალში გაუშვა: „ნადი, ლამაზო თევზო, ნუ იტირებენ შენი მშობლები, ნუ მოინწყინენ შენი მეგობრები. ნადი, მათთან იცხოვრე და ითამაშე.“

მეთევზე სასტიკად გაბრაზდა:

– შე სულელო, წყალში ვდგავარ, ვსველდები, ვთევზაობ, შენ კი მთელ შრომას წყალში მიყრი? ნადი, დამეკარგე, აღარ დამენახო, დღეიდან აღარ ხარ ჩემი მტვირთავი. ნადი და შიმშილით მოკვდი.

ხელიდან ჩანთა გამოსტაცა და გააგდო მტვირთავი.

– ახლა სადღა ნავიდე, რა გზას ვეწიო, როგორ გავიტანო თავი, – სასონარკვეთილი ფიქრებით და ცარიელი ხელებით ნავიდა შინ მტვირთავი.

2

სევდიან, მწარე ფიქრებში ჩაფლულს გზად ადამიანის მსგავსი ურჩხული შემოეყარა. წინ ლამაზი ძროხა მოუძლოდა.

– გამარჯობა, ძმაო, დაბნეული ჩანხარ, რაზე ფიქრობ? – ჰკითხა ურჩხულმა.

ღარიბმა უამბო, რაც თავს გადახდენოდა. თუ როგორ დარჩა უმუშევარი, უმწეო და არ იცოდა, რით ერჩინა ცოლი და საკუთარი თავი.

– მისმინე, მეგობარო, – უთხრა ურჩხულმა, – ამ მეწველ ძროხას დაგიტომობ სამი წლის ვადით. ყოველდღე იმდენ რძეს მოგცემს, რომ შენ და შენს ცოლს კარგად გეყოფათ. სამი წლის თავზე მოვალ, შეკითხვებს დაგისვამთ და, თუ მიპასუხებთ, ძროხა თქვენ დაგრჩებათ. თუ არადა, ორივენი ჩემი გახდებით, ნაგიყვანთ და, რასაც მინდა, იმას გიზამთ. თანახმა ხარ? – ჰკითხა ურჩხულმა.

კაცმა იფიქრა, ისედაც შიმშილით უნდა მოკვდებოდა, ნავიყვან ძროხას, სამი წელი ხომ

გვაცხოვრებს, სამი წლის მერე კი... ღმერთი მოწყალეა. რომელიმე კარი გაგვეღება. სულაც, ვინ იცის, კითხვებზე პასუხიც გავცეთო.

– თანახმა ვარ, – უთხრა, ძროხა წაიყვანა და შინ დაბრუნდა.

3

სამი წელი წველეს ძროხა, კარგად ჭამეს და კარგად იცხოვრეს. ვერც შეამჩნიეს, სამი წელი ისე გავიდა. და, აი, დათქმული დღეც დადგა – ღამით ურჩხული უნდა მოვიდეს.

მზის ჩასვლისას ცოლ-ქმარი კარის წინ ნაღვლიანად ჩამოჯდა. ფიქრობენ, რა პასუხი გასცენ ურჩხულს. ვინ იცის, რას შეეკითხება, ვინ გაიგებს, ურჩხული რას ფიქრობს?

– აი, ასეა, როცა ადამიანი ურჩხულთან დაიჭერს საქმეს, მასთან ანგარიშები ექნება და მისგან დახმარებას მიიღებს, – ოხვრით ინანიებს ცოლ-ქმარი, მაგრამ რაც მოხდა, მოხდა, ველარაფერს შეცვლიან, საზარელი დღე უკვე დადგა.

მათ ერთი უცნობი, ლამაზი ჭაბუკი მიუახლოვდა:

– სალამო მშვიდობისა, მგზავრი ვარ, ძალიან დავიქანცე. ღამეს ვერ გამათევიანებთ?

– რატომაც არა, სტუმარი ღვთისაა, მაგრამ ჩვენთან დარჩენა საშიშია. ჩვენ ურჩხულისგან სამი წლით ძროხა წამოვიყვანეთ. იმ პირობით, რომ ამ სამი წლის განმავლობაში მოვწველიდით და ასე ვიცხოვრებდით. სამი წლის მერე ურჩხული მოვიდოდა, შეკითხვებს დაგვისვამდა და, თუ ვუპასუხებდით, ძროხა ჩვენ დაგვრჩებოდა, თუ არა და, ჩვენც ურჩხულის მონებად ვიქცეოდით. ეს დრო გავიდა, ურჩხული ამაღამ მოვა. არ ვიცით, რა პასუხს გავცემთ. ჩვენ თუ ვიზარალებთ, ჩვენივე ბრალია, მაგრამ ვაითუ შენც ხიფათს გადაგყაროთ! – უთხრა ცოლ-ქმარმა.

– ეგ არაფერი, – თქვა სტუმარმა, – სადაც – თქვენ, იქაც – მეო.

სტუმარი მათთან დარჩა.

შუალამეზე კარზე ბრახუნი ატყდა.

– ვინ არის?

– ურჩხული. მოვედი, რომ თქვენი პასუხი მოვისმინო.

– რა პასუხი? – თავზარდაცემულ ცოლ-ქმარს ენა დაება, ადგილზე გაქვავდა.

– ნუ გეშინიათ, თქვენ მაგივრად მე გავცემ პასუხს, – უთხრა ჭაბუკმა და კართან მივიდა.

– მოვედი, – ყვირის ურჩხული.

– მეც მოვედი, – პასუხობს შიგნიდან სტუმარი.

– საიდან მოხვედი?

– ზღვის გაღმიდან.

– რით მოხვედი?

– კოჭლი კოლო შევკაზმე, შევაჯექი და მოვედი.

– მაშ, ზღვა პატარა ყოფილა.

– რა პატარა, არწივი ვერ გადაიფრენს.

– მაშ, არწივის მართვე ყოფილა.

– რა მართვე, მისი ფრთების ჩრდილი ქალაქს ერთიანად ფარავს.

– მაშ, ქალაქი ძალიან პატარა ყოფილა.

– რა პატარა, კურდღელი ვერ შემოურბენს.

– მაშ, კურდღელი ბაჭია ყოფილა.

– რა ბაჭია, მისი ტყავისგან კაცის ქურქიც გამოვა, ქუდიც და ქალამანიც, კიდევაც მორჩება.

– მაშ, ეგ კაცი ჯუჯა იქნება.

– რა ჯუჯა, მამალმა მის მუხლზე რომ იყვილოს, ყურებამდე ხმა ვერ მიაღწევს.

– მაშ, ყრუ ყოფილა.

– რა ყრუ, მთაში ირემმა ბალახი რომ მოძოვოს, იმას გაიგონებს.

ურჩხულს ენა დაება. დაიბნა. იგრძნო, რომ კარს შიგნით რაღაც გონივრული, მამაცი, უძლეველი ძალა იყო. ველარაფერი მოიფიქრა და ლამის სიბნელეში გაუჩინარდა.

ცოლ-ქმარი თითქოს გაცოცხლდა. თითქოს მთელი ქვეყნიერება მათ ეკუთვნოდათ. ამასობაში გათენდა კიდეც. ჭაბუკი წამოდგა, დაემშვიდობა და წასვლა დააპირა. ცოლ-ქმარი წინ გადაუდგა.

– ვერ გაგიშვებთ, – უთხრეს, – შენ ჩვენი მხსნელი ხარ, გვითხარი, სიკეთე რით გადაგიხადოთ?

– არ არის საჭირო, უნდა წავიდე.

– სახელი მაინც გვითხარი შენი, გვეცოდინება, ვინ დავლოცოთ, – უთხრა ცოლ-ქმარმა.

– „კარგი ქენი, ქვაზე დადე, გამოივლი, წინ დაგხვდებო“. მე ის მოლაპარაკე თევზი ვარ, რომლის სიცოცხლეც შენ დაინდე, – უთხრა ჭაბუკმა გაოცებულ მასპინძლებს და გაშორდა მათ.

სომხურიდან თარგმნა
ვერონიკა ხითარიანმა

სვარსული ღიბაკაბურა

მოჰამად ებნ მაჰმუდ თუსი ჰამედანი

(XII ს)

მოჰამად ებნ მაჰმუდ თუსი ჰამედანის თხზულება „საოცრებათა წიგნი“ დანერ-
ლია დაახლოებით მეთორმეტე საუკუნის 50-60-იან წლებში. მისი სრული სახელწოდე-
ბაა „აჯაიბ ალ-მახლუყათ ვა ლარაიბ ალ-მოუჯუდათ“ („ქმნილებათა საოცრებანი და
არსებათა იშვიათობანი“). თხზულება შეიცავს იმ დროისათვის არსებულ რელიგიურ,
მისტიკურ, გეოგრაფიულ, ზოოლოგიურ, ბოტანიკურ... ცოდნასა და შეხედულებებს
და, ფაქტობრივ ინფორმაციასთან ერთად, გაჯერებულია მრავალფეროვანი არაკე-
ბით. ქვემოთ მოყვანილი არაკები ამოკრებილია დევების თავისებურებებისადმი მიძ-
ღვნილი ქვეთავიდან, თუმცა არანაკლებ ეხება ქალების ზნეს.

საოცრებათა წიგნი

არაკი პირველი

მაგალითად, ჰყვებიან, რომ ერთ კაცს კაპასი და უზნეო ცოლი ჰყავდა. ერთხელაც იგი
უდაბნოში წაიყვანა, ჭაში ჩააგდო და ზედ ქვა დაადო. ორმოცი დღე რომ გავიდა, მიაკით-
ხა, ნეტავ, როგორ არისო. ჭას თავი ახადა. იქიდან დევი ამოხტა. იმ ქალისაგან გამწარებუ-
ლი ყვიროდა და მოთქვამდა. ქმარს შესჩიოდა, მტარვალო, ასეთი ავი ვინ მომიგზავნე, გან-
ცხრომა წამებით რომ შემეცვალო.

ეს ამბავი იმას გვამცნობს, რომ ზოგჯერ ქალი შეიძლება დევზე უარესი იყოს.

არაკი მეორე

ჰყვებიან, რომ ერთი ფადიშაჰი თავის
ბაღში სეირნობდა. დევი დაინახა, რომელიც
დედალ ვირთან სცოდავდა. მეფემ დევი შე-
იპყრო. დევმა სთხოვა, გამიშვი და ისეთ რა-
მეს გასწავლი, რომ ცხოველთა ენას გაიგე-
ბო. პირში რაღაც სითხე ჩაანვეთა და წას-
ვლის წინ დაუბარა, არავის უთხრა, რაც
გასწავლე და რაც ნახე, თორემ მოკვდებიო.

მეფე სასახლეში დაბრუნდა. გაახსენდა,
დევი დედალ ვირთან რა დღეში იყო და სი-
ცილი აუტყდა.

ცოლმა დააფიცა, მითხარი, რატომ იცი-
ნიო.

არაფერი უთხრა.

ცოლი მაინც არ ეშვებოდა.

ბოლოს უთხრა, კარგი, ხვალ გეტყვიო.

გარეთ გავიდა.

დაინახა, ბაღში მისი ძროხა ბალახს

პირს არ აკარებდა.

მამალმა ძროხას ჰკითხა, რატომ არ ძო-
ვო.

ძროხამ უპასუხა, რა მებალახება, ხვალ
ჩემი პატრონი უნდა მოკვდესო.

მამალმა მიუგო, ბალახი ჭამე და ნუ
იდარდებ, აგერ, ხომ ხედავ, მე მარცვალს
გეახლებიო.

ძროხამ უთხრა:

- მამალო, მუდამ უტვინო იყავი. არ გა-
დარდებს, რომ ხვალ ჩვენი პატრონი მოკ-
ვდება?

მამალმა უპასუხა:

- ასეთ სიცოცხლეს ისევ სიკვდილი
ჯობს და აი, რატომ: მე ათი დედალი მყავს,
ყველას ვუვლი და ყველა მემორჩილება.
ჩვენს პატრონს კი იმის შნო არ გააჩნია,

რომ იმ ერთადერთი ცოლის ჭკუაზე არ იაროს. დაე, თქვას, რისი თქმაც არ შეიძლება, და მოკვდეს.

ძროხა ჩაეკითხა:

- აბა, არაფერი ეშველება?

- როგორ არა, სახრე აიღოს და ცოლს სცემოს. შეაგნებინოს, რომ ის ამბავი მას არ ეხება.

ქმარმა ეს რომ მოისმინა, შინ შევიდა და ცოლი იქამდე სცემა, სანამ ხმა არ ჩაანყვეტინა.

ამ ამბის არსი კი იმაშია, რომ დევებზე ბევრს ლაპარაკობენ, ზოგს – გადაკვრით, ზოგსაც – სიმართლეს. ზოგს – შეფარვით, ზოგს – შეუფარავად.

სპარსულიდან თარგმნა
ნიკოლოზ ნახუცრიშვილმა

საადი შირაზელი (XIII ს.)

საადი დაიბადა ფარსის პროვინციაში, ქალაქ შირაზში. ყრმობისას მომავალი პოეტი ბაღდადში – იმდროინდელ უმაღლეს მუსლიმანურ სასწავლებელში – ნეზამიეში გაუმწესებიათ სასწავლებლად. აქ მას ახალგაზრდული წლებიც გაუტარებია და არსებობს ისეთი ინფორმაცია, რომ ბაღდადიდან არაერთხელ უმოგზაურია ისლამის წმინდა ქალაქ მექაში.

1226 წელს საადის მშობლიურ ქალაქს, შირაზს, მონღოლები შეესივნენ და პოეტი იძულებული გახდა, გასცლოდა იქაურობას და ხანგრძლივი მოგზაურობა დაეწყო. ეს იძულებითი მოგზაურობა ოცდაათ წელზე მეტ ხანს გაგრძელდა და საადიმ თითქმის მთელი აღმოსავლეთი მოიარა, 1256 წელს დაბრუნდა შირაზში და შთაბეჭდილებები თავის ორ უმთავრეს ლიტერატურულ ნაწარმოებში ასახა: „ბუსთანში“ (ლექსად დაწერილ იგავების კრებულში) და „გოლესთანში“ (ლექსნარევ პროზაში). მან დატოვა, აგრეთვე, ლირიკის მდიდარი მემკვიდრეობა ყაზალების, როზაიების თუ სხვა სალექსო ფორმით შექმნილი ნაწარმოებების სახით.

ბუსთანნი

მეექვსე კარი

(ბედით კმაყოფილებისათვის)

შესავალი

უფლის სახელის ხსენება კაცმა სულ ფუჭად ინება,
მას ბედით კმაყოფილების თუ არ სურს წარმოჩინება.

კმაყოფილებით იმატებს მოკვდავში შნო და უნარი,
ისმინე, ხარბო, ეს სიტყვა, ზნე რომ გაქვს დასაწუნარი.

ბედს ენდე, რასაც გიბოძებს; სიმშვიდით სძლიე სიხარბეს,
თუ ბედი არ გაქვს, ნუ იბრძვი, ქვაზე ვარდი ვერ იხარებს.

სხეულზე ფიქრით თუ ცხოვრობ, თავში ჭკუა არ გქონია,
სხეულზე ზრუნვა ჩაკვლაა სულისა – გამიგონია.

ბრძენი იგია, საკუთარ თავში ნიჭი ვინც მონახა,
თუ მოძიება ვერ შეძელ, მარტოდენ კუჭის მონა ხარ.

ადამიანურ ცხოვრებას იგი ვერ შეძლებს, ცხადია,
ვის სულსაც სხეულსა შინა ძალღვივით ყეფა სწადია.

მხოლოდ ძილზე და ჭამაზე ზრუნვა პირუტყვის წესია,
თუ კაციც ამაზე ზრუნავს, პირუტყვზე უარესია.

ნეტარ არს, ვისაც სიკეთის შეცნობით სული შესძვრია
და ცოდნა-განათლებაში სულის საკვები ეძია.

ვისთვისაც გზა ჭეშმარიტი ნათელია და ამკარა,
განგებამ სულის სიმდაბლე მას არსად არ გააკარა.

ვინაც არ იცის, სინათლე რა არსის და რა ფერია,
მისთვის ღამურა ის არის, რაც სამოთხისთვის – ფერია.

ასეც ხდება, რომ კაცმა გზას თუ გონივრულად არ სდია,
თვისი ტყვეობის დილეგს რომ თვით მიადგება, ცხადია.

შევარდნის ზეცად აფრენას შენ ფუჭად დაელოდები,
როცა ხედავ, რომ აბია ფეხზე სიხარბის ლოდები.

თუ წუთისოფლად ვერ დაძლევს ანგარებათა ტყვეობას,
ვერც ცათა შინა შეიძლებს სული სიმშვიდით ზეობას.

ვინც იცის, ჟინის დაძლევა ამქვეყნად კარგი რად არი,
სიცოცხლეშივე იქნება ის ანგელოზთა სადარი.

თუმც ჯერ ის იყავ, ადამის ძეს ქვეყნად რაც ავალია,
ანგელოზობა იქ მოვა, სადაც ცის ასავალია.

ნადირს კი ხვედრი ის აქვს სულ, რაც განგებისგან ერგება,
მინიერს ზეციერების სიკეთე არ გაეგება.

სიცოცხლე ბედაურსა ჰგავს... მას შენც აჭენებ ერთხანს როს,
ფრთხილად იყავი! – უფსკრულში უცებ არ გადაექანოს.

მას თუ სადავე მიუშვი, ის, თავის ნებას ჩვეული,
გაგექცევა და დარჩები კლდე-ღრეში სისხლდათხეული.

შენ, ადამიანს რომ ჰგავხარ გარეგნობით და არსებით,
ჭამა-სმას თუ გადაჰყევი, ტიკჭორას დაემსგავსები.

სხეული ვერ იცოცხლებდა, სულის იქ ყოფნა რომ არა...
ზოგს კი სხეული ჰგონია პურის შენახვის ტომარა.

გუდა თუ ჰქვია იმ კაცის არსსა და სხეულს სახელად,
ვისაც მარტოდენ ჭამისთვის სჩვევია თვალის ახელა.

მაძლარი ბრიყვის იერი სულ თან სდევს ისეთ არსებას,
ვინც ცარიელი გონებით სულ ცდილობს კუჭის გავსებას.

თვალსა და მუცელს რაკილა სულ უძლებობა აწვალებს,
მაშ, გონებაზე იფიქრე!... საჭმლით ნუ ტენი ნაწლავებს.

თვით ჯოჯოხეთის ცეცხლიც ხომ, შეშა რაც უნდა აყარო,
საწვავის მოლოდინშია სულ, რომ გადანვას სამყარო.

იესოს სრულყოფილებას მიბაძე სულით და ტანით.
მის სახედარს კი ნუ ჰგავხარ ძლომის ვერგრძნობის ატანით.

შენც გეტყვი, ნადირ-ფრინველზე რაც გამახსენდა აი, მე:
სიხარბე აბამს ხაფანგში მათაც, განა სხვა რაიმე.

ვეფხვიც კი, სხვებზე ამაყად თავი მაღლა რომ ასწია,
ბევრჯერ გაბმულა ხაფანგში, როგორც თავუნა პანია.

კაცი, რომელიც სიხარბით თავივით ეძებს პურს და ყველს,
უცებ ხაფანგში ვარდება და კარგავს ქვეყნად ყველაფერს.

იბაჰი

ძვლის სავარცხელი მაჩუქა ჰაჯიმ¹, ყოველდღე სახმარად
(დე, ყველა ჰაჯი უფალმა ადღეგრძელა და ახარა).

ერთხელ მითხრეს, რომ იმ ჰაჯიმ თურმე მე ძალღი მიწოდა,
არ ვიცი, გული იმისი ჩემ გამო რატომ იწვოდა?!

მიველ, მივუგდე ის ძვალი, ველარ დავმაღე სიბრაზე,
ვუთხარ: „ძალღი რომ მიწოდე, მიტომ გექცევი ჯინაზე.

მე თუ ძმარი მაქვს საჭმელად, არც ვცდილობ ამის მაღვასა,
არც ვინმეს ვთხოვ და არც უფალს შევთხოვ თავლსა და ჰალვასა“.

დაკმაყოფილდი მცირედით და ბედს მაძლობა უთხარი,
ყველას თანაბრად მოეპყარ – დერვიშია თუ სულთანი.

ნუ ცდილობ, მეფეს ასმინო შენ მათხოვრული ფიქრები,
სიხარბე განიშორე და მეფე თავად შენ იქნები.

თუ მხოლოდ მუცლის მონა ხარ, ვერაფერს შეგედავები,
იჯექ თავივით სახლში და იქ გქონდეს სალოცავები.

¹ ჰაჯი – საპატიო წოდება, რომელიც ენიჭება მექაში ნამყოფ მუსლიმანს.

იბაჰი

გამიგონია: ერთ დილას განვლო დარაჯთა მწკრივი და
ხვარაზმის შაჰთან სიხარბით აღსავსე კაცი მივიდა.

შესვლისთანავე დაეცა წელში ორკეცად მოხრილი
და ვედრების ხმა მოისმა იმისგან ამოოხვრილი.

მას შვილიც ახლდა იქვე და მამას შესძახა: „რა ხდება?
კითხვა გამიჩნდა და სადაც წავალ, მამავ, იქ დამხვდება.“

შენ ხომ თქვი, მხოლოდ ყიბლისკენ¹ ლოცვისას რომ გვავალია
ჩვენ წელში მოხრა... მაშ, რას იქმ?! – განა ეს სამართალია?!”

სიხარბეს ნუ ემონები, ვნებათა ჟინით პერობილო
და ანგარებით ყოველნუთს ყიბლას ნუ იცვლი, ძმობილო.

ბედით კმაყოფილს ამაყად ძალუძს ანიოს თავი და
ხარბი კი თავანუელი ქალაქში ვერსად გავიდა.

გაუმადღრისთვის სურვილთა საწყაული არ ივსება,
ორი მარცვალი ხორბლისთვის კარგავენ ყველა ღირსებას.

შენ წყაროს წყალის ძებნისას სჯობს მოთმინებით იარო,
ვიდრე ხარბს თოვლის ჭამაში მიბაძვით შეეზიარო.

მშვიდი ცხოვრება თუ გინდა, იკმარე, რაც გაბადია,
სიხარბეს აყოლილები მუდამ კარდაკარ დადიან.

ხელმოკლე თუ ხარ, ღირსებით დაძლიე ყველა სიძნელე,
რას ჰპოვებ ისეთს, სახელო ზედმეტად თუ დაიგრძელე?!”

ვისაც თავისი ღირსებით ნამუსის ქუდი ახურავს,
არსად ისურვებს, რომ ვინმე ჰყავდეს მონად და მსახურად.

სიხარბის გამო თავისგან, ვინ იცის, გდევნის რამდენი,
ყველა ზურგს გაქცევს, სიხარბეს შენსას თვით თუ არ განდევნი.

¹ ყიბლა – მიმართულება წმინდა ქალაქ მექისაკენ, საითაც უნდა იყურებოდეს მუსლიმანი ლოცვისას.

იბაჰი

მავანმა ერთ ბრძენს ურჩია (მას სჭირდა ციებ-ცხელება):
„ნადი, მეზობელს შაქარი სთხოვე და შენც გეშველება“.

ბრძენმა თქვა: „მიჯობს სიკვდილი უმნარეს ხილად ვიხილო,
ვიდრე მეზობლის მყავე და უჟმური სახე ვიხილო“.

ჭკვიანი მის წინ შაქრისთვის თავს არც დახრის და არც ხრიდა,
ვინც სიამაყის ჩვენებით ძმარს არ იშორებს სახიდან.

ვენებას ნუ ჰმონებ! – ეს იყო და კვლავაც არის სათქმელი –
სხეულის განებივრებამ სულში ჩააქრო სანთელი.

ის ახირებულ სურვილებს არასდროს დაემონება,
განგებისაგან ამქვეყნად ვინც ჰპოვა ჭკუა-გონება.

ჟინის დაცხრომას თუ ცდილობ, რაც გაქვს ძალა და უნარი,
შენ ცხოვრების გზა გექნება ყველასგან დასაწუნარი.

მუცლის თონეში შენ პურის ჩაკვრას თუ სულ ხარ ჩვეული,
ჩასაკრავს რომ ველარ ნახავ, გახდები ყველგან წყეული

და აღარავინ მიგიღებს ძალადაცლილს და ფერმიხდილს,
რადგან ამქვეყნად რად ცოცხლობ, ვერ გაიგე და ვერ მიხვდი.

თუ კაცს ამქვეყნად წადილი ერთი აქვს – მუცლის ავსება,
როცა ვერ ივსებს, წუხილით ივსება მისი არსება.

მუცლის მონამაც გაიგოს ეს აზრი ბრძენთა თქმულისა:
სჯობს გქონდეს მუცლის ტკივილი, ვიდრე ტკივილი გულისა.

იბაჰი

ბასრაში თავს რომ გადამხდა, იმ ამბავს გეტყვით საოცარს,
ტკბილია მოსასმენად და გაუძლებს დროის გამოცდას.

დერვიშთა ჯგუფთან მგზავრობა მე ერთხელ გავიზიარე,
ხურმის ხეების ბაღებშიც სულ მათთან ერთად ვიარე.

შემოგვიერთდა იქ კაცი, იმ ბაღებამდე მოგყვება და
ვამბობდით მასზე, რომ მუცლით ის საჭმლის საწყობს მოჰგავდა.

ის ხურმის ხეზე აცოცდა, სიხარბემ სძლია ძალიან,
მოუტყდა ტოტი და ისე დაეცა, სული დალია.

სოფლის თავკაცი დაგვადგა თავზე და გვკითხა: „ვინ მოკლა?“
ვუთხარი: „იმან სიხარბით სიცოცხლე თვით დაიმოკლა.“

ხურმის მონყვეტის სურვილმა ის ტოტებს შუა ატარა
და მოკლა დიდმა მუცელმა იმისი გული პატარა.

ბევრს არ შეჭამდა აქ ხურმას, მისი სიხარბე რომ არა,
მოკვდა და შერჩა მუცელი ისე, ვით სავსე ტომარა“.

მუცელი არის ფეხის და ხელისთვის მძიმე კირთები,
სულის ტვირთს კარგავ, თუ კუჭის სიხარბით დაიტვირთები.

კალია მუცელს ივსებდა, არავინ იცის, რად და რით, –
მოკვდა და ის ჭიანჭველამ შეჭამა მუცლით პატარით.

იბაჰი

სუფი¹ ერთ ავხორცობასა და ხარბად საქმლის ჭამაში
დრო ატარა და დახარჯა ორი დინარი ამაში.

ვილაცამ ჰკითხა: „შენ რაში დახარჯე ორი დინარი“?
უთხრა: „ჩემსავით ბრიყვი და სულელი არავინ არი;

ერთით სხეულმა ავხორცულ ვნებათა ცნობა ისწავლა,
ხოლო მეორით მუცელმა ღორმუცელობით ინვალა.

ორივემ ცოდვით აღავსო მთელი ეს ჩემი არსება,
ერთს გრძნობის დაცლა მოჰყვა და მეორეს – საქმლით ავსება.

საქმელი სიამეს გგვრის თუ გიჭერს უამურ მარნუხებს,
ის მხოლოდ მაშინ შეჭამე, როცა შიმშილი განუხებს.

ბალიშზე თავის დადებას მაშინ სდევს სიამტკბილობა,
როცა ძალიან დაგტანჯავს ან დალლა, ან უძილობა.

შენ უადგილოდ თუ სიტყვას წარმოთქვამ, ძმაო, შეცდები,
მოედანი თუ არსად ჩანს, ბურთის თამაშს ნუ ეცდები.

ქალთან სტუმრად თუ მიგიყვანს მხოლოდ ავხორცი ზრახვები,
ან გელის გალატაკება, ან ცოდვით დაილახვრები.

უგნურებამდე მიგიყვანს შენ ვნებიანი წადილი,
ვნება თუ საზღვარს გადასცდა, სისხლისმსმელია წამდვილი.

გიჯობს, სინმინდის ძიებას შესწირო შენი არსება,
მუცელს კი მიწა ჰქვია და მიწითვე ელის ავსება.

¹ სუფი – სუფიზმის მიმდევარი.

იბაჰი

ხონჩით დაჰქონდა ქალაქში კაცს გასაყიდი შაქარი,
მუშტრის ძებნაში ხან იქ და, იტყოდი, უკვე აქ არი?!

გზად ბრძენკაცს შეხვდა და ტკბილი ენით ევაჭრა იქამდე,
უთხრა – „ნისიად წაილე და მერე გადამიხადე“.

მაგრამ ჭკვიანმა მუშტარმა პასუხი გასცა ისეთი,
რომ ვაჭარს არ დასჭირდება ამქვეყნად სიბრძნე მის მეტი:

„ვაჭრისთვის მძიმე მოლოდინს ნიშნავს, რაც არის ნისია
და მეგობრობის კი არა, ეს მტრობის დასაწყისია“.

ალალ კაცს სიტკბოება და სიამე ძალისძალად აქვს
და სიმწარედაც ექცევა ზოგჯერ, როცა რამ ვალად აქვს.

იბაჰი

ხოთანის¹ ემირს ესტუმრა კაცი ბრძენი და მხცოვანი...
ემირმა ბრძანა – უბოძეთ ხალათი ფერადოვანი.

ბრძენს სახე აუელვარდა, რაწამს ბრძანება გაიცა,
ემირს აკოცა ხელზე და ხალათი კი არ ჩაიცვა.

თქვა: „მახარებსო მოსმენა სიტყვის – ტკბილის და ამოსი,
მაგრამ ჩემებრ კაცს, სჯობს, ეცვას თვისი ძველმანი სამოსი“.

მინაზე მძინარს თუ ვინმემ ნოხი გაჩუქა შემთხვევით,
ბორკილებს ჰპოვებ, მადლობის ნიშნად მიწას თუ ემთხვევი..

იბაჰი

ერთ კაცს არარა გააჩნდა საკვებად, გარდა ხახვისა,
არც თავი ჰქონდა, სხვებივით, სხვა საჭმლის გამონახვისა.

ვილაცამ უთხრა: „შემშლით რომ დაგკარგვია იერი,
წადი და მდიდრებს მოჰპარე, ნუ იარები მშიერი.

ნურც შიშობ, ნურც ერიდები ვინმეს სთხოვო ან წაართვა,
თუ გინდა, სიღუბჭირეში შენ შემშლის თავი გაართვა“.

მანაც მოირგო მათხოვრის სამოსი – ძონძი და ძველი,
მაგრამ ტანთ შემოახიეს, მოსტეხეს განვდილი ხელი.

¹ ხოთანი – უძველესი სახანო, რომელიც თანამედროვე ჩინეთის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში მდებარეობდა, ირანიდან ჩინეთისკენ მიმავალ აბრეშუმის გზაზე.

ჰოდა, ატირდა ის კაცი: „რად ვარ ასეთი შტერიო?!
თურმე უტივინო ვყოფილვარ – ჩემივე თავის მტერიო.

ვილაცის სიტყვის აყოლით თვით შევეყარე განსაცდელს...
პურის და ხახვის შინ ჭამა მე ყველა ხიფათს ამაცდენს.

სჯობს, კუტი პური შემერგოს, ჩემი ნაშრომი, ტკბილიო,
ვიდრე მდიდართა ნასუფრალს ვითხოვდე ხელგანვდილიო“.

იბაჰი

ერთ ღარიბ-ღატაკ დედაბერს ოჯახში კატა ჰყავდა და
ორივეს მთელი ცხოვრება სულ შიმშილობით გაჰყავდა.

ერთხელ საჭმელად ფისო რომ მეფესთან სტუმრად წავიდა,
მცველებმა სულ აწყველინეს იმას ბედი და თავი და

ჯერ დაჰკრეს, მერე ისარიც ესროლეს... სისხლი ადინეს...
ეს არ აკმარეს და კატის მოკვლაც კი მოინადინეს.

თქვა კატამ: „დღეს თუ გადავრჩი, პატრონს არ მოვშორდებიო,
სულ იმის თავგებს დავიჭერ... ზოგჯერ ხომ მაინც ვძლებიო“.

თაფლისთვის თავს ნუ განირავ... იგავის სიბრძნე აქ არი,
რომ თაფლს გერჩიოს სიმშვიდე და ერთი ციცქნა შაქარი.

ღმერთმა რაც მოგცა, დასჯერდი, ნურას ჩივი და წუნუნებ,
ნუ განარისხებ მით უფალს, ბოძებულ ბედს თუ უწუნებ.

იბაჰი

ერთხელ მავან ჩვილს პირველი კბილი რომ ამოუვიდა,
მამამისს მძიმე ფიქრები თავში მის გამო უვლიდა:

„რა ვქნა და რა ვაჭამო? – ამ დარდის ანაბარა ვარ...
ბავშვს მშიერს ხომ არ ვამყოფებ, არაკაცი ხომ არა ვარ?!“

ეს დარდი ცოლსაც გაანდო (მას ცოლი ჰყავდა ჭკვიანი)
და ნახეთ, ქალმა რაგვარი უთხრა გამოთქმა ფრთიანი:

„დარდს იჩენ, ამით სცოდავ და წინ უსწრებ უფლის ზრახვასო –
ვინც კბილს გიბოძებს, საკბილოს ის თავად მოგინახავსო.

დიდება უფალს! მან ისე შექმნა დრო დღის და ღამისა,
საკვების შოვნაც რომ შეეძლოთ... ნუ გაქვს წუხილი ამისა.

დედის საშოში როგორც კი ჩასახავს ღმერთი არსებას,
მას შუბლზე აწერს, რა ბედი ებას მას და თვით რას ებას.

მონის კვებაც ხომ აქვთ ვალად მონების ბატონ-პატრონებს,
მაშ, ღმერთი თავის შექმნილ ხალხს პურის გარეშე დატოვებს?!

მონა მიტომაც ენდობა ბატონს და ეთაყვანება
და შენ რომ უფალს არ ენდო, რა ჭკუა გაქვს და რა ნება?!“

ძველ წიგნში ერთხელ, კითხვისას, აი, ამბავი დამხვდა რა:
თურმე ქვა წმინდანთა ხელში ოქრო-ვერცხლიც კი გამხდარა,

გჯეროდეს, რომ ეს ამბავი უბრალო ჭორი როდია,
ვინც ბედის მადლიერია, მისთვის ქვაც ოქროს ზოდია.

ვით ჩვილში, მასშიც არ ბუდობს არც შური, არც ანგარება,
ოქროს ძიებით სხვის კარზე მონურად არსად არ ება.

უძლები სულთნის ცხოვრება შენსას არა სჯობს, დერვიშო,
მას ისე სტანჯავს სიხარბე, თვალზე ცრემლი ვერ შეიშრო.

ერთი დირჰემი თუ შვებას ჰგვრის ლატაკებად შობილებს,
ფერიდუნს¹ მთელი ირანის ფლობაც არ აკმაყოფილებს.

ლალი და თავისუფალი ჯერ მეფე არ შემხვედრია,
თავისუფლების შეცნობა მხოლოდ გლახაკის ხვედრია.

გლახაკს თავისი ცხოვრება უფრო მეტ შვებას მიაგებს,
ვიდრე შაჰს, ვისაც ქონების ძიება აფორიაქებს.

ქობში ხომ სულ მშვიდად სძინავთ გლეხსა და თავის მეუღლეს.
მეფეს კი მისი ფიქრები თვით ძილშიაც კი შეუღრენს.

გინდ იყოს ფადიშაჰი და გინდ ძველმანების მკერავი,
დღისა და ღამის მსვლელობას ვერ შეცვლის მათგან ვერავინ.

თუ უცებ დროის დინება, ვით ნიაღვარი, მოვარდა,
სულთნების შარაც მოსპო და წალეკა გზაც მათხოვართა.

იმ მდიდარს უთხარ, ამაყად რომ მბრძანებლობს და თარეშობს,
უფალს შესწიროს მადლობა, – ქვეყნად ის მისგან არსებობს.

შენც დაიჯერე, რომ ღმერთმა თვით განაწესა ის ნება,
კაცმა სხვა კაცი რომ ჩაგროს, კარგი არასდროს იქნება.

¹ ფერიდუნი – ირანის მითიური მეფე, რომელსაც მრავალი გმირობა მიენერება.

იბაჰი

მსმენია, ერთმა ბრძენმა რომ – ისე იყო თუ რომ ასე –
თავისთვის სახლი აიგო თვისი სიმაღლის ზომაზე.

მავანს კი უთქვამს: „ამ ბრძენმა ჭკუა ვერ მოიხმარაო,
უფრო დიდი რომ აეგო?!“ ბრძენმა თქვა: „ჩემთვის კმარაო“

და დააყოლა: „რად მინდა, ვეება სახლი ავაგო?!
მალე მოვკვდები და ფუჭი შრომით თავი რად ნავაგო?“

სახლს ვინც აშენებს იქ, სადაც ქროლა გრიგალებს სჩვევიათ,
იმ სახლისაგან სულ მალე აგურიც არ შერჩენიათ.

ვინც შეძლო ამ წუთისოფლის არსის და აზრის გაგება,
იცის, რომ არ ღირს ქარავნის გზაზე შენობის აგება.

იბაჰი

იყო სულთანი ძლიერი და როს წაერთვა მას შვება,
მისმა მზემ სანუთროს მთების მიღმა დაინყო ჩაშვება.

ჰოდა, ერთ შეიხს¹ გადასცა მან თვისი საბრძანებელი,
რადგან არ ჰყავდა მას შვილი, მემკვიდრედ მასთან მხლებელი.

შეიხმა როცა შეიტყო დიდი სულთანის ბრძანება,
ლოცვას და ღვთისმსახურებას უმალვე თავი ანება.

მარცხნივ თუ მარჯვნივ ჯარს კრებდა, ბრძოლისთვის იწყო მზადება,
სხვათა დარბევით ისურვა მან თვისი გადიადება.

გადიდგულდა და იმის წინ ყველა კრთოდა და საპყრობდა,
გარშემო ყოველი ქვეყნის მან განიზრახა დაპყრობა.

და შეკრბა იქ ჯამაათი სავაჟო და სარაინდო,
მიუხტნენ ერთად... იმ სულთნის სატახტო არვინ დაინდო.

მტარვალის განადგურება მათ ალყით მოინადინეს
და ჩადენილი სიავე ცხვირიდან სულ ძმრად ადინეს.

გაჭირვებულმა სულთანმა ძველ ნაცნობ დერვიშს მიმართა:
„დამეხმარეო, ცხოვრებამ ამჯერად არ გამიმართლა;

ილოცე ჩემთვის... საშველად ესლა მაქვს... მხსნელიც ის არის -
არ უნდა გვქონდეს იმედი თურმე სულ ხმლის და ისარის“.

¹ შეიხი – ღვთისმსახურთა საპატიო წოდება ისლამში.

დერვიშმა ეს რომ გაიგო, თქვა: „ომმა მას რა შესძინა?
ნახევარ პურს რად არ ჭამდა და მშვიდად რად არ ეძინა?“

თვით მრავლისმნახველ ყარუნსაც¹ სულ არ ესმოდა იქნებ ეს,
რომ განძითა და ქონებით ვერასდროს ჰპოვებ სიკეთეს“.

* * *

სრულყოფილება ყოველი ადამის ძისა ის არის
თუ, დაგროვების კი არა, სურვილი გაცემის არის.

არ შეეცვლება გარენარს საძრახი ზნე და გონება,
ძუნნი ძუნნადვე დარჩება, თუნდ ჰქონდეს დიდი ქონება.

ალალი კაცი არვის ვნებს სინამდვილით თუ ოცნებით,
თუნდ შიმშილობდეს, ცხოვრებას მაინც სდევს პატიოსნებით.

სიკეთის თესვა სჩვევიათ სულით უხვებს და ძლიერებს,
გაცემა ნიშნავს ავსებას და არა – სიცარიელეს.

ადამიანის არსებას უფალი ქმნის და განკარგავს,
ჭკვადმყოფი ადამიანურ სახეს არასდროს დაკარგავს.

სახელს ვერ გმატებს ქონების დაგროვება და შენახვა,
მყრალ დამდგარ წყალს რომ იხილავ, იტყვი – ნეტავ არ მენახა.

წყალივით დენას თუ ცდილობ, ვით ეს განგებამ ინება,
ღვთიური მადლით აგავსებს თავად ცხოვრების დინება.

ის, ვინც სიმდიდრეს აგროვებს დიდი დროით და დროებით,
როცა მას კარგავს, კარგავენ თვით მას მლიქვნელთა ბრბოები.

თუ საკუთარ თავს შეჰმატე ზნეობის მარგალიტები,
დარდს მადლად გიქცევს საწუთრო, სულში სიმწრით რომ იტევდი.

ვისაც ქვასავით სჩვევია უქმად და უშნოდ დაგდება,
ის არც არავის ახსოვს და არც არვის გამოადგება.

მაგრამ თუ ოქროს ფასს იძენს შენი საქმე თუ ფიქრები,
სულ სანთლით საძებარი და სათაყვანები იქნები.

კლდეების ნგრევა სჭირდება სარკისთვის მინის ძიებას,
ჰოდა, იმ სარკის დაჟანგვა არავის ეპატიება.

ქონებას ხანგრძლივ ვერვინ ფლობს, ის სადმე ერთხანს იდება,
ცოდნას და განათლებას კი თან სდევს მარადის დიდება.

¹ ყარუნი – ლეგენდარული მდიდარი კაცი, იხსენიება ბიბლიასა და ყურანში; ეწინააღმდეგებოდა მოსე წინასწარმეტყველს, რის გამოც იგი მთელი თავისი ქონებით მიწამ შთანთქა.

იბაჰი

მსმენია ხანდაზმულთაგან საამო ამბად თხრობილი,
რომ ჩვენს ქალაქში ცხოვრობდა ერთი მოხუცი ცნობილი.

ბევრი ენახა დროება, შაჰთა საქმეთა მხილება...
დაჰგროვებოდა ჩვენს მოხუცს ცხოვრების გამოცდილება.

ძე ჰყავდა უფლის ნყალობად, – გულსავსე, ჭკუნათელი,
არ ელეოდა ქვეყანას მის სიკეთეზე სათქმელი.

ვინც კი ნახავდა, ვერავინ გაექცეოდა მის იერს...
ამგვარი სახე, ტუჩ-კბილი არავის ჰქონდა მინიერს.

ჭორებსაც ყრიდნენ... ჭაბუკის მამა ბრაზით რომ აივსო,
იფიქრა – „თმას გადავპარსავ – საშველი ესლა არისო!“

ჯერ მაკრატელმა ვაჟის თმა რომ ჭრა და ძირში გაკვეთა,
სამართებელმაც თავისი საქმე კარგად რომ აკეთა,

მთლად გადაპარსა ყმანვილკაცს თავი იქ გულქვა დალაქმა...
ახლად შეთხზული ჭორებიც კვლავ აიტაცა ქალაქმა.

სირცხვილითა და სიმწარით ყმანვილმა თავი დახარა,
თმები, გულდაგულ ნაპარსი, მინად დაყრილი ნახა რა.

ერთ ქალს უყვარდა ქალაქში ძლიერ თურმე ის ყმანვილი,
გრძნობის სიმძაფრე მას თვისი თვალებით ჰქონდა განცდილი.

ქალს უთხრეს: „ბევრი გინახავს ტრფობის სევდა და დარდები,
იკმარე და მთლად გრძნობათა ზღვაში ნუ გადავარდები.“

ზურგი აქციე სიყვარულს, ფარვანავ, ზრდილო აზიზად,
მაკრატლით გაქრა დღეს კვალი იმ ვაჟის სილამაზისა“.

კვენესა აღმოხდა სანყალ ქალს: „რას ერჩით ჩემს გულს უმზეოს?! –
განდგომა სიყვარულისგან სჩვევია ავს და უზნეოს.“

მე, გარეგნობით კი არა, მიყვარს ის მისი ბუნებით,
მამამ თუნდ აჭრას მას თმები ბევრჯერ ეშმაკის ცდუნებით.

ჩემი სული და არსება სულ მის სიყვარულს ჰმონებდა...
განა მის თმებზე ეკიდა ჩემი ჭკუა და გონება?!

ადამიანის სიკეთე განა თმაში თუ თმაზეა –
უთმობა დროებითია, მუდმივი სილამაზეა!

ვაზიც შიმვლდება ხანდახან, უფოთლოდ განა ნაზია?!
თუნდაც არ ესხას მტევნები, ვაზი ხომ მუდამ ვაზია!

* * *

კარგ კაცს, როგორ მზეს ღრუბლები ფარავენ, ძვირფას თვალივით,
ავის კაშკაშს კი წყლის დასხმით აქრობენ ნაკვერჩხალივით.

მზე ღრუბლებიდან გამოვა და ვნახავთ, ვინც და რაც არი,
ნაკვერჩხლებისგან კი რჩება მხოლოდ მტვერი და ნაცარი.

სიბნელის ნუ გეშინია, – თითქოს წყაროა ვნებისა,
ზოგჯერ წყვდიადში იმაღვის თვით წყარო უკვდავებისა.

მინისძვრას უძრაობა სდევს, მინყივ ზანზარი კი არა,
ს ა ა დ ი სიბრძნეს ენია, ქვეყნად დიდხანს რომ იარა.

გულს უსაფუძვლო ეჭვებით არ მიაყენო ზიანი –
ღამე ორსულად მიტომ არს, რომ შობოს დილა მზიანი.

სპარსულიდან თარგმნა
ალექსანდრე ელერდაშვილმა

ჰაფეზი (1325 – 1389/1390)

შამს ედ-დინ მოჰამად ჰაფეზ შირაზელი კლასიკური ხანის სპარსული პოეზიის ერთ-ერთი უდიდესი წარმომადგენელია. იგი ქალაქ შირაზში დაიბადა და იქვე გაატარა მთელი ცხოვრება. მას თანამედროვეებმა „ჰაფეზი“ შეარქვეს და ეს ნიშნავს ადამიანს, რომელიც მეხსიერებაში იცავს (ინახავს) ანუ ზეპირად იცის ესა თუ ის მნიშვნელოვანი ინფორმაცია, ამ შემთხვევაში კი მუსლიმანთა წმინდა წიგნი – ყურანი. ჰაფეზის დივანი დღეს ირანელთა უსაყვარლესი წიგნია, იმდენად სათაყვანო, რომ მას სამკითხაო-წინასწარმეტყველური დანიშნულებაც კი გააჩნია.

ჰაფეზის დივანის მოცემული ოცი საწყისი ყაზალიდან ექვსი (№3, №5, №8, №10, №13, №19) ქართველი მკითხველისათვის უკვე ცნობილია, დანარჩენი თოთხმეტი კი პირველად ითარგმნა.

საწყისი ოცი ყაზალი დივანიდან

001

ღვინო დამისხი – მერიქიფევ! – სიცოცხლის შვება...
ჩემს ლალ სიყვარულს დღეს მსახვრალი ეწვია ნება.

თუ ცისკრის ნიავს ჩემთან სატრფოს სურნელი მოაქვს,
აღბათ, ეს არის გულში სისხლად მჩქეფარე ვნება.

სატრფოსთან ყოფნით ველარ ვხარობ... ზანზალაკების
ჟღარუნი მამცნობს, განშორების ჟამი რომ დგება.

„ლოცვის ნოხს ღვინო აპკუროსო გზად მიმავალმა“ –
ბრძანა მოძღვარმა, ვისი სიტყვაც სარწმუნო ხდება.

ბობოქარ ზღვაში ბნელმა ღამემ რაც ჩვენ დაგვმართა,
ამას ნაპირზე მშვიდად მყოფი ვერასდროს ხვდება.

დიდთა პატივთა ძიებამ რომ სირცხვილს შემყარა,
როგორ დავმალო?! ამას ყველა მეჭორე ყვება.

ჰ ა ფ ე ზ, სატრფოსთან ყოფნა თუ გსურს, ეახელ მას და
გადაივინყე წუთისოფლის დარდი და სნება.

002

ჩემი საშველი საით დარჩა და
 მე უსაშველოდ სადა ვარ ნეტავ?!
 რომელი გზიდან საით მოველ და
 მავალი რომელ გზადა ვარ ნეტავ?!
 დავთმე დერვიშის ძონდი სამოსი
 და ლოცვა დღისა და საღამოსი,
 მაგრამ ვერც სარდაფს, ვერ ღვინოს ვხედავ...
 თავად მეც აღარსადა ვარ ნეტავ?!
 განა მოკვდავი მისთვის იშობა,
 სასჯელად ექცეს ღვთისმოშიშობა?!
 ქადაგს ვუსმინო თუ რუბაბის¹ ხმას?!
 სიტყვად შემქმნეს თუ ხმადა ვარ ნეტავ?!
 ის, რაც ანათებს მეგობრის სახეს,
 მტრებმა ვერსად და ვერასდროს ნახეს...
 ვით ჩამქრალ სანთელს, სიბნელე მელის,
 თუ მზის ძიებით ცად ავალ ნეტავ?!
 ჩემი ყოველი ზნე და იერი
 შენ დაიმონე, ვით მიწიერი...
 საით წავიდე?! – ის მაინც ბრძანე,
 აქ თავად ვარ თუ სხვადა ვარ ნეტავ?!
 ღანვთა ტრფობაში გადაკარგულო,
 ფრთხილად! – შენს გზა-კვალს არ უერთგულო...
 საით მიდიხარ?! სად ჩქარობ, გულო?!
 აღსასრულისთვის მზადა ვარ ნეტავ?!
 წავიდა სატრფო და იქცა ხსოვნად,
 ამ წუთისოფლის ლამაზ სახსოვრად,
 რომელ ზღვარს გასცდა ის ლამაზმანი?!
 მე იმ ზღვარს სადმე გადავალ ნეტავ?!
 ძილს და სიმშვიდეს მიიჩნევს არად,
 ვინც ქვეყნად ცხოვრობს ჰ ა ფ ე ზ ი ს დარად....
 სად არის ძილი და სად – სიმშვიდე?! –
 ცოცხალი რომ ვარ, რადა ვარ ნეტავ?!

003

ჩემს გულს ტრფობა თუ ეწვია შირაზელი თურქი ქალის,
 ბუხარა და სამარყანდი იყოს ძღვენი მისი ხალის.

მასვით ღვინო, აქ ვილხინო... სამოთხეში ვერ ვიხილო
 მე მუსალის² ბაღნარი და რუქნაბადთან³ ჩქეფა წყალის.

¹ რუბაბი – აღმოსავლური სიმებიანი საკრავი.

² მუსალა – სიტყვასიტყვით ეს არის „საყოველთაო ლოცვის აღსავლენი ადგილი“ (ბაღები), რომელიც მდებარეობდა ქალაქგარეთ და ასეთი ადგილები იყო ბაღდადშიც და შირაზშიც.

³ რუქნაბადი – სახელი მდინარისა, რომელიც შუაზე კვეთს „მოსალის ბაღებს“.

ლამაზმანთა სიკეკლუცემ გულს წარსტაცა თმენა უცებ,
და ვარ მსგავსი ამ ქალაქის, ნაძარცვის და ნათურქალის.

ჩემი ტრფობის სივარდლახემ რით შეამკოს სატრფოს სახე?!
რა ფერი და რა ხაზია ღირსი მისი წამწამ-თვალის?!

იოსების¹ ეშხის გარდა, ვერ ჩამოხსნას ვერვინ ფარდა
ზოლეიხას² ვნებისა და უბინობის ცოდვა-ბრალის.

რაგინდ რისხვით გამაოცო, მინდა, რომ ეს რისხვაც ვლოცო...
მწარე სიტყვაც ტკბილად მესმის, თუ მას ამბობს ბაგე ლალის.

სათქმელს გეტყვი, სულო ჩემო! – შენც გაუგე რჩევას გემო:
ის ყრმა ხარობს, ვისაც სჯერა მოხუცების სიბრძნის ძალის.

ღვინის ბანგით, ჩანგის ჰანგით ფლანგე ეს დრო გასაფლანგი,
ჭკუით ვერვინ ჰპოვოს აზრი ამ ცხოვრების გზის და კვალის.

ყაზალს ამბობ ტკბილი ენით... ზეცა გამკობს ვარსკვლავთცვენით...
ჰ ა ფ ე ზ, კვლავაც თქვი ამბავი ნუთისოფლის სამართალის.

004

დილის ნიავო, გთხოვ – შენ უამბო
მას, უტურფესი რომ აქვს იერი,
რომ მოვიარე უდაბნოს გზათა
დასაბამი და დასალიერი,
რომ ვერსად ვპოვე... რომ ბაგე ტკბილი,
უკვდავებისთვის რომ არის ქმნილი,
ალარ მიხმობს და არ ვახსენდები –
ვინ ვარ, ვისი ვარ და ვისმიერი.
ვარდო, სიტურფით ამაყო, მგონი,
იქნებ წაგერთვა შენ მისგან გონი,
რომ არ იკითხავ ბულბულის ამბავს –
ის ბედკრულია თუ ბედნიერი?
უგონოდ მზირალს ისე, ვით მახე,
ატყვევებს, თუა ლამაზი სახე,
მაგრამ ეს მახე ვერაფერს ავნებს,
ვინც ჭკვიანია და გონიერი.
ასე ტანადი, ასე თვალადი,
მე ვის ტრფობასაც გულში ვმალავდი,
რად არის ასე უკარება და
ხან ციერი და ხან მინიერი?!
როს გულისსწორთან ღვინოს სვამ ღვინით,
მეც გამიხსენე, რომ ვცოცხლობ შენით,

¹ იოსები – ბიბლიური იაკობის ვაჟი, რომელიც ძმებმა განირეს და სასიკვდილოდ გაიმეტეს.

² ზოლეიხა (ზილიხა, ზელიხა) – ირანული რომანტიკული ეპოსის გმირი; ის იოსებზე იყო უიმედოდ გამიჯნურებული.

რომ ქარებს შევთხოვ – კვალდაკვალ მდიონ
და გამინელონ გრძნობა ძლიერი.
ჩემი ერთგული, ვიცი, არ ხარ და
სხვა ნაკლს ვერ ვხედავ მე, ამის გარდა,
რომ ერთგულება არა სჩვევია
მას, ვინც ტურფაა და მშვენიერი.
ჰ ა ფ ე ზ ს რ ა ც ლ ე ქ ს ა დ დაუკვნესია,
ზუჰრას¹ ამღერებს, ხოლო მესია²
როკავს ცაში და ამ ნუთისოფელს
ეფრქვევა მაღლი უფლისმიერი.

005

კეთილო ხალხო, ღმერთია მოწმე,
გული ხელიდან მეცლება ლამის,
ჩემს გულისტკივილს დიდხანს ვმაღავდი,
ახლა აშკარად მომინდა თქმა მის.
ჩვენს გემს ჩაძირვას უქადის ყველა,
თუმცა ზურგის ქარს შევთხოვეთ შველა,
რომ გაგვაქანოს, სადაც კვლავ მოჩანს
ოცნება ჩვენი დღისა და ლამის.
ეს ათი დღეა³, გაგვეხსნა ბედი,
მონყალედ გვიმზერს ჩვენ შემოქმედი,
მაშ, მოვიძიოთ, ჩვენც გზა და კვალი
სიკეთის აზრის და დასაბამის.
გუშინ რომ ვპოვეთ ღვინო და ბანგი,
იქვე გაისმა ბულბულის ჰანგი:
„მნდო, სიცოცხლე გვაგრძნობინეო, –
გვაღირსე ღვინით ავსება ჯამის“. –
მონყალების და მაღლის მეუფევე,
ჩემს ფიქრს და ხსოვნას რომ დაეუფლე,
შენს ერთგულ დერვიშს რად არ იკითხავ?!
არ გესმის სევდა მისი ნათქვამის?!
მას, რაც ორივე ქვეყნის წესია,
შენც რომ მისდიო, უკეთესია:
მოყვასს სიკეთით და მტერს პატივით
დახვდი... ზნე გქონდეს ამ ორი რამის.
ვისაც სახელი აქვს კარგი კაცის,
ჩვენ მათთან მისვლას არავინ გვაცლის,
მაშ, ბედისწერას, თუ გსურს, გაექცე,
იგრძენ დადგომა გაქცევის წამის.
„მნარე ღვინოო – ამბობს მავანი –

¹ ზუჰრა – პლანეტა ვენერა (მისი სამყოფელი მესამე ცაა); მუსლიმანური სამყაროს ტრადიციით, „ციურ მუსიკოსად“ არის მიჩნეული.

² მესია (მასიჰა) – ძვ.ებრაული „მაშიაჰ“ (მხსნელი, გადამრჩენი), იესოს მოსახსენიებელი მეტაფორა მუსლიმანურ სამყაროში.

³ ათი დღე – მთვარის მუსლიმანური კალენდრის მე-12 თვის „ზიჰაჯეს/ზელჰაჯეს“ პირველი ათი დღე, როცა მუსლიმანთა ღვთისმსახურება მეტი მაღლითაა მოსილი და ალაჰისგანაც მეტ წყალობას იმსახურებენ.

არის სიავის ავან-ჩავანი...“
ჩვენ კი კოცნაზე ტკბილად ვიგრძენით
ხმა მისი ჯამში ჩქეფის და ჩქამის.
უნუგეშოდ და უსასოდ ნანწალს
ვივინყებთ, ღვინით დავთვრებით რანამს,
გლახაკს ყარუნი¹ ჰგონია თავი,
თუ იხმო ღვინის ჩამოსხმის ხმამ ის.
შენ რომ ამაცობ შენი ღირსებით,
შენს მიჯნურს ტანჯავ გასაძლისებით,
ქვას სანთელივით გრეხს იგი, მაგრამ
სანთელს ამსგავსა ტრფიალით წვამ ის.
ისკანდერს სარკე² რომ ჰქონდა, მისი
მსგავსია ჩვენი ღვინის სასმისი,
მის ფსკერზე მეფე დარიოსს³ ვხედავთ,
როს გვაქვს სილაღე სიბრუვის ჟამის.
ტკბილი სპარსულით თავს მისცეს ნება
ენის ამოდგმის ლამაზმანებმა,
მწდუო, უთხარი რინდებს⁴ ეს კარგი
ამბავი.... იყავ მთხრობელი ამის.
ჰ ა ფ ე ზ ი ცოდვას თავად არ შეიქმს,
ეს ჩვენს ღირსეულს აცნობეთ შეიხს,
ღვინით გაჟღენთილ ძონძების სურნელს
სდია და ცოდვას მიჰგვარა გზამ ის.

006

ჩემმა ვედრებამ სულთნისკენ თუ ჰპოვა გზა-კვალი,
შევთხოვ, გლახაკებს მოწყალედ რომ შეავლოს თვალი.
ავსულ რაყიფებს განვშორდი, რომ საშველის ძებნით
უფლის სინათლემ გააბრწყინოს ჩემი სავალი.
შენ, ლამაზმანო, თუ გსურს ჩემი სისხლის ცრემლები,
წარბთა ქამანდით მე ცდუნება მტყორცნე მრავალი.
ყველას რომ გულზე ცეცხლს უკიდებ, რას გარგებს შენ ეს?!
ან ის განადვლებს, მე აღმიგზნო გულში რამ ალი?!
განთიადამდე იმ იმედით ვფხიზლობ, რომ იქნებ
სატრფოს სურნელით მომეფეროს სიო ფრთამალი.
ჩემს სულს და სხეულს გწირავ, სატრფოვ, რომ ერთხელ ვნახო
ეგ სახე, ჩვენთვის საუკუნოდ გადასამალი.
ჰ ა ფ ე ზ, განთიადს სევდიანი რომ ელი მუდამ,
ილოცე... იქნებ ლოცვა არის სევდის წამალი!

¹ ყარუნი – ლეგენდარული მდიდარი კაცი, იხსენიება ბიბლიასა და ყურანში; ეწინააღმდეგებოდა მოსე წინასწარმეტყველს, რის გამოც იგი მთელი თავისი ქონებით მიწამ შთანთქა.

² ისკანდერის სარკე – ზღაპრული სარკე, რომელიც ალექსანდრე მაკედონელს ჩინეთში ლაშქრობისას მიართვეს.

³ დარიოსი – აქემენიდთა დინასტიის ერთ-ერთი ყველაზე სახელოვანი მეფე.

⁴ რინდი – უდარდელი, მოქეიფე ადამიანი, როგორც წესი, სუფიების ორდენის წევრი.

007

სუფი! ჯამი მომანოდე,
 ლაპლაპით რომ მოჰგავს სარკეს
 და შიგ ღვინო ასხია თუ
 ლალი, ამას ვერვინ არკვევს.
 იდუმალს რას ფარავს ფარდა,
 ამას, მთვრალი რინდის გარდა,
 ვერვინ გეტყვის... ვინმე ბერი
 იდუმალზე ფიქრობს ნაკლებს.
 ფასკუნჯს მახე ვინც დაუგო,
 მან საქმე ქმნა სააუგო,
 იმ მახეში მხოლოდ ქარი
 გაივლის და გაივაკებს.
 ლხენა ერთი-ორი ჯამით
 იკმარე და მორჩი ამით...
 არ ემსგავსო სიხარბით და
 ხანგრძლივ ყოფნით სოფლის ამკლებს.
 გულო, დაგრჩა ერთი დარდი,
 ვერ მონყვიტე ჯერ ის ვარდი,
 რასაც შენი ღირსება და
 საგანძური გუნდრუკს აკმევს.
 იქ იყავ და იქ გალალდი,
 თუა სადმე ლხინი ნალდი,
 სადაც წყალიც ნისიაა,
 იქ სამოთხე სულშიც ჩაკლეს.
 ო, ბატონო, ჩვენ შენს კართან
 ვდგავართ, ვით თავშესაფართან,
 სიბრალულით გადმოგვხედე!...
 ვუმზერთ ჩვენ შენს კარს და სარკმელს.
 ჰ ა ფ ე ზ, შენს თავს ღვინის მონად
 რომ თვლი, ყველას გასაგონად
 უთხრას სიომ ჩვენს მეუფეს
 და სიმთვრალის გზათა გამკვლევს.

008

მერიქიფევე! მომანოდე ღვინო – სავსე ჯამით,
 მიწამც ქმნილა ეს ცხოვრება თავის დრო-და-ჟამით.

ხელში სასმისს დავიჭერ და ლურჯ სამოსელს ტანზე
 შემოვიხევე, რომ არ ვგავდე მე განდეგილს რამით.

რადგან ბრძენს და ჭკვიანს ყველა იხსენიებს ავად,
 სახელსა და განდიდებას ჩვენც არ ვნატრობთ წამით.

ღვინო გვასვით, სიამაყე გავატანოთ ქარებს,
 მიწამც ქმნილა ყველა დარდი სიმწრითა და შხამით.

ჩემს მკვნესარე მკერდს კვამლი სდის და ეხვევა ყველა
მასში გრძნობით ჩვეულით ან უჩვევით და ხამით.

ჩემი გულის ფარულ სევდას ვერ გავანდობ ვერვის....
ვერც მდაბიოს და ვერც რჩეულს ვერ ვენდობი ამით.

სიმშვიდეში მოვიძიე შთაგონება ჩემი
და სიმშვიდე ვინც წარმტაცა, შეიძინა რა მით?!

ველარც საროს ვხედავთ სადმე... მონარნარე სხეულს
არსად აჩენს მოკრძალებით და არც სითამამით...

ჰ ა ფ ე ზ! გნამდეს, აგისდება ბოლოს ყველა ნატვრა,
დღეს კი თმენა გმართებს დარდის... დღისითა და ღამით.

009

სიჭაბუკის ხანა კვლავაც
ბალნარებში დანავარდობს...
კვლავ უგალობს ვარდს ბულბული –
განა ვარდი აღარ ვარდობს?!
ჰე, ნიაგო, ვხარობთ ერთხანს,
ვუძღვნით სალამს ვარდს თუ რეჰანს,
ყრმა თუ ბერი ამ ნალკოტში
სანუთროზე აღარ დარდობს.
ჩემთა თვალთა წამწამები,
უძილობით ნანამები,
ცოცხად ექცეს ღვინის სარდაფს,
იქ ფიალას მწდე თუ მანდობს.
ამბრის წარბთა ჩოგნით მთვარეს
მზერას სტყორცნი უნარნარესს,
ჩემი შმაგი ცხოვრება კი
კვლავ უშენოდ ლანდად ლანდობს.
გრძნობით სნეულს ხალხი ბრიყვი
თუ დასცინებს, ასე ვიტყვი:
უგრძნობ ხალხს ხომ რწმენაც არ აქვს,
ვერვის ნახავ მათში სანდოს.
ნოეს მსგავს კაცს ვენდოთ უნდა, –
კიდობანში მცირე თუნდა
თუა მიწა, ვით იმედი,
მაშინ წარღვნაც წვეთად ფასობს.
გასცდი ამ ხარბ წუთისოფელს,
შავ-ტატნობ-ქვეშ სტუმართ მპყრობელს...
პურსაც ნუ სთხოვ მას, ვინც ბოლოს
სიკვდილის კლანჭს გულზე გვასობს.
საძინებლად მუჭა მინის,
ვისაც ელის, რად არ იცის,

რომ მის ცამდე აწვდილ კოშკებს
წარმავლობა არსად არ სცნობს?!
ქანაანის¹ მთვარე რომ ხარ,
მისრეთს ტახტის მფლობლად მოხვალ...
გაცდი დილეგს და იქ იყავ,
სადაც ლალთა დასი დასობს.
ასეთი აქვს ზოგს ბუნება –
ვითომ რწმენით სხვის ცდუნება...
შენ კი, ჰ ა ფ ე ზ, ღვინო სვი და
ის არსი სცან, რაც სულ არსობს.

010

მეჩეთიდან რომ მეიხანისკენ²
წავიდა გუშინ მოძღვარი ჩვენი,
ჩვენ ან სრულყოფის რა გზას დავადგეთ,
სად არის სივრცე და ზღვარი ჩვენი?!
ჩვენ, მურიდები³, ყიბლას ვეძებთ და
ნეტავ მის პოვნას ვინ სად შევძლებთ და
თრობის სახლისკენ მიდის და მივდევთ,
სადაც წაგვიყვანს მოძღვარი ჩვენი.
იქნებ გზა მისთვის ჩანს და ახლდება,
მოგვთა მახლობლად ვინც დასახლდება...
იქნებ ეს არის ბედისწერისგან
განჩინებული სახლ-კარი ჩვენი?
გულის სიამეს რომ სცნობდეს გონი,
ზილფთა ტყვეობას ისურვებს, მგონი,
ჩვენსავით ბორკილს დაიდებს ბრძენიც,
უგნურად ღამის მთევარი ჩვენი.
თუ რამ სიკეთე და მადლი ვნახეთ,
შენს მშვენიებაში ვისახეთ სახედ,
მას შემდეგ გვავესებს ყველა დღე მადლით,
ყველა ღამაში დღე არის ჩვენი.
შენს უკარება გულს და გონებას
ნუთუ არსაით გაეგონება
ჩვენი კვნესა და განთიადამდე
გულისთქმა დაუდეგარი ჩვენი?!
ზეცის შეუცნობ ბრუნვას რომ ისარს
ვტყორცნით ჩვენ ოხვრით, მით ვხვდებით სისხამს,
ჰ ა ფ ე ზ, დადუმდი, რომ შენც არ მოგწვდეს
ისარი, ბედის მღვევარი ჩვენი.

¹ ქანაანი – ბიბლიური მხარე, ძველი პალესტინის, სირიისა და ფინიკიის ალმნიშვნელი ზოგადი სახელწოდება.

² მეიხანა – მეი (ღვინო) + ხანა (სახლი).

³ მურიდი (მიურიდი) – მონაფე, სასულიერო ხელმძღვანელის (მურშიდის) მიმდევარი.

011

მნდო, ღვინის ელვარებით გააბრწყინე ჯამი ჩვენთვის
 და მუტრიბმაც თქვას, რომ დადგა ნეტარების ჟამი ჩვენთვის.
 ვერ გაიგებ, სატრფოს სახე ფიალაში თუ არ ნახე,
 რომელ მარადისობას ჰგავს ღვინის დასხმის ჩქამი ჩვენთვის.
 „არ მოკვდება გული მაინც, სიყვარულით ცოცხლობს რაიც“ –
 ამ სიტყვებით დაიწერა ქვეყნის დასაბამი ჩვენთვის.
 ბევრს იხილავთ კენარს ტანით, მაგრამ მაინც სინარნარით
 არვინ არის სატრფოს მსგავსი, სარო და ლერწამი ჩვენთვის.
 შენ მოყვასი, სიოვ, თუ ხარ, ბაღნარებში სატრფოს უთხარ,
 რომ უმისოდ არ დაძრულა სიტყვა და სალამი ჩვენთვის.
 დავინწყების ქსელს რომ თავად აბამ ჩვენთვის, მას იქმ ავად?!
 გნამდეს, მოვა შენთან სხვა დროც, ხსოვნით გასაბამი ჩვენთვის.
 სიმთვრალით და მიწყვი თრობით, იქნებ სატრფოს არ ვეთმოებით
 და მიტომაც მოიმარჯვა თრობა, ვით ლაგამი, ჩვენთვის.
 განკითხვის დღეს თვისი არსით ყველა ფასობს ერთი ფასით,
 იქ ალალი პურია თუ წყალი რამ არამი ჩვენთვის.
 ჰ ა ფ ე ზ, ცრემლთა ბადეს ეგებ ხაფანგივით შეაგებებ
 ფრინველს, რომლის მოლოდინმა წლად აქცია წამი ჩვენთვის.

012

მთვარე სინათლით ივსება მაშინ,
 როცა ანათებს შენი მშვენება...
 ყველა ლამაზმანს სახის მობანა
 შენი ნიკაპის ჭიდან ენება.
 შენს სანახავად სული ჩემს ბაგეს
 მოადგა, მაგრამ გზას ველარ აგნებს...
 ბრძანე – დარჩეს აქ თუ უწერია
 გადაკარგვა და გადაშენება?!
 მას, ვინც არ ეტრფის თვალთა ნარგიზებს,
 ბედი სიკეთეს არსად აღირსებს...
 შენთა ნარგიზთა ტრფობა სჯობს, ვიდრე
 ღვთისნიერობის ყალბი ჩვენება.
 მიწყვი მძინარე ჩვენს ბედს და ილბალს
 ვერსად ვაშორებთ მთვლემარე ნილაბს,
 მაგრამ ოდესმე გამოგვაფხიზლებს
 მარადიული შენი მშვენება.
 ნიავს სურნელთა შენთა კონები
 მიანდე, რათა თავმომწონები
 გვეახლოს კვლავ და შენთა ბაღნართა
 შევძლოთ შეგრძნება და გახსენება.
 ილხინეთ დიდხანს, ნადილს ენიეთ,
 მნდენო, და მადლით ჩვენც შეგვენიეთ,
 ჩვენს ჯამებში კი არ არის ღვინო
 და არ გვაქვს შვება და მოსვენება.
 მოყვასნო, ვფიცავ ჩვენს ლამაზ სულს,

გული, ლამის არს, ყოფნას ასრულებს...
 მაშ, ღვთის გულისთვის, აცნობეთ სატრფოს –
 მზე ჩვენთვის მალე ჩაესვენება.
 შენ, მოფარფატე ქარში ზილფებით,
 ჩვენ, უსაშველოდ მძიმე ფიქრებით,
 როგორ ვიქნებით ერთად?! – ო, ღმერთო!
 ან ვის ანაღვლებს ჩვენი ხსენება?!
 ფრთხილად, თუ ჩვენკენ გიჭირავს თვალი,
 გზად შენ დაგხვდება სისხლი და ძვალი
 მრავალთა მსხვერპლთა, შენს მოლოდინში
 ვისაც ღამეთა სურდა თენება.
 ჰ ა ფ ე ზ ი ს ლოცვას გაიგებ მაშინ,
 თუ ყურს მიუგდებ და იტყვი – ამინ!..
 შენს ლალის ბაგეს ჩვენც ვნახავთ ერთხელ,
 განა ზმანებად მოგვეჩვენება.

013

თენდება!.. ზეცას ეფინება ღრუბლების ფარდა,
 ფიალის გარდა, ნურას ნატრობთ, ფიალის გარდა!

ტიტებს ცვარ-ნამი ავსებს დილით... შენც ჯამი ღვინით,
 აგვივსე, მნდო, სანამ ჯერაც ჩვენ გვერდით ხარ და

სანამ ყოველ წამს მოაქვს თრობის სურვილი... სანამ
 სამოთხის სურნელს ბალნარებში ვგრძნობთ ქარდაქარ და

სანამ წალკოტში ზურმუხტოვან ტახტზე ზის ვარდი,
 სანამ ლალისფერ ღვინოს ვეძებთ ჩვენც კარდაკარ და

ვედრებით ვუმზერთ მეიხანის დაგმანულ ჭიშკარს
 და არ გაიღო ჩვენთვის არსად, არა და არ და...

სად გაგონილა, რომ ასეთ დროს ჩარაზონ კარი?!
 ნუთუ ვინმესთვის დრო შეყოვნდა ანდა აჩქარდა?!

ჰ ა ფ ე ზ, დროის სვლას ვერაფერი გადაგავინყებს,
 ფერიის მსგავსი მერიქიფის და ღვინის გარდა.

014

ვუთხარ – „სულთანი ხარ ლამაზმანთა
და შენგან ველი შვებას, ყარიბი!...“
 მითხრა – „დაკარგავს გზას და სიმშვიდეს,
თუ მისდევს გულის ვნებას ყარიბი“.
 ვთხოვე – „იქნებ შენც ჩვენთან იარო!“
 მითხრა – „თხოვნა ვით გავიზიარო?! –
 მე, სასახლეში ნებივრად გაზრდილს,
რად მთხოვს ტყე-ღრეში ხლებას ყარიბი?!“
 ვინც მიეჩვია მეფურ ფარდაგებს,
მას სხვისი ბედი აღარ აღარდებს,
 არ ნაღვლობს – რატომ არის ჩვეული
ლოდებზე თავის დებას ყარიბი.
 შენთა დალალთა ტყვეა მრავალი,
შენკენ ტრფიალის გზებით მავალი...
 ჩემსავით ყარიბ ხალს შენს სახეზე
მოვალ და ვუძღვნი ქებას, ყარიბი.
 ვით არღავანის ფოთოლთა შორის
ჩანს უცხოობა სხვა ფოთლის ქროლის,
 ღვინის კამკამშიც ასე ანაზდად
შენ, სახემთვარეს, გხედავს ყარიბი.
 ნეტავ სხვაობა ხაზთა და ფერთა
ერთ სილამაზედ რამ შეაერთა?!
 შენს მშვენიებაში ვხედავ ჩემსავით
უცხო რამ არსს და ცნებას, ყარიბი.
 ვუთხარ – „ყარიბთა ნყვდიადი ღამის
მფარველი რომ ხარ, შიში მაქვს ამის,
 რომ ვერ გაიგებ – რად ელის კვნესით
ცისკრით მოვლენილ გზნებას ყარიბი“.
 მითხრა – „ვინც მოდის ჩემთან ყოველი,
მისგან სიმშვიდეს არსად მოველი...“
 ჰ ა ფ ე ზ, არც შენ ხარ შორს იმ ყოფისგან.
რომ ვერსად ჰპოვებ შვებას ყარიბი.

015

ღვთაებრივო ლამაზმანო, ვინ იხილა შენი სახე?
შენ, ფრინველო სამოთხისა, საბუდარი ვისთან ნახე?!

მთლად დაკარგა ძილი თვალმა, რა ვქნა ასე ძილგამკრთალმა?!
შენ ძილი და მოსვენება ვის უბეში გამონახე?

არც კი მკითხავ მე, საბრალოს, შიშს რას ვებრძვი სავალალოს, –
რისხვით მიხმე, თუ შენდობის საამებლად დამიძახე?

ჩემს გულს შენთა თვალთა ვნება, როგორც თრობა, ეპარება,
შენ დაათრობ თავად ღვინოს, თუ ეს მიზნად დაისახე.

შენ რომ მტყორცნე, იმ ისარის კვალიდა მაქვს ნაისრალის,
ტრფობის ისრის კვლავაც ტყორცნა ნეტავ რად არ განიზრახე?!

ეს ძახილი და ეს კვნესა ჩემგან შენს ყურს არსად ესმა,
ისე შორს ხარ, გზა-და-კვალი შენკენ ვერსად გადმოვლახე.

შენც იფრთხილე! სადღაც გზა-კვალს რომ მიჰყვები, ძნელს და მზაკვარს,
უდაბნოთა ავსულებმა არ დაგიგონ სადმე მახე.

არას გარგებს დროსთან დავა, სიჭაბუკე მალე წავა,
შორს არ არის, გულო, შენი სიბერე და სივარდახე.

გულო, დროით დადაგულო, სჯობს, სიკეთეს უერთგულო,
ღმერთმა არ ქნას, სევდა იყოს შენი თანამეინახე!

ჩემში მონას შენ ვერ ნახავ, არც გაქცევას განვიზრახავ...
თანაგრძნობას გთხოვს ჰ ა ფ ე ზ ი! – ის აკმარე, რაც დაძრახე.

016

შენ რომ ნარბები გაქვს მოშვილდული,
სულ რომ სწადიათ ტყორცნა ისარის,
ჩემი სიცოცხლის ვაი-ვარდახის
მაუნყებელი სწორედ ის არის.
ზესკნელ-ქვესკნელიც არ იყო, სანამ
ტრფიალი არ შვა ღვთიურმა ხანამ,
ვაი, რომ ჩვენთვის ტრფობას გაუხდა
ზნე ნაგვემის და ნათილისმარის.
ნარგიზის ხიბლმა მხოლოდ ეს იცის –
ზოგჯერ სიმთვრალით მზერას შეიცვლის,
შენს ათასობით მაცდურ მზერას კი
ვერვინ გაუგო – რაისთვის არის.
მებრუდ და მეტრფედ რომ იარები,
შენს კაემანთან ნაზიარები
ნალკოტი ცეცხლის ფერებით ელავს,
ვით არღავანის, ნაივნისარის.
წუხელ ბალნარში ვიარე მთვრალმა,
დამწვა ტრფობის და ტრფიალის ალმა...
ვარდს რომ ვუმზერდი, შენ დაგინახე
და მივხვდი – თრობა ამისთვის არის.
ვიხილე ია, დანწული ზილფით
და კვლავ შენ მოგწვდი ხსოვნით და ფიქრით...
ნიავმა მითხრა – „ეს შენი ხსოვნაც
სატრფოს ზილფის და ნანწავის არის“.
„ჩემს სატრფოს ჰგავხართ?“ – ვკითხე ვედრებით
ვარდებს და მითხრეს – „ვერ შევედრებით“.
და კვლავ ნიავმა გამკიცხა: „სატრფო

მსგავსი ამქვეყნად არაფრის არის“.
 ღვთისნიერობის ნიშნით და აზრით
 ღვინოს და მუტრიბს ვუმზერდი ბრაზით,
 დღეს ვხვდები – გული ორივეს ვანდე:
 ხან იმისია... ხან ამის არის...
 ის მიჯობს, არვის არ ვემსახურო
 და მწირის სამოსს ღვინო ვასხურო,
 ადამის ძე ხომ ქვეყნად შემცვლელი
 არაფრისა და არავის არის.
 ღვინის სარდაფში დათრობის ნება
 მიეცა ჰ ა ფ ე ს და, როცა თვრება,
 მაშინლა ხვდება, რომ მისი შვება
 წყალობა ღვინის სარდაფის არის.
 ზნედაცემული მე ეს ქვეყანა
 რადგან ამ სახით შემომეყარა,
 დავლევ და მეფედ ვიქცევი მონა...
 მაშ, ჩამომისხით – რაც არის, არის!

017

სიყვარულით იწვის გული!...
 ნახეთ, მკერდში რა ალია!
 ჩემს სიცოცხლეს მთლად გადანვაფს...
 განა სხვა რამ ავალია?!
 ვით სანთელი, სულიც დნება!...
 განშორებამ ჩაკლა ვნება...
 სამსალაა მონატრება,
 განა სულის წამალია?!
 გული ებრძვის ცეცხლის ენას,
 თუმცა არ წყვეტს მისკენ ფრენას,
 სატრფოს ძეხნით ის ფარვანის
 მსგავსია და ბადალია.
 ბოგანო თუ ვინმე მსხემი
 თანამგრძნობი არის ჩემი,
 მაშ, ნუ გიკვირთ, მოყვრის გულში
 ჩემთვის სულ რომ ვალაღია.
 ღვთისმოსავის სამოსელი
 მე ღვინით მაქვს მუდამ სველი,
 ჭკუას ვკარგავ – საშველს ველი
 და სატრფოსთვის ალაღია!
 ყველა აღთქმა, ლოცვით თქმული,
 შემომემსხვრა, როგორც გული,
 გზა-კვალი მაქვს დაკარგული...
 აღარც სადმე სავალია.
 თვალი მაქვს თუ თვალთა გუგა
 ცრემლთა ცეცხლმა გადაბუგა...
 დაბრუნდი, რომ გვეთქვას – კარგი
 ქვეყნად ცუდზე მრავალია!

ჰ ა ფ ე ზ, ზღაპარის თხრობას ეხსენ,
 ღვინით თრობის კარი შეხსენ,
 ჩქარა, თორემ ეს სიცოცხლე,
 ვაი, რარიგ ფრთამალია!

018

მერიქიფევე, შენც გალადდი! – სიხარულის ჟამი დგება!
 რომ დაგვიპირდი – მოგალხენტო, ნეტავ, ხომ არ გავინყდება?!
 ტრფიალი რომ არ გახსოვდა, სული სულ რომ მარხვას გთხოვდა,
 ვიცი... მაგრამ როგორ მოგცა ნეტავ გულმა ამის ნება?!
 ჩვენგან უთხარ ვაზის ასულს, რომ უმისოდ ყოფნა არ გვსურს,
 რომ მას ქვევრის ტყვეობიდან იხსნის მალე თრობის გზნება.
 მომლხენი და მომეჯლისე, შენ ფიალას განვდის ისე,
 რომ ჩვენს ყველა ავის მსურველს ჩვენი ღებნა ეკლად ხვდება.
 შემოდგომა სულს ვერ ხუთავს და მადლობას უძღვნიტ უფალს,
 რომ ბალნარში ვარდთან კვლავაც როკავს სარო ნება-ნება.
 სჯობს, გაგვშორდეს ავი თვალი, სხვაგან ძებნოს გზა და კვალი, –
 ჩვენს ბედს ვარსკვლავეთი ნყვეტს და სიყვარულიც მისგან ჩნდება!
 ჰ ა ფ ე ზ, ბრძანებს დღეს განგება – გული ტრფობით გებანგება,
 მაშ, ნუ ეტყვი უარს მას და მოხდეს ისე, როგორც ხდება.

019

დილის ნიაჱო, ჩემი სატრფო, მითხარ, სად არის?
 მთვარე მინაზე დაგოგმანობს თუ კვლავ ცად არის?

წყვდიად ღამეში უდაბნო გვაქვს გასავლელი და
 ვინც ჩვენ მოგველის, ცეცხლად ჩანს თუ ისევ მთად არის?

ამქვეყნად შობილს დამღასავით აზის სიმთვრალე...
 ფხიზელი, ალბათ, სადღაც თითზე სათვლელად არის.

იგია ბრძენი, ვისაც ესმის დუმილის ენა,
 მაგრამ ვაი, რომ ეს ადვილი სათქმელად არის.

ჩემი ყოველი თმის ღერიც კი შენ მოგძახის და
 სხვები ხარობენ... შევლა არ ჩანს ჩემი საღარის.

ნეტავ შენს ზილფებს ჩემი გული რად შეეხიზნა,
 იქ უიმედოდ ჩაკარგული, მითხარ, რად არის?!

გონი წამერთვა შენთა ზილფთა კვალდაკვალ დევნიტ,
 გულსაც ველარ ვგრძნობ, საგულეში აღარსად არის.

სატრფო არსად ჩანს! მოსალხენად, ო, რა ამოდ
 ჩანგიც მზად არის, მუტრიბიც და ღვინოც მზად არის.

ჰ ა ფ ე ზ, ნუ წუხხარ ქართა გამო ბედის ბაღნარში,
ვარდი უეკლოდ მოსაკრეფი, აბა, სად არის?!

020

მარხვა დასრულდა... გულმა ლხენით დაიწყო ძგერა,
დროა, დოქიდან ვნახოთ ღვინის ჩქეფა და ჩქერა!

ფარისეველთა თვალთმაქცობის დრო გავიდა და
რინდმა რინდისკენ მოსალხენად დაიწყო ცქერა.

ახლა ღვინის სმა საძრახისი ნეტავ რად არის?! –
სიმთვრალეში რომ ცოდვა არის, დღეს არვის სჯერა.

ათას თვალთმაქცს რომ ერთი ნაღდი ლოთი სჯობია,
ვერ დავაჯერე ეს ქვეყანა, ვერა და ვერა.

ჩვენ რომ ალალი და მართალი რინდები გვქვია,
დაგვემონმება თვით განგება და ბედისწერა.

ღვთის განჩინებას მივდევთ ყველგან და ცუდს არსად ვიქმთ,
აკრძალულისკენ არასოდეს გაგვირბის მზერა.

ვაზის სისხლია ღვინო, განა სისხლი კაცისა,
ვაზის სისხლის სმით დავაშავე ნეტავი მე რა?!

ნეტავ ცოდვილი რატომ მქვია?! რა არის ცოდვა?! –
მთლად უცოდველი ვერვინ ნახა ამქვეყნად ჯერა.

სპარსულიდან თარგმნა
ალექსანდრე ელერდაშვილმა

აბუ-ლ ყასემ აბდოლაჰ ქაშანი (XIII-XIV სს.)

ირანის ილხანთა კარის ისტორიკოსისა და მეცნიერის აბუ-ლ ყასემ აბდოლაჰ ქაშანის ტრაქტატი „ძვირფას ქვათა და სურნელ ნივთიერებათა შესახებ“ (‘Arāyes al-Javāher va Nafāyes al-Atāyeb) შუასაუკუნეების არაბულ-სპარსული საბუნებისმეტყველო მეცნიერების და, ამასთან, კლასიკური სპარსული პროზის მნიშვნელოვანი ძეგლია. ტრაქტატი დაწერილია 1300 წელს. აქ წარმოდგენილი „შესავალი“ წინ უძღვის თხზულების პირველ ნაწილს, რომელიც წიაღისეულ ძვირფას ქვებს, მათ საბადოებს, თვისებებსა და ფასებს შეეხება.

ძვირფას ქვათა და სურნელ ნივთიერებათა შესახებ

შესავალი

ქვემო სამყაროს რაოდენობრიობისა და შედგენილობის შესახებ, რომელიც საბადოთა და სხვათაგან [შედგება] და რომელნიც შერეულნი არიან, ბუნებრივ ნაერთს, ელემენტებს და მათის [წარმოქმნის] მიზეზებს და მადნეულს წარმოადგენენ მისი სრული სახითა და თვისებებით

უნმინდესმა და უმაღლესმა გარდაუვლად-არსებულმა მარადიული სრულყოფილი ყოვლისშემძლეობით, მას შემდეგ, რაც შექმნა (განახორციელა) სამყარო სულთა და ანგელოზ(ნ)ი და ცანი და მათი მოძრაობა, მთვარის ცის სივრცეებში, რომელიც ქვემო სამყაროა, ოთხი ელემენტი (სანყისი – ‘ონსორ, მრ. ‘ანსერ); შექმნა, რომელნიც მარტივ და შედგენილ [ნივთიერებათა] საფუძველია და მათი სფერო წარმავალი სამყაროა; ეს არის მიწა და წყალი და ჰაერი და ცეცხლი, და თითოეულ მათგანს (რაიმე) განსაკუთრებული ბუნება მისცა, იმგვარად, რომ ვიდრე საკუთარ საზღვრებში არიან, უძრავად (მშვიდად) არიან, და როდესაც ძალდატანებით და შევიწროებით იმ სფეროს დაშორდებიან, თითოეული მათგანის ბუნება იმას მოითხოვს, რაც მისი ბუნებრივი სფეროსათვის აუცილებელია.

მიწის ბუნებრივი სფერო სამყაროს ცენტრია, წყლის ბუნებრივი სფერო – მიწის უმაღლესი ზედაპირი, ჰაერის ბუნებრივი სფერო – წყლის უმაღლესი ზედაპირი, და ცეცხლის ბუნებრივი სფერო – ჰაერის უმაღლესი ზედაპირი ვიდრე ეთერის ცის

ჩაზნეილ ზედაპირამდე.

ანუ ცეცხლის ამოზნეილი ზედაპირი ეხება მთვარის ცის ჩაზნეილ ზედაპირს და გარშემორტყმულია ეთერით, ცეცხლის ჩაზნეილი ზედაპირი ჰაერის ამოზნეილ ზედაპირს მოიცავს, და სწორედ ასევე, ჰაერი – წყალს, და წყალი დედამიწას გარს არტყია, რადგანაც ყველა ელემენტის (სანყისის) ფორმა სფეროსებურია ნაწილაკთა განუყოფელობისა და ერთგვაროვნების (მსგავსების) ძალით; და სამყაროს სიმრგვლის მიზეზი საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებსა და „ალ-მაგესტ“-ში დასაბუთებული და დამტკიცებულია.

რადგან ქვემო სამყაროს ყველა შედგენილი ნივთიერება ოთხი მარტივი საფუძვლისგან (ასლ) შედგება, აუცილებლად ხამს მათში რაიმე ძალა იყოს, რომელიც საუკეთესოდ შეძლებს მიაღწიოს სასურველ ნაერთს.

ამრიგად, თითოეული საყრდენი (მრ. არქან) ორი ძალის მატარებელი შეიქნა: ერთი – აქტიური (მოქმედი, აღმგზნები), მეორე – პასიური (აღგზნებული).

აქტიური ძალა ან განმაცალკევებელია, ან – შემაერთებელი (შემკრები); და მაცალკევებელი ძალა სიმხურვალეა (სითბოა), რადგან სხეულის ნაწილებს ამორებს (ჰყოფს); და შემკრები ძალა სიგრილეა (სიცვივა), რადგან გაფანტულ (გაყოფილ) სხეულის ნაწილებს აერთებს.

პასიური ძალა ან ადვილად აღგზნება-

დია და ის სინოტივეა, ან – ძნელად აღგზნებადი, და ის სიხმელეა (სიმშრალეა).

უნმინდესმა და უმაღლესმა შემოქმედმა ცეცხლის ბუნება მხურვალე და ხმელი შექმნა, ჰაერის ბუნება – მხურვალე და ნოტიო (ნედლი), წყლის ბუნება – გრილი და ნოტიო, და მიწის ბუნება – გრილი და ხმელი.

რადგან თითოეულ ელემენტს ორი თვისება გააჩნია, რომელთაგან ერთი (თვისება) საერთოა ორი ელემენტისათვის, რომელნიც ერთიმეორის მოსაზღვრენი არიან; ისე რომ, ჰაერი და ცეცხლი სიმხურვალეში თანამოზიარენი არიან, (ხოლო) სინედლითა და სიხმელით – შეუსაბამონი.

ყოველთვის, როცა ცეცხლის სხეულის ერთი ნაწილის სიხმელე რაიმე მიზეზით სინედლით შეიცვლება, ის ნაწილი ჰაერად იქცევა, რადგან ჰაერი ბუნებით მხურვალე და ნედლი სხეულია (ჯერმ), და ამ ნაწილშიც ეს არსი მიიღწევა.

სწორედ ასევე, ყოველთვის, როცა ჰაერის ნაწილის სინედლე სიხმელედ შეიცვლება, ის ნაწილი ცეცხლად იქცევა, რადგანაც ცეცხლის სხეულის ბუნება მხურვალე და ხმელია, და ამ ნაწილმა ეს ბუნება (თაბი'ათ) შეიძინა.

ჰაერსა და წყალს შორის ზიარია სინედლის თვისება და შეუსაბამობაა სიმხურვალისა და სიგრილის თვალსაზრისით.

მუდამ, როცა სიმხურვალე ჰაერის ნაწილისა სიგრილით შეიცვლება გარეგანი ან შინაგანი მიზეზებით, ის ნაწილი წყლად იქცევა, რადგანაც წყლის ბუნება გრილი და ნოტიოა, და იმ ნაწილმა ეს ბუნება შეიძინა.

და პირიქით, ყოველთვის, როცა წყლის ნაწილის სიგრილეს სიმხურვალე შეცვლის, ის ნაწილი ჰაერად იქცევა თვისების (თვისებრიობის – ქეფიდათ) შეცვლის გამო.

სწორედ ასევე, მიწასა და წყალს შორის საზიაროა სიგრილის თვისება და განსხვავებაა სინედლისა და სიხმელის თვისებათა მიხედვით.

ყოველთვის, როცა წყლის ერთი ნაწილის სინედლე სიხმელით შეიცვლება, ის წყალი მიწად იქცევა თვისების შეცვლის გამო.

და პირიქით, ყოველთვის, როცა სიხმელე მიწის ერთი ნაწილისა სინედლით შეიცვლება, ის ნაწილი წყლად იქცევა, წყლის სა-

ხეს იცვლის და ჰაერის სახეს მიიღებს, და ჰაერი წყლად იქცევა, და ცეცხლი ჰაერად, და სწორედ ასევე – პირიქით.

ელემენტთა სახეცვლილება აშკარაა და შეგრძნებადი, როგორც ხელოვნური გზით, ისე გარეშე მიზეზების შედეგად, იმგვარად, როგორც მთებში ხდება.

წყალი რაიმე გარეშე მიზეზით ჰაერის გარკვეულ რაოდენობას მოერევა და მას ჯერ ორთქლად აქცევს; მას [წყალს] ძალა მოემატება, რათა ის [ორთქლი] წყლად აქციოს, და წყლის ბუნებისადმი მიდრეკილების (ლტოლვის) გამო თავისი სფეროსაკენ მიიზიდავს.

წყლები, რომლებიც ქვებისა და სხვათა ღრუებში ჩამდგარა ისე, რომ გამოჟონვის საშუალება არ აქვთ, როდესაც სიმხურვალე მათ გარედან მოიცავს, (წყალი) ჰაერად იქცევა.

სწორედ ასევე – ყოველი ორი ელემენტის მდგომარეობის [მიმართ], რომლებიც ერთიმეორის მოსაზღვრეა, ეს ზემოხსენებული წესი შეინიშნება.

თუ ხელოვნურად, წყლით სავსე ქოთანს ძლიერ ცეცხლზე შედგამენ, მთელი წყალი ჰაერად იქცევა.

თუ ჭურჭელი, რომლიდანაც წყლის გაჟონვის საშუალება არ არის, ყინულით გაივსება, ჰაერი, რომელიც იმ ჭურჭელს ესაზღვრება, შესქელების (შემჭიდროების) გზით წყლად იქცევა.

თუ პირიქით, ყინულს იმ ჭურჭელს გარს შემოუნყოფენ, სიცივე მოერევა და ჰაერი ჭურჭელში წყლად იქცევა.

თუ ღუმელში ძლიერ ცეცხლს დაანთებენ, მას შემდეგ, რაც ცეცხლის ალი დაიკლებს, ჰაერში, რომელიც იმ ალს ესაზღვრებოდა, თუ პატრუქს, ან მის ნაცვლად, ნაკუნს ან რაიმეს, რაც ადვილად დაინვება, მოათავსებენ, მაშინვე აინთება იმის გამო, რომ ის ჰაერი ცეცხლადაა ქცეული.

დანარჩენ ელემენტებშიც იგივე წესი მუდმივია. ისე, როგორც ალქიმიკოსები მყარ (მაგარი მიწის) სხეულებს ხელოვნური გზით წყალივით გააღლობენ, და პირიქით, სითხეებს (ამა თუ იმ) საშუალებით გაამყარებენ და გააქვავებენ.

თითოეულ ამ ელემენტს საფუძველი და არსი (მადდე) აქვს მათ შორის მუდმივად

საერთო (საზიარო), რომელთაგან თითოეული სახეს იცვლის და სხვა (უცხო) სახის სამოსელს იძენს, ისე, როგორც საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებშია ახსნილი და დასაბუთებული.

ღვთის უნაკლო სიბრძნემ ისე ისურვა (მიზანშეწონილად სცნო), რომ ელემენტებს გარდაქმნისა და სახეცვლილების უნარი გააჩნიათ. რადგან ყოველთვის, როცა ამა თუ იმ მიზეზით, განსაზღვრული ნაწილი და გარკვეული რაოდენობა თითოეული ელემენტისა დანაწევრდება და ერთმანეთს შეერევა, ნაერთი, რომელშიც ელემენტთა ცალკეული ნაწილების ერთიმეორისგან გარჩევა და გამოყოფა შეუძლებელია და მათი თვისებები ერთიმეორეზე გავლენას მოახდენენ, ზემოქმედებასა და დაქვემდებარებაში (აქტიურობასა და პასიურობაში) იქამდე მიაღწევენ, რომ მეხუთე მუდმივი თვისება ჩამოყალიბდება, და მას მეზაჯს (მეზაჯ – მიზაჯი, ხასიათი, ტემპერამენტი) უწოდებენ.

მარადიული (ღვთიური) ძალა ამ მეზაჯის (ხასიათის) შესაბამისი ზომისა (სიდიდის, ხარისხის) და უნარის (მქონე) შედგენილ ქმნილებათა (არსებათა) ერთ-ერთ სახეს შექმნის. დიდება უფალს, ღირსეულსა და უზენაესს.

შემდგომ ყოველი მეზაჯი (ხასიათი), იმ სრულყოფილებისა და ნაკლისა და უნარის შესაბამისად, რომელიც გააჩნია, ქმნილებათა სახეობებისგან ერთ-ერთ სახეს (ფორმას) მიიღებს.

ანუ, რომელსაც ადამიანის სახის მიღების უნარი გააჩნია – ადამიანის სახეს, და რომელსაც ცხოველის სახის (მიღების) უნარი გააჩნია – ცხოველის სახეს იღებს, მსგავსად შესაბამისი სხვადასხვა მეზაჯებისა (ხასიათების).

სწორედ ასევე, მეზაჯი (ხასიათი), რომელშიც მცენარის სახის მიღების უნარია, მისი განსხვავებულობის შესაბამისად სხვა-

დასხვა მცენარეულის სახეს მიიღებს.

ის მეზაჯი (ხასიათი), რომელსაც საბადოთა (მადანთა, მინერალთა) სახის მიღების უნარი აქვს, შესაბამისი მეზაჯების (ხასიათების) განსხვავების მიხედვით სხვადასხვა მადანთა (მინერალთა) სახეს იღებს, როგორცაა ვერცხლისწყალი, გოგირდი და ლითონთა ნაირსახეობები, ძვირფასი ქვები, მარილთა და არჯასპთა (ზაჯ) სახეობები და სხვანი, ყოვლისშემძლისა და მცოდნის განგებით.

ამ შედგენილი ნივთიერებების გაჩენა რაოდენობისა და თვისებების მიხედვით ნათელი რომ გახდეს, ზემოხსენებული ოთხი საფუძვლისაგან (ელემენტისგან) სხვადასხვა შედგენილი ნივთიერებების წარმოქმნის ანალოგიით განვიხილავთ:

თუკი წინასწარ განსაზღვრულ, ოთხი ფერის მქონე ოთხ სხეულს, ერთს – ყვითელს, მეორეს – წითელს, მესამეს – მწვანეს და მეოთხეს – შავს, ტოლი რაოდენობით აიღებენ, დაფხვნიან და შეურევენ, თითოეული ფერისგან განსხვავებული ფერი მიიღება.

და თუ კვლავ შეურევენ არათანაბრად, ისე, რომ მის შემადგენლობაში ერთ-ერთი ფერი სჭარბობდეს, იმ ნაერთს რაიმე სხვა ფერი ექნება, და ასე უსასრულოდ.

თუ ერთეულთა რიცხვი ოთხზე მეტი იქნება, მიღებული ფერების რაოდენობაც გაიზრდება.

მაგალითად, თუ აიღებენ ერთ წილ ფქვილს, ერთ წილ შაქარს და ერთ წილ ზეთს, და მოხარშავენ, ნახარში ჰალვის განსაკუთრებული სახეობა გამოვა.

თუ შაქარს წყალში გახსნიან, ჰალვა სხვანაირად მომზადდება, და თუ ფქვილის ნაცვლად სახამებელს იხმარენ, სხვა სახეობა იქნება.

სწორედ ასევე, ყოველი ცვლილება, რომელსაც ერთეულები განიცდიან, მიზეზია მათი ნაერთის ცვლილებისა (განსხვავებისა).

მთავის გარჩენისა და ქვათა წარმოშობის შესახებ

ბლანტი მიწა (თიხა), როდესაც მასზე სიმხურვალე იმოქმედებს, ნაერთის სახით რაც უფრო სრულყოფილად გამაგრდება

სინოტივესა და სიხმელეს შორის, გაქვავდება ლუდის დოქის მსგავსად.

მეორე მიზეზი ისაა, რომ, როდესაც სიმ-

ხურვალე უხვად აცხუნებს და ხვდება თიხებს, მზის სხივი (მათ) აქვავებს დიდი ხნის განმავლობაში, ხოლო ერთბაშად ან გარკვეული დროის შემდეგ გაამაგრებს და ქვად აქცევს.

მთების სიმაღლის მიზეზი ის არის, რომ თიხა, რომელიც ქვავდება, ალაგ მაგარია, ალაგ კი – რბილი (ფხვიერი), და, როდესაც წყლის ძლიერი დინება (ნიაღვარი) მას მისწვდება, რბილს ნაიღებს და მაგარს დატოვებს.

ერთხელაც, (შესაძლოა) საკუთარი თვალთაც იხილო, რომ მიწის არსი (ჯოუჰარ), რომელიც ქვისა და სოდისგან შედგება, მზის სიმხურვალისგან დროთა განმავლობაში ქვავდება.

ხოლო მა'დან (საბადო) 'ადან-იდან არის მიღებული, და 'ადან ადგილმდებარეობაა, და ნივთიერების თავმოყრის [ადგილს] ამ სიტყვის მიხედვით იმ რაღაცის [ნივთიერების] მადანს (საბადოს) უწოდებენ.

ზოგი მადანი დაფარულია და ზოგი ღიაა, და საბადოთა უმეტესობა იმ მთებში ჩნდება, რომლებშიც წონასწორობა დარღვეულია და ორ ურთიერთსაწინააღმდეგო უკიდურესობას – სიმხურვალეს ან სიგრილეს მიესწრაფვიან; და ან იმ მიწებსა და მთებში სრული სიმყარე და სიმხურვალეა, და მათ ღრუებში მომწოლი ორთქლია (ორთქლის წნევაა), ძვირფასი ქვების მადანთაგან ერთ-ერთი მადანი გვხვდება.

და მადნეულთა უმეტესობის არსებობის მიზეზი უმთავრესად მზეა, და ნაწილობრივ – მნათობები (ვარსკვლავები).

როდესაც მზის სხივი დიდხანს შეჩერდება ზენიტში ერთ ადგილზე და იმ ადგილს სწორი კუთხით ეცემა, მზის მწველი სიმხურვალე იმ ადგილის ღრუებს გააფართოებს, და სიცივე, რომელიც იმ ღრუებშია, შეიკუმშება და რომელიმე ქვა წარმოიშობა.

თუ მზის სხივი ხანმოკლედ შეჩერდება, იმ სიცივეს დამხმარე ძალა ექნება, მაშინ ორთქლი მიაწვება, გამაგრების და გაქვავების არსს (მადდე – არსი, ნივთიერება, მატერია) მიაღწევს, და საბადოებში სხვადასხვა მინერალთა (მადანთა) დაბადება და გარეგნული ფორმის (არაარსებითი თვისების) შექმნა და სხეულთა შეფერილობა ამ ორი მიზეზითაა; და შესაძლოა, რომ საბადოები

მდინარეთა კალაპოტში იყოს, და შესაძლოა, რომ იმ მთებიდან, სადაც საბადოებია, დინება ჩამოვიდეს და რაიმე ადგილი ამა თუ იმ ძვირფასეულობის საბადოდ აქციოს – ბუნებრივად, ან იმ ძვირფასი ქვის შეკავებით; და ზემოხსენებული მიზეზებისა და ჟამთა სვლის გამო იმ კალაპოტში რაიმე საბადო გაჩნდება და [მადნის რაოდენობა] იმატებს.

მადანთა უმეტესობის წარმოქმნის მიზეზი ისაა, რომ მიწათა ღრუებში წყლიანი ნოტიო ორთქლი ან კვამლიანი მშრალი ორთქლია, სიმხურვალისა და სიცივის (უშუალოდ) ერთიმეორის თანმიმდევრობით მრავალგზის განახლების (მონაცვლეობის) გამო, და მზის სხივებისა და მნათობთა ზენიტში ყოფნის გამო, და იმ ღრუებში გაჩენილი სიმხურვალისა და სიცივის (ყინვის) გამო; ამინდის ცვლილება ან სხვა მიზეზები, როგორცაა ნისლი მაღალ მთებში, რომელიც მზის სხივის ხელისშემშლელია, ან ადგილი, რომელიც მეტისმეტად დამრეცია და მზის სხივი რომ მოხვდება, ზედმეტად გადახურდება.

ან პირიქით, ზედმეტი ყინვა და ჩრდილოეთის ან სამხრეთის ქარების ქროლა რაიმე ადგილს აღწევს, ან (რაღაც) შეაკავებს, რომ ვერ მიაღწიოს; ან ზღვა იქნება იმ ქართა პირქარი მხარე, რათა ორთქლს იმ ადგილამდე მიაღწევიოს, და ამ ცვლილებების გამო მიწის ღრუებშიც ცვლილებები ხდება.

მადნეული უმეტესად ზამთარში წარმოიშობა; ხოლო ძვირფასი ქვები, რომლებიც სიმხურვალის გამო ჩნდებიან, უფრო მეტად ზაფხულში წარმოიშობიან ორთქლის შეკავების გამო, რადგან სიცივისგან ჰაერი არ დაიშლება, და ზაფხულის სიცხეში – დაიშლება.

მადნეულთა წარმოშობას სხვადასხვა მიზეზი აქვს. ზოგს – წვა (აალება), როგორც მარილებს (ნამაქ), არჯასპებს (ზაჯ), ნურებსა (ნურე) და მათ მსგავსთ, აგრეთვე ზოგ [სხვას], როგორცაა მინერალური (ქვისეული) ძვირფასი ქვების სახეობები.

ალქიმიკოსები მარილებს ხელოვნური გზით აკეთებენ და ყოველში, რასაც კალცინაციას (თაქლის) გაუკეთებენ, აუცილებლად მარილიანობა გაჩნდება.

ყოველი ქვა გაქვავებული თიხაა, და ნა-

თელი საბუთი ისაა, რომ ცეცხლი ბევრ თიხას გამომწვარ თიხად (სოფალ) აქცევს, და თუ უფრო მეტად გამომწვავენ, მას „დამწვალ“-ს უწოდებენ, და მისგან ლუდის დოქებს ამზადებენ.

იმ ქალაქებში, სადაც ნისქვილის ქვა არ არის, ხელოვნურად გამომწვარი თიხისგან ნისქვილის ქვებს ამზადებენ, როგორცაა სიჯისტანის ქვეყანა და სხვანი.

ერთი სიტყვით, მადნეულთა არსი (მბადდე) ორთქლებია, რომლებიც დიდი ხნის განმავლობაში ერთ ადგილზე რჩება, და როდესაც ნივთიერებას (მადდე) სიმხურვალე მოერევა, გამაგრდება და გამომწვარ თიხად (სოფლ) იქცევა; როდესაც სიმხურვალე უფრო მეტ ზემოქმედებას მოახდენს, მისი სხეული უფრო მტკიცე გახდება, ვიდრე არ გაქვავდება.

თუ იმ თიხის შედეგებასთან (შესქელება, შეკვრა) ერთად ჰაერის ნაწილები შეერევა, ის ქვა რბილი იქნება ჰაერის ნაწილათა შერევის შესაბამისად.

თუ უფრო მჭიდროდ შესქელება და ნასვრეტები არ ექნება, ის ქვა უფრო მაგარი იქნება, როგორცაა ალმასი, ფრცხილი (ონიქსი – ჯაზ'), და თეთრი იაგუნდი.

ყოველი გამჭვირვალე ქვის არსი წყლიანი ყოფილა, როგორცაა ბროლი და ლალი, ზოგი ზურმუხტი, იაგუნდი და სხვანი.

და ყოველი გაქვავებული ძვირფასი თვლის შენახვა და მოფრთხილება ხამს ამ ქვათა სიძვირის (სიძვირფასის) გამო.

ყოველი გაუმჭვირვალის არსში (მატერიაში) მინა მეტია, [ისეთებში] როგორცაა ფირუზი, ფრცხილი, დაჰნაგი (მალაქიტი), ლაჟვარდი და მარჯანი (ბოსსად), და შვიდი ლითონი (ფელღეზათ-ე საბ'ე).

მეორე მხრივ, ძვირფასეულობათა დაყოფა იმის მიხედვითაა, მაგარი ნაერთია თუ არა. და, პირველ რიგში – ჭედვადია თუ არა.

თუ ჭედვადია – შვიდი სხეულია (შვიდ ლითონთაგანია – ჯასად, მრ. აჯსად); და თუ ჭედვადი არ არის – ან ძალიან რბილია, როგორც ვერცხლისწყალი (სიმანბ), ან ძალიან მაგარი, როგორც იაგუნდი (აწყუთ).

რაც ჭედვადი არ არის და იხსნება (დნება) სინესტისაგან, ეს სხეულები მარილებია, როგორცაა ზაჯი და ნიშადური, და არჯასპები – მწვანე არჯასპი (ყალაყანდ) და ყვითელი არჯასპი (ყალაყანთარ) და თეთრი არჯასპი (ყალაყანდის).

თუ არ იხსნება (არ დნება), ის ცხიმოვანი (ზეთოვანი) სხეულთაგანია, მსგავსად დარიშხანისა (ზარნიხ) და გოგირდისა.

ჭედვად სხეულთა შვიდეული ცეცხლში გადნობის მიმართ გამძლეა, და ეს გამძლეობა მას ცალკე გამოყოფს იმ [ნივთიერებათა] საზღვრებიდან, რომლებიც აორთქლებადია, მსგავსად ცვილისა (შამ') და ფისისა (კუპრისა – ყირ).

ამათ გარდა, ჭედვადია (დრეკადია, დნობადია) მინა (შუშა – ზოჯანჯ) და მინაქარი (ემალი – მინა).

შვიდი სხეულის [ლითონის] წარმოშობის გარემოებები

ამ ჭედვადი ელემენტ(ებ)ის საფუძვლად ვერცხლისწყალია (ზებაყ) მიჩნეული, და ვერცხლისწყლის (სიმანბ) წარმოშობის ჭემმარიტებისა და იმის ახსნა, რომ ვერცხლისწყალი (ზებაყ) ჭედვადი ელემენტია, ის არის, რომ მასში თხელი (წყალნარევი) სიხმელეა შერეული იმდენად, რომ იმ სიხმელის თხელ მშრალ ნაწილაკებს ეს თხევადი (წყალწყალა) ზედაპირი მთლიანად მოუცავს.

მეორე ახსნა იმისა, რომ ვერცხლისწყალი ჭედვადია, შემდეგი სამი ნიშნით (თავისებურებით) აიხსნება:

პირველი ნიშანი (თავისებურება) ის არის, რომ ესენი [ლითონები] გაღობისას ვერცხლისწყლის მსგავსი არიან, ხოლო ტყვიასთან (დაკავშირებით) არავითარი ეჭვი არ არის; ტყვიის გარდა, გამდნარნი ნითელი ვერცხლისწყალივით არიან;

მეორე ნიშანი (საფუძველი) ისაა, რომ ვერცხლისწყალი მას [ლითონებს] განეკუთვნება;

მესამე ნიშანი (საფუძველი) ისაა, რომ როდესაც ვერცხლისწყალი შესქელება, გოგირდის (ქებრით) სუნზე ტყვიასავით ხდება. და როდესაც ეს საფუძველ(ებ)ი ნა-

თელი გახდა, ვამბობთ, რომ სხეულები (ლი-
თონები – აჯსად) წარმოიქმნებიან ვერ-
ცხლიწყლის გოგირდთან შერევით. ამიტომ,
მათ შორის განსხვავება ან ვერცხლის-
წყლის მდგომარეობის განსხვავების, ან გო-
გირდის მდგომარეობის განსხვავების, ან
ორივეს განსხვავების გამო იქნება.

ასე რომ, თუ ვერცხლისწყალი და გო-
გირდი ორივე წმინდაა, და ორივეს ნახარშს
(უკვე მოხარშულს) ერთად (კვლავ მთლია-
ნად) მოხარშავენ, თუ ეს გოგირდი თეთრია,
ვერცხლი (ნოყრე) წარმოიშობა;

თუ წითელია და მასში ოდნავი შეღებვის
ძალაა, წვის გარეშე ოქრო (ზარ) წარმოიშო-
ბა;

თუ ორივე სუფთაა და გოგირდში შე-
ღებვის ძალა ძლიერია და მომნიფების დას-
რულებამდე სიცივე მოუსწრებს, თუთია
(ხარიჩინი – ხარსინი) წარმოიშობა;

თუ ვერცხლისწყალი სუფთაა, ხოლო
გოგირდი – უვარგისია და მასში წვის ძა-
ლაა, სპილენძი (ნოჰან) წარმოიშობა;

თუ გოგირდი კარგ ვერცხლისწყალთან
არ არის შერეული, კალა (რასან) წარმოი-
შობა;

თუ გოგირდი და ვერცხლისწყალი –
ორივე ამღვრეულია, ანუ ვერცხლიწყალი
ფორებიანი და მიწიანია, ხოლო გოგირდი –
უვარგისი და დამწვარი, რკინა (ანჰან) წარ-
მოიშობა;

თუ ისინი უვარგისია ნაერთის სისუს-
ტის გამო, ტყვია (ოსრობ) წარმოიშობა.

ხოლო თუ გამჭვირვალე ქვების მსგავსად,
მდგრადი ნაერთია და ჭედვადი არ
არის, მისი არსი წყლიანობაა და მხოლოდ
სიცივისგან არ მაგრდება, არამედ სიმშრალეც
უნყოფს ხელს, რომელიც სითხეს (თხე-
ვადს) მიწად (მყარ სხეულად) აქცევს; და
მასში ცხიმოვანი სინოტივე არ არის, ამიტომაც
არ არის ჭედვადი (დრეკადი).

ხოლო ის, რომელიც სუსტი ნაერთია და
ადვილად იხსნება (დნება), მარილის სახეობაა,
რადგანაც ნიშადურს (ნუშადორ//ნუშადერ)
წყლიანობა მიწიანობაზე

უფრო მეტი აქვს, ამიტომ მთლიანად აქ-
როლდება (სუბლიმირდება).

ამრიგად, ნიშადური ისაა, რომლის თხე-
ლი მხურვალე ორთქლი სიმშრალითაა შეს-
ქელებული (კოაგულირებული).

და სულფატები (გოგირდმჟავას მარი-
ლები – ქებრიდთ) ისინია, რომელთა წყლია-
ნობა მიწიანობასთან არის შენივთებული და
მიწიანობა – წყლიანობასთან; მტკიცე ნაერ-
თია იქამდე, რომ ცხიმოვანად (არჯასპოვნად)
იქცევა და სიცივისგან შესქელდება.

ხოლო არჯასპები (ზაჯანთ) შედგება მა-
რილიანობის, გოგირდოვანი და ქვისებრი
(თვისებებისაგან), და ზოგიერთ მათგანს
გაღებობის უნარი აქვს, როგორცაა ყალა-
ყანდი და ყალაყანთარი.

ყველა ეს წესი სავარაუდოა (თვალსაზ-
რისია) და დამაჯერებელი მოწმობითა და
უთუო ახსნა-განმარტებით დამტკიცებული
არ არის! და არავის გონებას (აზრს) ამის
ცოდნის სიღრმისათვის არ მიუღწევია.

ამ დავის დამამტკიცებელი და ამ აზრის
დამდგენი ისაა, რომ თეთრი თიხა (ლუბან-ე
'აზარან' „ქალწულთა საკმეველი“), რომელსაც
ალქიმიკოსები იყენებენ, ამგვარად მი-
იღება: დაფხვნილ მურდასანგს (მორდნსანგ
– ტყვიის ჟანგი) კარგ ღვინის ძმარში მო-
ხარშავენ, იმდენად, რომ წყალი აორ-
თქლდება, და სუფთა წყალში გახსნიან (გა-
ადნობენ); წყალში დასველებულ სოდის მა-
რილს [ისე] მოხარშავენ, რომ ორჯერ-სამ-
ჯერ წამოდუღდეს; [ამ] ორივე სითხეს გა-
ფილტრავენ და ჭურჭელში მაშინვე ერთი-
მეორეს შეურევენ.

შემდეგ, თუ ტყვიის ჟანგს (მართაქ) ტუ-
ტეზე (ყალი – პოტაში, კალაქვა) დაასხამენ,
ყვითელი სითხე გამოვა, და თუ ტუტეს
ტყვიის ჟანგზე დაასხამენ, შავი სითხე გა-
მოვა, და თუ ორივეს ერთად თანაბარი რა-
ოდენობით ჩაასხამენ, რძესავით გათეთ-
რდება.

აქედან შესაძლოა შევიტყოთ, რომ მად-
ნეულთა ფერების მიზეზი არავინ უწყის,
გარდა უმაღლესი შემოქმედისა.

ძვირფასი ქვების შეფერილობის მიზეზთა შესახებ

ყველა ფერს თავდაპირველად სითეთრე ჰქონდა ან მეტისმეტი სიშავე, და დანარჩენი ფერები საშუალოა სითეთრესა და სიშავეს შორის. სითეთრიდან თანდათან მატულობს, ვიდრე სიშავის ხარისხს მიაღწევდეს, რომელიც ფერთა ზღვარია.

სითეთრისა (ბაიწი) და სიშავის (სავანდ) შეჯვარებით სხვადასხვა ფერები მიიღება, და ყოველ ფერს ორი უკდურესი მხარე ექნება. ისე რომ, მაგალითად, ყვითელი ფერი როდესაც ლურჯს შეერევა, მწვანე ფერი მიიღება, რომელიც ორ უკიდურეს მხარეს მიილტვის.

და სიმწვანეში ბევრი განსხვავებაა, როგორცაა ფისტისფერი (ღია მწვანე – ფოსთოყი), და ზურმუხტისფერი და მოყვითალო-მწვანე (ზანგარი), და ნავთისფერი (ნაფთი) და სხვა. როდესაც თითოეული მათგანი რომელიმე სხვა ფერს შეერევა, რაიმე სხვა ფერი მიიღება. და ამდენად, ფერთა განსხვავება უსასრულოა (ამოუნურავია).

ძვირფასი ქვების (ჯავანჰერ) ფერთაგან ზოგი იმ მიწიანი ნაერთის გამოა (შეესაბამება), რომელიც იმ ძვირფასი ქვის (ჯოუჰარ) არსთანაა შერეული. ისე რომ, მაგალითად, ფრცხილის (ჯაზ') ერთ ნატეხში ბევრი ფერია.

ყოველთვის, როცა რომელიმე ქვას (სანგ), ამა თუ იმ მიზეზით, მზის სხივი

დიდხანს დააცხუნებს, და ამის გამო იმ ქვის ნაწილ(აკ)თა ძალა შესუსტდება, იმ ნაწილაკებში სინოტივე გაიმარჯვებს (დაიმორჩილებს, მოერევა), და თიხის (მინის – გელ) სახეს მიიღებს (თიხად იქცევა).

ამის შემდეგ, [თუკი] რაიმე სხვა მიზეზით, იმ თიხას ცხელი ჰაერი გარს შემოერთყმება, იმ სინოტივეს მიიზიდავს და გააშრობს, სხვადასხვა ფერის თიხათა სახეობები წარმოიშობა, როგორცაა წითელი, თეთრი, ყვითელი, ლურჯი და შავი თიხა.

მას შემდეგ, რაც მინები (გელჰა) მზის სიმხურვალის გამო გამოშრება და დაიფშვნება, და მათი ნაწილაკების სიმტკიცე დაირღვევა (მოისპობა), და ფერებს შორის რადგანაც შერევა და შეჯვარება მოხდება, რაიმე სხვა ფერი წარმოიშობა. მაგალითად, ყვითელსა და ლურჯ მინას (ხაქ) შორის რომელიმე მწვანე ფერი (განსაკუთრებული სიმწვანე) მიიღება.

თუ სიყვითლე სილურჯეს სჭარბობს, მესამე ფერი ხასხასა მწვანე იქნება.

თუ სილურჯე სჭარბობს – მუქი მწვანე იქნება.

და სწორედ ასევე, თუ სითეთრე და სიშავე (სეფიდი ვა სიფაჰი) შეერევა ერთიმეორეს, მათგან მოშავო ნაცრისფერი (აქჰაბ-ე 'უდი) მიიღება, და ეს მხოლოდ ღმერთმა უწყის.

ძვირფას ქვათა (ჯავანჰერ) შესახებ, რომლებიც ყოველგვარ მინერალთაგან (ჰაჰარიდთ) არიან

მინერალთაგან ზოგიერთია, რომელიც ღმერთმა... იმისთვის შექმნა, ...რათა ადამიანებმა მასში სარგებელი ნახონ, როგორცაა ოქრო და ვერცხლი... ყიდვა-გაყიდვას (ვაჭრობას)... მათი მეშვეობით აწარმოებენ... მას ღვთაებრივად მიიჩნევენ ....(*ფურცლის დაზიანების გამო ტექსტი არ იკითხება) და თითოეულის განსხვავება აშკარად ვლინდება.

ზოგ მათგანს მეფეთა და კეთილშობილთა სამკაულად და მოსართავად ამზადებენ, როგორცაა მარგალიტი და იაგუნდი და ლალი და ზურმუხტი და ფირუზი.

ზოგი საჭმლის (კერძების) გასაუმჯობესებლად, როგორცაა მარილები (ამლჰ).

ზოგი ადამიანის სენთა განკურნებისთვისაა, როგორც თუთია (თუთიად), სურმა (ისმად), სომხური მინა (გელ-ე არმანი) და მარკაზიტი (მარყ(ა)შიშ).

ზოგისგან, რკინასა და ფოლადზე შეჯახებით, ცეცხლი მიიღება და ამით უზომო სარგებლობის მომტანია.

ზოგი მყარ ნივთიერებად უქცევიათ, როგორც ვერცხლისწყალი.

ზოგი მყარი სხეული ცეცხლის მეშვეო-

ბით თხევადი ხდება, როგორც ბორაკი (ბორაქსი – ბურე) და ტუტე (კალაქვა, პოტაში – ყალი).

ზოგი ლითონი (ფელეზზანი) გვხვდება, შემთხვევით ორი ნივთიერების შეჯვარებით მიღებული, ორსავე ფერს გამოავლენს, როგორც თუთია (თუთიან), მარგანეცი (მაყნისიან), დამწვარი სპილენძი, კალა და თეთრა.

ზოგიერთის ფერებს საკუთარი საჭიროებისამებრ იყენებენ, როგორცაა წითელი და ყვითელი მინა, ზირნიხი (ზარნიხ), ლაჟვარდი და ოქროს ვარაყი (ზარნეგარ).

ზოგიერთი, რომელთაგან ჭურჭელსა და სხვა ნივთებს ამზადებენ, როგორცაა შუშა (ზოჯანჯ), ბროლი, შაბი (შაბბ), ფრცხილი, აყიყი და მარჯანი და სხვანი.

ზოგიც სხვა ლითონთა სახეობებია, როგორცაა სპილენძი (მეს), და კალა (ყალ'ი) და ტყვია (ოსრობ), რომელთაგან ჭურჭელს ამზადებენ, რაც სჭირდებათ.

ზოგი ცხოველთა [სხეულის] ნაწილებში წარმოიშობა, რომელთაგან თითოეულში რაიმე განსაკუთრებული სასარგებლო ბუნებრივი თვისება (ხასიათი) იჩენს თავს – ასეთებია თხის ქვა (ჰაჯარ ათ-თაის) და ძროხის ქვა (მოჰრე-დე გავის) და ქვა, რომელიც ადამიანის შარდის ბუშტში წარმოქმნება.

ზოგი გარეგნულად ცხოველისებრია, როგორცაა კიბორჩხალა (სარათან), ზღვის კურდღელი (არნაბ-ე ბაჰრი – გაქვავებული ზღვის ცხოველი, ან ნიჟარა), თეთრი ქვა (სეფიდ მოჰრე) და ეშმაკის ბრჭყალი (ნახონ-ე დივ), აგრეთვე ზღვის ცხოველური ქვების სახეობები.

ზოგი მცენარის და ტოტების მსგავსია, როგორც მარჯანი (მარჯან).

ზოგიც თავდაპირველად მცენარეა, და როდესაც მზის მხურვალეობა მისწვდება, გამაგრდება და გაქვავდება, როგორც ტუტე (ყალი).

ზოგი ცეცხლისგან იწვის, როგორც ქარვა და სანდალოზი.

ზოგი, თან ტარების გამო, ხალხის თვალში დიდებასა და გავლენას მატებს, და ზოგიც – ამის სანინააღმდეგოდ და საპირისპიროდ.

ზოგი შენობა-ნაგებობათა მასალაა, როგორც თაბაშირი (ჯეს), ცემენტი (სარუჯ) და სხვანი, რომლებიც ყველა შექმნა ღმერთმა, ძლიერი და აღმატებული იყოს იგი, რათა მათგან ისარგებლონ, თავიანთი სხეულის სიმრთელისათვის გამოიყენონ, და ზოგიერთისგან მოგება ნახონ, კურთხეულ იყოს ალაჰი, საუკეთესო შემოქმედი და ბრძენთა ბრძენი.

სპარსულიდან თარგმნა
მერი ჩიქობავამ

სულთნის ქალიშვილის თავგადასავალი (ბარზერუდის სასოფლო თემის ზღაპრებიდან)

ჩანერილია 1973 წლის ზაფხულში ისპაჰანის პროვინციის ნათანზის რაიონის ბარზერუდის სასოფლო თემში წარმოებული საველე სამუშაოებისას ედინბურგის უნივერსიტეტის პროფესორის ლოურენს პოლ ელველ-სატონისა (*Lawrence Paul Elwell-Sutton, 1912–1984*) და მისი თანმხლები ირანელი მეცნიერის ქაზემ სადათ ეშქევარის მიერ. ამ უკანასკნელმა ეს მასალები წიგნად გამოსცა თეირანში 2007 წელს (გამომცემლობა „ნაშრე ჰეზარ“). მთქმელი: სოფელ ბარზის მცხოვრები **ჰაბიბ ეშყი**, 76 წლისა, წერაკითხვის უცოდინარი. სათარგმნელად შერჩეული ზღაპარი საყურადღებოა მოვლენათა განვითარების არეალის სიფართოვითა (მოქმედება ვითარდება ირანსა და გერმანიამ) და თანამედროვე ყოფასთან მიახლოებული სხვადასხვა რეალით.

სამნი წვეულებაზე იყვნენ მისულები ღამისთევით. იმ დროს წესად ჰქონდათ ღამე შეკრება და მუსაიფი. ღამის საუბრიდან შეიტყვეს, რომ გერმანიაში კალატოზი და შავი მუშახელი აკლდათ. ამ სამიდან ორი ახალგაზრდა იყო, ერთი – ხნიერი. ასე თქვეს, ახლა ირანში სამუშაოს და აღებ-მიცემობის საქმე ქესატადაა. იქ წავიდეთ, ვიმუშაოთ და ფული ვიმოვოთო.

ერთი სიტყვით, გერმანიაში წასვლა გადწყვიტეს. ბედის განგებით, ირანის ფადიშაჰის ქალიშვილსაც მიეტოვებინა სამშობლო, გერმანიაში წასულიყო და იქაურ მეფეს მისთხოვებოდა. ქალიშვილი ყოველ დილას ჭოგრიტით გასცქეროდა ქალაქის კარიბჭეს, საიდანაც მოგზაურები შემოდიდნენ. ერთხელაც სამი მგზავრი მოხვდა თვალში, რომლებიც ირანელებს მიახმავსა. მსახურს უბრძანა, წადი და აქ მომგვარეო. კარიბჭესთან მისულმა მსახურმა დაინახა, რომ ამ სამი მგზავრიდან ერთი ახალგაზრდა მოხუცს ზურგზე მოკიდებული მოჰყავდა, მეორე კი საკუთარი ფეხით მოსდევდა. გაიფიქრა, ალბათ, ამ ახალგაზრდას ფეხი აქვს დაზიანებულიო. მოკლედ, სამივე მიიყვანა ქალბატონთან. ქალიშვილმა იკითხა:

– განა ამ ყმანვილს ფეხი სტკივა, რომ მოხუცის ზურგით სატარებელი გახდა?

– არა, რომ მოვდიოდით, მოვილაპარაკეთ, დაღლილობის განსაქარვებლად გზა-

ზე კიბე გაგვედო, მანძილი შეგვემოკლებინა, – მიუგეს მათ.

ქალიშვილმა გაიკვირვა, კიბეს გზაზე ვინ დებსო?

– იმას ვგულისხმობდით, რომ თითოეულ ჩვენგანს გზის გასაიოლებლად რაიმე თავგადასავალი უნდა მოეყოლა და დავთქვით, ვინც ვერ მოყვებოდა, ორი ფარსახის მანძილზე ზურგით უნდა ეტარებინა მეორე. ჰოდა, მოხუცმა ვერც ერთი თავგადასავალი ვერ გაიხსენა და მოუწია პირობის შესრულება, თორემ აქ ჩვენი სწეულებების სამკურნალოდ კი არა, სამუშაოდ ვართ ჩამოსულები.

ქალიშვილმა მოხუცს ასაკი ჰკითხა და, რომ გაიგო, ოთხმოცდაათი წლისა იყო, გაცებულს აღმოჰხდა:

– მაშ, ეს ოთხმოცდაათი წელი ისე იცხოვრე, არც არანაირი თავგადასავალი გადაგხდენია და არც სხვისაგან გსმენია, რომ მოგეყოლა?

მოხუცმა უპასუხა:

– რაც მე გადამხდა, აღარ მახსოვდა და თავი ვერ მოვუყარე, რომ მომეყოლა.

ქალიშვილმა სამივეს მიმართა:

– დასხედით და მოისმინეთ ჩემი თავგადასავალი, თუ დაგჭირდებათ, სხვასაც უამბობთ.

ისინიც დასხდნენ და სმენად იქცნენ.

ქალიშვილმა ასე დაიწყო: „ამ ღამით

ზუსტად თექვსმეტი წელი მისრულდება. თორმეტი წლისას უკვე მობეზრებული მქონდა მამის სასახლეში ყოფნა და მოწყენილობა მტანჯავდა. რადგან მამას ჩემს მეტი არავინ ებადა და ძალიან ვუყვარდი, სასახლის გარეთ ფეხს არ მადგმევინებდა. ერთხელაც მამას წერილი მივწერე: „სევდა მომძალეობია. ნება დამრთეთ, გულის გადასაყოლებლად ცოტა ხანს ბაზარში გავიარო. უბრალოდ ჩავიცვამ, რომ ხალხს მოახლე გოგო ვეგონო“. მამა დამთანხმდა, ოღონდ იმ პირობით, თუ დღედაღამ ჩემს მოდარაჯე შავ მონას გავიყოლებდი და, მოვრჩებოდი თუ არა ვაჭრობას, მყისვე სასახლეში დავბრუნდებოდი.

შავი მონის თანხლებით ბაზრისაკენ გავეშურე. გზად თერძის შეგირდს მოვკარი თვალი, რომელიც დუქნიდან გამოდიოდა. მის დანახვაზე გონება წამერთვა. ამ ყმანვილისაგან ასი ისარი გამოიტყორცნა და მკერდზე დამესო. ერთი კი არა და ასი გულით შემეყვარდა. გავიფიქრე: „რა ვიღონო? მე ფადიშაჰის ქალიშვილი ვარ, ის კი თერძის შეგირდია. როგორ მივიყვანო სახლში, რომ გულისწადილი ავისრულო?“ შავ მონას ვუბრძანე: „შენ აქედან ფეხი არ მოიცვალო, მე თერძის დუქანში შევალ და მალე მოვბრუნდები“.

შევედი და დუქნის პატრონს ვკითხე: „მე თუ გეცნობით?“ თერძმა უარის ნიშნად თავი გააქნია. როდესაც ვუთხარი, რომ სულთნის ქალიშვილი ვარ, თერძს აღმოხდა: „ჰოი, საოცრებავ, როგორ მოხდა, რომ პატივი დაგვდეთ და აქ მოსვლით გაგვაბედნიერეთ?“

შემდეგ შემეპატიჟა და დამსვა. ვუთხარი: „ტანსაცმლის შესაკერად მოვედი. თქვენს შეგირდს ნემსი და მაკრატელი მიეცით, რომ სასახლეში გამომყვეს ზომის ასაღებად. გასამრჯელოს იმდენს გადაგიხდით, რამდენსაც ისურვებთ“. თერძი სიხარულითსაგან კანში ველარ ეტეოდა და გონებაში ანგარიშობდა: „თუ სულთნის ქალიშვილს სამოსელს შევუკერავ, უეჭველად დიდ მოგებას ვნახავ“. ეს რომ გაიაზრა, შეგირდს ნემსი და მაკრატელი მისცა და სასახლეში გამომაყოლა. თერძის შეგირდთან ერთად სასახლისკენ გავემართე. შავი მონა ცოტა წინ მიდიოდა და ჩვენ უკან მივყვებოდით. გზად სტუმრის გასამასპინძლებლად რაი-

მეს ყიდვა გადავწყვიტე. ორი საზამთრო ვიყიდე და შავ მონას დავაკავებინე. მერე ფართლეულის რიგში გავიარეთ, ქსოვილი შევიძინეთ და მოვედით სასახლეში.

შავ მონას ჩემს ბაღში ფეხის შემოდგმის უფლება არ ჰქონდა. კართან დადგა. საზამთროები გამოვართვი. ოთახში შევედით. საზამთრო დავჭერი და შეგირდს ვუთხარი:

– ქსოვილი მოიცდის. ჯერ შენ საზამთრო ჩამიდე პირში, რომ გაკოცო, მერე მეც ჩაგიდებ პირში საზამთროს, რომ მაკოცო.

თერძის შეგირდმა მორიდებისაგან თავი დახარა.

ასე ვუთხარი:

– მე ხომ სულთნის ქალიშვილი ვარ და ამას ვაკეთებ. შენც გიბრძანებ, იგივე გააკეთო.

ორჯერ ისე მოვიქეცი, მე რომ მინდოდა. მესამე ჯერზე საზამთროს უტკბილესი წვენი ყმანვილს სასულეში გადასცდა. საზამთროს მორიგი ნაჭრით პირის დატკობა რომ დავუპირე, ვხედავ, ყბა მოჰქცევია და სული გაუცხია. შიშისაგან არ ვიცოდი, რა მექნა, რადგან მამაჩემს ამგვარი ამბების პატიება არ სჩვეოდა. ვინმე წინილას თუ მოკლავდა, ამბობდა, წინილის მკვლელებს სიკვდილით უნდა დაისაჯოსო. მოკლედ, ბაღის კარებთან მივედი და შავ მონას ვუხმე. ოთახში შევიყვანე და ვუთხარი:

– ეს სკივრი ძვირფასეულობითაა სავსე. რამდენიც გინდა, აიღე მარგალიტი და ზურმუხტი, ოღონდ ამ ყმანვილის ცხედარი აქედან გაიტანე და გააქრე.

შავ მონას სიცილი აუტყდა. მიზეზი რომ ვკითხე, მიპასუხა:

– ექვსი წელია, რაც შენი სიყვარული ჩამვარდნია გულში და შენი დაუფლების ყინი მკლავს. ექვსი წელი ვითმენდი. ახლა თუ ნადილს ამასრულებინებ, გვამს ისეთ ადგილას წავიღებ, რომ ვერავინ მიაგნებს. თუ არა და ფადიშაჰთან მივალ და ვეტყვი, თქვენმა ქალიშვილმა სასახლეში ერთი ყმანვილი მოიყვანა, მასთან სურვილი აისრულა და მერე მოკლა-მეთქი.

მიხვდი, სხვა გამოსავალი არ მქონდა და შავი მონის ნებას დავმორჩილდი. მანაც წყალობად მიიღო ეს შესაძლებლობა. მერე კი გვამი სადღაც გადამალა. ამის მერე უინის მოსაკლავად მუდამ მაკითხავდა.

ერთხელაც სასახლის დიდებულები განცხრომას მისცემოდნენ. მათ ლხინს შავი მონაც ესწრებოდა. თითოეული დიდებული საკუთარი საყვარლის ამბავს ყვებოდა. ბოლოს, როცა შავი მონის ჯერიც დადგა, განაცხადა, ჩემი საყვარელი ფადიშაჰის ქალიშვილიაო.

– რას როშავ? – გაიოცა ვეზირმა.

– თუ ვტყუოდე, თვალები დამთხარეთ, – უპასუხა შავმა მონამ.

– როგორ დაგვიმტკიცებ? – ჩაეძია ვეზირი.

– ნავალ და თავად მოვიყვან.

ვეზირი დაემუქრა:

– თუ ქალიშვილს მოიყვან და აღიარებს, იცოდე, რომ მას დანდობა არ ექნება, მაგრამ თუ ტყუილი თქვი, შენ არ აგცდება სასჯელი.

შუალამე იყო, მეძინა. უეცრად შავი მონა დამადგა თავზე და ადგომა მიბრძანა. მიზეზი რომ ვკითხე, მითხრა:

– სასახლის დიდებულთა ლხინში უნდა წამომყვე და მათ წინაშე აღიარო, რომ ჩემთან იყოფ სარეცელს და ჩემი საყვარელი ხარ.

ღმერთს შემწეობა ვთხოვე. უცებ გონება გამინათდა. ერთგან ბანგი მქონდა გადანახული. ხანჯალიც ავიღე, ისეთი ბასრი, ქვას რომ დაკრავდი, შუაზე ჭრიდა. ხანჯალი წელზე შემოვირტყი და დიდებულთა ლხინში შევედი. დიდვეზირმა მკითხა:

– ამ შავ მონასთან გაქვს საქმე დაჭერილი?

არ ვიცოდი, რა მეთქვა. ენა დამება. დიდვეზირმა ბრძანა:

– როგორც ჩანს, ნიძლავი ჩვენ წავაგეთ და რადგან ასეა, ამ ღამის წვეულებაზე შენ მოგინევეს მერიქიფეობა, ხვალ კი ვნახოთ, რა დღეს დაგაყრის მამაშენი.

ერთ ხელში ღვინის ღოჭი მეჭირა, მეორეში – ჯამი. ჯამში ბანგს ვანვეთებდი და ისე ვარიგებდი. სულ ორმოცდაერთი კაცი იყო. ბოლო ჯამი რომ მივანოდე, პირველმა დაკარგა გონება, მერე – მეორემ, მესამემ... მოკლედ, უკანასკნელი მათგანიც მოცულივით დაეცა. როგორც კი დავრწმუნდი, რომ არც ერთი არ ინძრეოდა, ვიშიშვლე ხანჯალი და ყველას თავები დავაყრევი. თან რაც რამ ძვირფასეული ჰქონდათ, ნა-

მოვიღე და კოშკში დავბრუნდი. ჩემთვის ვამბობდი: „მადლობა ღმერთს, რომ დამიხსნა ამ შავი მონის შარისაგან“.

დილაზე დიდი აურაზაური ატყდა, ორმოცდაერთ კაცს თავები დააჭრესო. ჩემთანაც მოვიდნენ და მითხრეს, შენი შავი მონაც მოუკლავთო. მეც შევიცხადე, ვინ მომიკლა ჩემი შავი მონა-მეთქი და ავტეხე ერთი მოთქმა-გოდება. საბოლოოდ, ვერ გაარკვიეს მკვლელის ვინაობა.

გავიდა ხანი. ერთხელაც სასახლის საჭურისი მოვიდა და მითხრა:

– სამახარობლო მიბოძეთ! გერმანიის მეფემ ფადიშაჰს წერილი მოსწერა და თავისი სპასალარიც გამოაყოლა თქვენი ხელის სათხოვნელად. თანაც უეჭველ თანხმობას მოეღის, თუ არადა, ომით იმუქრება.

ფადიშაჰი ამ წერილის ნაკითხვის მერე ძალიან შეწუხდა და აღელდა. თქვა, ჩემს ქალიშვილს უნდა დავეთათბირო, რას იტყვის ამაზეო, – დასძინა საჭურისმა.

ის იყო, საჭურისის ნათქვამზე ფიქრი დავიწყე, რომ ოთახში მამაჩემიც შემოვიდა წერილით ხელში და მითხრა:

– შვილო, გერმანიის მეფე მწერს, რომ, თუ მას არ მიგათხოვებ, ომს დაიწყებს. რა ექნათ?

ვუპასუხე:

– მისწერე, რომ თანახმა ხარ, ოღონდ სთხოვე, ერთი წელი მოითმინოს.

ჩავფიქრდი, რა მეღონა ამ ვითარებაში. ერთ ნაცნობ ვაჭართან მივედი და დახმარება ვთხოვე.

ვაჭარმაც მზადყოფნა გამოთქვა:

– თუ ჩემს ღონეს არ აღემატება, დიდი სიამოვნებით გავაკეთებ.

ავუხსენი:

– გადაწყდა, რომ გერმანიაში მივდივარ. გთხოვთ, სოფლებში ოთხი ათასი ქალიშვილი მიყიდოთ და მომგვაროთ, რომ თან გავიყოლიო. ხარჯებს ნუ მოერიდებით. ჩემგან – ფული, თქვენგან – საქმე. მინდა, იქ ხმა გავარდეს, რომ ირანის ფადიშაჰის ქალიშვილი ოთხი ათასი მხევლით მოდის.

– რთული საქმეა, – მითხრა ვაჭარმა.

დავიჟინე:

– სხვა გზა არაა, ეს საქმე უნდა მომიგვაროთ.

ბოლოს დავითანხმე. მივეცი, რაც ფული მოითხოვა, და წავიდა. ერთი წლის მერე მაცნობა, ქალიშვილები ქალაქგარეთ ერთ ქარვასლაში არიან, მოდით და ჩაიბარეთო.

წავედი და ვნახე. რა გოგონები იყვნენ, ყველა ლამაზი და გულში ჩასავარდნი. ვაჭარს ვუთხარი: „ამ ოთხი ათასიდან ოთხასი ამომირჩიე“. მიპასუხა, თავად ამოირჩიეო. მეც ოთხი ათასიდან ოთხასი გამოვაცალკევე, მერე ოთხასიდან – ასი, მერე ასიდან – ათი, ბოლოს კი იმ ათიდან ერთი ამოვარჩიე. იმდენად მგავდა, ერთმანეთის გვერდით რომ ვმდგარიყავით, ვერ გაგვარჩევდით, რომელი ვიყავით ფადიშაჰის ქალიშვილი. ტანითა და აღნაგობით ზუსტად ჩემი ასლი იყო.

ვაჭარს მივუბრუნდი და ვუთხარი:

– ეს ოთხი ათასი ქალიშვილი რომ წავასხა გერმანიაში, არ იტყვიან, ეტყობა, ირანში გვალვა იყო, ლუკმა-პურს ვერ შოულობენ და ახლა ესენი შინამოსამსახურებად სამუშაოდ ჩამოიყვანესო. ვფიქრობ, ამათი იქ წაყვანა არ ივარგებს. ეს ერთი რომ ამოვარჩიე, სავსებით საკმარისია. დანარჩენები გაათავისუფლე და დააბრუნე საკუთარ სახლებში.

მოკლედ, ეს გოგონა წამოვიყვანე სახლში. ვახშმის მერე ვუთხარი:

– უცხო ქვეყანაში მიწევს გამგზავრება. შენც უნდა წამომყვე და იქ ერთ ღამეს მე უნდა შემენაცვლო.

მანაც მიპასუხა:

– როგორც იტყვით, თქვენს განკარგულებაში ვარ.

რამდენიმე დღის შემდეგ შიკრიკი მოვიდა. პატარძლის სამოსელი ამ გოგონას ჩავაცვი. ის გახდა ფადიშაჰის ქალიშვილი, მე კი – გლეხის გოგო. გავემგზავრეთ გერმანიაში...

გოგონა ბედის სახლში შევიდა...

გავიდა ერთი ღამე, ორი ღამე, ერთი კვირა, ორი კვირა. ვხედავ, რომ საერთოდ არ იმჩნევს, ქმარი რომ წამართვა, ვითომც არაფერი! ერთხელაც ტანსაცმლის რეცხვაში ვიყავი, როცა შემოვიდა. ვუთხარი:

– ხანუმ, ხომ შევეთანხმდით, რომ ჩემს ქმართან მხოლოდ ერთი ღამე უნდა გაგეთია. რა მოხდა, დაგავინწყდა პირობა?

გოგონამ არც აცია, არც აცხელა, ისეთი სილა გამაწნა, რომ ცხვირიდან სისხლი

წამსკდა. თურმე ამ ამბავს გერმანიის მეფეც უყურებდა შორიდან. როგორც ჩანს, უცხოელები ცხვირიდან სისხლისდენას უბედურების ნიშნად მიიჩნევენ. მეფეც განრისხდა და ჰკითხა:

– ასე რად მოეპყარი?

გოგონამ უპასუხა:

– რომ გითხრათ, თქვენც ჩემსავით მოიქცეოდით.

მეფე ჩაეძია და გოგოსაგან ასეთი პასუხი მიიღო:

– მეუბნებოდა, გაიხადე, მინდა, შენს ტანს შევხედოო.

მეფე აპილპილდა, ფერდში წიხლი ჩამაზილა და დამიყვირა, მომწყდი, აქედან დაიკარგეო. მეც წამოვდექი, პირი მოვიბანე და სამზარეულოში შევედი. გავიფიქრე, ორმოცდაერთი კაცი მყავს მოკლული და ამ ერთს როგორ ვერ უნდა გავუმკლავდე-მეთქი. ეს იყო და, ვითომც არაფერი მომხდარაო, გავაგრძელე საქმიანობა.

დილით მებაღეს ვუთხარი:

– მეფემ თავის დასთან მისვლა და ეზოში ხეების გასხვლა გიბრძანათ.

მსახურს ვუთხარი:

– მეფემ ბაზარში წასვლა და რამდენიმე ტომარა ბრინჯის მოტანა გიბრძანათ.

ხაბაზს ვუთხარი:

– ფქვილი გაცერი და ცომი მოზილე, – და წყლის მოსატანად ისიც გავისტუმრე სახლიდან.

მოკლედ, სახლში მე და ის გომბიო მართო დავრჩით. შევედი სამზარეულოში, ნავთი გამოვიტანე, მივასხი შემას და ცეცხლი დავანთე. მერე ეზოში გამოვვარდი და ყვირილი ავტეხე:

– ხანუმ, ხანუმ! სამზარეულოში ხანძარი გაჩნდა!

მითხრა:

– მებაღეს უხმე.

– აქ არ არის.

– მსახურს უხმე.

– აქ არ არის.

– ხაბაზს უხმე.

– აქ არ არის.

– აბა, რა ვქნათ? თუ დროზე არ გავინძრევით, მთელი ჩვენი სახლ-კარი განადგურდება.

– სხვა რა გზა გვაქვს, ჩვენ უნდა მივხე-

დოთ საქმეს. მე სათლით წყალს მოგან-
ვდით, თქვენ კი ცეცხლს მიასხით, – ასე
ვურჩიე.

გოგონა დამთანხმდა. ორჯერ მივანოდე
სათლით წყალი და ორჯერ მიასხა ცეცხლს.
მესამე სათლი რომ მივანოდე, ხელი ვკარი
და ცეცხლში ჩავაგდე. ერთი აალებული შე-
შაც ავიღე, დავკარი თავში და მოვკალი.
ხმაურზე მეფე გამოვიდა და იკითხა, რა

ხდებო.

ვუთხარი, სამზარეულოში ხანძარი გაჩ-
ნდა-მეთქი.

კიდევ კარგი, თქვენ არაფერი შეგემ-
თხვათო, მითხრა მეფემ.

ვუპასუხე, მხოლოდ მოახლე დაგვენვა-
მეთქი.

ჯოჯოხეთის შავ კარებამდეც გზა ჰქო-
ნიაო, თქვა მეფემ“.

სპარსულიდან თარგმნა
ნიკოლოზ ნახუცრიშვილმა

ჰუმანგ მორადი-ქერმანი

(დაიბ. 1944 წ)

ჰუმანგ მორადი ქერმანის გამოცემული აქვს მოთხრობების რამდენიმე კრებული, მიღებული აქვს არაერთი საერთაშორისო და ადგილობრივი ლიტერატურული ჯილდო. აღნიშნული ნოველა შესულია მის კრებულში „თონე“ და სხვა მოთხრობები“.

რძი

ფეხი ახალი ადგმული მქონია, ისე დავ-
ბაჯბაჯები თურმე კედელ-კედელ. ხან
ძირს დავეპერტყებოდი, ხანაც წამოვდგე-
ბოდი. მაჰ ბიბიმ, აბდულ რასულის ცოლმა,
შემომხედა და თვალეები აუნწყლიანდა:

– ღმერთმა შეგარგოს, ჩემი რძე მოგ-
ხდენია, რა მალე აიდგი ფეხი! ჩემებმაც ეგ-
რე გაიარეს. ეჰ, გიყურებდეს დედაშენი, რა
იქნებოდა?!

მაჰ ბიბი რომ წასულა, აქბარის დედა
გვსტუმრებია. აქბარს ვეთამაშებოდი და ამ
ხუმრობა-ხუმრობაში ჩემთვის პანდური
ამოურტყამს. ძალიან მტკენია, ავმდგარვარ
და ისე მაგრად მიკბენია, ცხრა სახლს იქით
ისმოდა თურმე მისი ღრიალი. დედამისს
მკლავზე ძვალსა და რბილში გასული ჩემი
ნაკბენის კვალი რომ უნახავს, გაბრაზებუ-
ლა და დაუცვაცხანებია:

– ამისთვის განოვებდი? კი ყოფილა ყუ-
ათიანი, აგილესავს კბილები! ნეტა საერ-
თოდ არ მეჭმია, დაგაძრო ახლა ეგ კბილები
სათითაოდ?

ხელი მაკრატლისკენ რომ წაუღია, შემ-
შინებია და მომირთავს ჯღავილი. გული
მოუღბა თურმე:

– აბა, გაგიგონია, ძმა ძმას კბენდეს?
ძმები არ ხართ? ძუძუმტეები არა ხართ,
აბა?!

ცოტა რომ წამოვიჩიტე და უკვე ქუჩა-
შიც გავედი, უბნის ქალები, ზოგი თავის
ბალ-ბოსტნიდან გამოყოფდა თავს, ზოგიც
ფანჯრიდან გამომაცოლებდა ნაღვლიან
მზერას და იხსენებდნენ, ძუძუს როგორ მა-
წოვებდნენ. ჰოდა, მყავდა კიდევ თითო ქუ-

ჩაზე რამდენიმე დედა. ისხდნენ ეს დედები
მდინარის ან წყაროს პირას და, მომკრავ-
დნენ თუ არა თვალს, მაშინვე შეეშვებოდ-
ნენ თავიანთ სატკივარსა და სადარდებელ-
ზე ქოთქოთს და იწყებდნენ ჩემი ამბების
გახსენებას, თან სარეცხს რეცხავდნენ.

– ყველაზე დიდხანს მე ვანოვე. მეზობ-
ლები ვიყავით, მთელი ღამეები ვაჭმევდი.
ზაჰრა ახალი გაჩენილი მყავდა. ძალიან
ცუდი მჭამელი იყო ჩემი გოგო, ერთი ორს
გამომწოვდა და ეგ იყო და ეგ, იძინებდა მა-
შინვე. სამაგიეროდ, ეს გენახათ! შეარგოს
ღმერთმა! რომ ჩააფრინდებოდა ძუძუს, სა-
ნამ ბოლომდე არ გამომწოვდა, არ შემეშვე-
ბოდა.

– ღმერთო, შენ დაიფარე ყველა! აბა,
განა უნდოდა დედამისს ჩვიდმეტი-თვრამე-
ტი წლის ასაკში სიკვდილი და შვილის უდე-
ლოდ დატოვება?! დაატარებდა საწყალი მა-
მამისი, ფუზულა, ჩვილს და ყველა მეძუ-
ძურ დედას რძეს სთხოვდა. ზოგი ემალებო-
და კიდევ, შორიდან თვალს თუ მოჰკრავდა
ბავშვთან ერთად. ხანდახან საკუთარი შვი-
ლისთვისაც კი არ გყოფნის და სხვისას რას
აჭმევ ?!

– არა, კაცო, მთლად ეგრეც არ იყო! ძა-
ლიან კარგად მახსოვს, რიგრიგობით რომ
აჭმევდნენ ქალები.

– დიდი უცნაური ბავშვი კი იყო. არც
სატყუარა, არც ძროხის, არც თხის რძე არ
მოსწონდა, დედის რძე უნდოდა მხოლოდ.

– თავიდანვე კარგი მჭამელი იყო და პი-
რის გემოც კარგი ჰქონდა.

– როგორ მახსოვს, ავად გახდა ერ-

თხელ. ტუჩები უხურდა სიცხისგან. ჩემმა დედამთილმა მითხრა, ძუძუს თუ მისცემ, შენს შვილსაც გადაეძეაო. მეც, დედამთილს რომ არ გაეგო, ჩუმად ვინველიდი და ისე ვაჭმევდი, ეგებ, ასე მაინც გამოვკვებო-მეთქი. ერთხელ, ქიქაში რომ ვინველიდი, ქმარმა შემომისწრო, გაბრაზდა, ჩვენმა შვილმა რაღა ჭამოსო?! ორივეს ეყოფა, ესეც არ დარჩება-მეთქი უჭმელი.

ხო, მართლა, არ გეგონოთ, ამ დედების გულების მოგება ყოფილიყო იოლი. იმ ქუჩაზე, სადაც ერთი-ორი დედა მაინც მყავდა, გავლა არ მინდოდა. მომკრავდნენ თუ არა თვალს, სიყვარულის ბუშტი უსკდებოდათ.

– რო დაადე თავი და მიდიხარ, ან გამარჯობა არ იცი, ან მოკითხვა?! ზედ არ გვიყურებ დედებს. რას ჰგავს ეს? არ გრცხვენია? მოდი, ერთი, გამომართვი ფული და საიდ ჯალალის დუქნიდან ჩაი და შაქარი ამომირბენინე. შენთვისაც იყიდე რამე ტკბილი. მიდი, მიდი, გაიქეცი, ჩემო ბიჭო, ღმერთო, რამხელა ხარ უკვე!

– მიდი, ერთი, ფიჩხი მომიგროვე! პური უნდა გამოვაცხო და შენც დაგიცხოვ ქოლუს.¹

– მოდი, ერთი, ახლოს დამიჯექი, ჩემო ბიჭო, შეგხედო კარგად! ველარ ვხედავ ნესიერად. ამ მზეში რომ ვიმუშავე ყანაში, დამარტყა, მგონი, მზემ. აი, ახალგაზრდა რომ ვიყავი, მომადგებოდა მამაშენი ყანაში მკის დროს და მეტყოდა: მაჰრაჯ, ბავშვი შიმშილით მიკვდება, აჭამე, რა, ცოტაო! მეც გადავდებდი ნამგალს, აგიყვანდი ხელში და განოვებდი ძუძუს.

– ერთი მიმღერე, რა, ჩემო ბიჭო! კარგი ხმა გქონია, გავიგე. მე რომ ვაჭმევდი, მაგის გამოა, ალბათ, კარგად რომ მღერი. ჩემი რძეა ეგ, ხმა რომ დაგითბო და გაგინკრიალა. მე თვითონაც კარგი ხმა მაქვს. თუმცა ანი რაღა მაქვს, მქონდა! აი, ახალგაზრდობაში, ყველა კბილი რომ თავის ად-

გილას მქონდა, სახელოსნოში, ხალიჩის ქსოვისას, მახსოვს, სიმღერას რომ დავინყებდი, მიატოვებდა ყველა საქმეს და მე მისმენდა. ჩემი იავნანა ხეზე ჩიტებსაც კი აძინებდა. ჩემს უფროს ბიჭსაც უნდა, რომ ქალაქში წავიდეს და მომღერალი გახდეს. რადიოში რომ იმღეროს. მიდი, გამახარე, მიმღერე, ერთი, რა!

ისეთებიც იყვნენ, სულ რომ არ იმჩნევდნენ, ძუძუ რომ მანოვებს. არ ენყინოსო, ფიქრობდნენ; მაგრამ სხვებისგან, ანდა სულაც მათივე შვილებისგან ვიგებდი ამას.

– მე შენზე პატარა ვიყავი. სანამ ძუძუს მოვწოვდი, უკვე გამოწოვილი გქონდა ხოლმე ყველაფერი და აღარაფერს აღარ მიტოვებდი. სულ მშვიერი ვრჩებოდი თურმე. იმიტომაცაა, ახლა ჩემზე ღონიერიც რომ ხარ და მაღალიც.

კლასშიც და მთელ სკოლაშიც ყველა თანატოლი ჩემი ძუძუმტე იყო.

– დედამ მითხრა, რომ მე და შენ და-ძმა ვართ. დედაჩემის ძუძუ გინოვია, თურმე. იცოდი, რომ ჩემი მოჰარამი² იყავი?

– კარგი, არა უშავს, ჩემი კუთვნილი რძე რომ გიჭამია, ღმერთმა შეგარგოს. საშლელი მომეცი მაშინ, რა!

– ვერა, დამიკარგავ!

– ააა, არ მომცემ? კარგი მაშინ. ვეტყვი დედას და ნახავ შენ, თავის რძეს რომ არმად შეგარგებს.

მე ჩემი ვუთხარი, იმან – თავისი, კამათი ჩხუბში გადაიზარდა და დამარტყა. ჩემმა ძმებმა საქმე გაურჩიეს, რომ აღარ ებაქი-ბუქა.

ხოდა, ერთხელაც, ამ დედებს, ძმებს და დებს, სწორედ იმიტომ, რომ ჩემი დედები, ძმები და დები იყვნენ, შერცხვათ და ითაკილეს ეს ჩემი საქციელი:

– ძალიან ბევრიც არ მიწოვებია. ერთი-ორჯერ თუ ვაჭამე, ისიც, ძალიან ცოტა. ისე, არც მქონდა რძე და რას მივცემდი, კაცმა რომ თქვას?!

– მამამისმა, აჭამეო, რომ მთხოვა, დამშრალი მქონდა რძე. რომ მენოვებინა, ასე

¹ ქოლუ – ქერმანის სოფლებში ქალები პურის ცხობის დროს, იმავე ცომისგან, ბავშვების გასახარებლად პატარა პურს დააცხობენ ხოლმე (ავტორის შენი.)

² მოჰარამი – ახლო ნათესავი, რომელთანაც, შარიათის კანონის მიხედვით, აკრძალულია ქორწინება.

კი არ შეირცხვენდა თავს.

– კი, მე კი ვაწოვე ძუძუ, მაგრამ სხვისიც ხო უწოვია?! აგერ, მაგალითად, როხსარესი. მაგასაც კი ხვითო ჰყავს! მესამე წელია, კლასში ტოვებენ.

– ჩემი რძე საერთოდ ვერც აიტანა, ცხიმისიანი მქონდა ძალიან. როგორც კი მივეცი, მაშინვე კუჭი აუშალა. მას მერე აღარც კი მოუყვანია მამამისს.

– სულ ტყუილად მეტენება. გინდა თუ არა, ძმები ვართო, ძუძუმტეები ვართო! არ მინდა ასეთი ძმა, კაცო!

ძალიან კარგად ვხედავდი, როგორც კი სახელი გამიტყდა, მაშინვე ყველამ დაივიწყა, ჩემი დედები, ძმები და დები რომ იყვნენ.

საქმე ასე იყო: ჩვენს მასწავლებელს ერთი ნარინჯისფერი ქალაღის ქუდი ჰქონდა, რომელსაც წინ „უნესო“ ეწერა. მეორეს, ცისფერს კი – „ყოჩაღ“. დატუქსვის ან შექების ნიშნად დაახურავდა თავზე ბავშვებს შესაფერის ქუდს და ასე უნდა გაეცლოთ მთელ სოფელზე, სახლამდე. ხალხიც ქუდის ფერით ხვდებოდა ყველაფერს.

რალა დაგიმალოთ და ერთი სამჯეროთხჯერ კი შევცოდე. ერთხელ დავალება არ დავწერე, ერთხელ მათემატიკის გამოცდაზე ჩავიჭერი, ერთხელაც მუსტაფას ნავუთაქე კეფაში, რომ აღარ დაამთავრა ამ დედამისის რძეზე ლაპარაკი. ხოდა, დამახურეს მეც ნარინჯისფერი ქუდი და გამისტუმრეს შინ, თან ორი ჯანიანი უფროსკლასელიც გამომაყოლეს და ზედამხედველიც, ქუდი რომ არ მომეხადა. მივდიოდი ასე ქუჩაში და მიყურებდნენ დედები თავიანთი ეზოებიდან და ფანჯრებიდან. მოჰკრავდნენ თუ არა თვალს ჩემს ნარინჯისფერ ქუდს, მიიმალეობდნენ მაშინვე. შეყოფდნენ თავებს, დახურავდნენ ფანჯრებს და ასე

ქოთქოთ-ქოთქოთით განაგრძობდნენ თავიანთი საქმის კეთებას. დები და ძმებიც ამრეზით გვიყურებდნენ მეც და ჩემს ქუდსაც. აღარც მითანაგრძობდნენ და აღარც იმის სურვილი ჰქონდათ, ჩემი დედები, ძმები და დები ყოფილიყვნენ.

რომ მივხვდი, ვერ იყო საქმე კარგად და მთელმა სანათესაომ ზურგი მაქცია, გადავწყვიტე, გამოვსწორებულყავი და ცისფერი „ყოჩაღ“-ქუდი დამემსახურებინა. დღესა და ღამეს ვასწორებდი მეცადინეობაში. მისალმებაც აღარ მაგინყდებოდა სკოლაში. იმდენი ვქენი, სანამ მეორე სემესტრში თავი არ გამოვიჩინე და მეოთხეკლასელი არ გავხდი. მასწავლებელმა რომ ნახა, წარმატებას მივალნიე, დამახურა „ყოჩაღ“ – ქუდი და ასე, ზედამხედველის გარეშე, მარტო გამომიშვა სახლში. ქუჩაში ერთი ჟანგიანი და მიჭყლეტილ-მოჭყლეტილი ბიდონი ვიპოვე, თოკით ჩამოვიკიდე კისერზე, ავიღე ჯოხი და ვუბრაგუნებდი: ბრაბ-ბრუხ, ბრაბ-ბრუხ, ყველას რომ დაენახა და გაეგო ჩემი ეს სანაქებო ამბავი.

ახლაც გამოყვეს თავები თავიანთი ფანჯრებიდან და ეზოებიდან დედებმა. დებმა და ძმებმაც დამინახეს. ნიგვზით, ქიშმიშით, ლელვის ჩირითა და ათასი ნუგბარით გამივსეს დედებმა ჯიბეები. ეს დები და ძმებიც დამდეგდნენ, მაქებდნენ და მაქებდნენ. მეც, გახარებული, ვუბრბრაგუნებდი ამ ჩემს დაჟანგულ ბიდონს. ბრაბ-ბრუხ, ბრაბ-ბრუხ...

გავითქვი სახელი.

ერთმა დედამ თავისი სახლის ბანიდან ხმამაღლა გადმოძახა: „ღმერთმა შეგარგოს ჩემი რძე!“

სპარსულიდან თარგმნა
თამარ ლეკვეიშვილმა

სარჩევი

ანაბული ლიტერატურა

ალ-ჯაჰიზი, წიგნი ძუნწებზე, თარგმანი დარეჯან სვანისა 6

თურქული ლიტერატურა

ოქთაი რიფათი, წვიმის მოლოდინი, თარგმანი ნანა კაჭარავასი 16

აბდულაჰ ჩელეზიოღლუ, შენ იცი, რაა მუჰაჯირობა? თარგმანი ნანა კაჭარავასი და ხათუნა როგავასი..... 35

სომხური ლიტერატურა

ჰოვანეს თუმანიანი, ზღაპრები, თარგმანი ვერონიკა ხითარიანისა 38

სვანული ლიტერატურა

მოჰამად ებნ მაჰმუდ თუსი ჰამედანი, საოცრებათა წიგნი (არაკები),
თარგმანი ნიკოლოზ ნახუცრიშვილისა 44

საადი შირაზელი, ბუსთანი (იგავები), თარგმანი ალექსანდრე
ელერდაშვილისა..... 46

ჰაფეზი შირაზელი, ყაზალები, თარგმანი ალექსანდრე ელერდაშვილისა..... 59

აბუ-ლ ყასემ აბდოლაჰ ქაშანი, ძვირფას ქვათა და სურნელ ნივთიერებათა
შესახებ, თარგმანი მერი ჩიქობავასი 74

ჰაბიბ ეშყი, სულთნის ქალიშვილის თავგადასავალი, თარგმანი ნიკოლოზ
ნახუცრიშვილისა..... 82

ჰუშანგ მორადი-ქერმანი, რძე, თარგმანი თამარ ლეკვეიშვილისა 87

ყდაზე: კლდის გუმბათი – ისლამის სინმინდე, VII ს. იერუსალიმი, წმინდა
კლდისპირზე (სახრა) აგებული სალოცავი.

ტირაჟი 50 (ორმოცდაათი) ცალი

რედაქტორი 593464565; E-mail: mzivditi@yahoo.com

სწავლული მდივანი 599160619; E-mail: nanio02@yahoo.com

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის გამზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge